

PAULA - GRĂȚIELA CERNAMORIȚ

SFÂNTUL GHEORGHE - DELTA

STUDIU MONOGRAFIC

**EDITURA „ȘCOALA XXI”
CASA CORPULUI DIDACTIC
TULCEA 2004**

INTRODUCERE

Orice om poartă cu sine o datorie morală față de locurile în care s-a născut, a crescut sau a muncit. El simte nevoia să facă cunoscute aceste meleaguri generațiilor actuale și viitoare, căutând să le trezească sentimente de admirație și prețuire față de trecut și de datorie față de prezent. Este obligația noastră, ca profesori și formatori de opinie, să prețuim, să păstrăm și să facem cunoscut ceea ce am moștenit de la înaintașii noștri. În paginile care urmează am încercat să descriu așezarea fizico-geografică a comunei, aşa cum se prezintă ea azi, dar și să redau istoricul acestei localități de la vărsarea Dunării în Mare: Sfântu Gheorghe.

Aflată într-una dintre cele mai frumoase zone ale țării, Delta Dunării, localitatea Sfântu Gheorghe are o vechime de aproximativ 600 de ani și, din cauza izolării, nu a cunoscut prea multe dintre frâmântările sociale și politice ale vremurilor. Localnicii, harnici și gospodari, având ca ocupație de bază pescuitul, și-au văzut liniștiți de treburile lor. Atunci când taxele erau prea aspre, ei preferau să trimită petiții autorităților, iar nu să acutizeze lupta politică.

Satul, atestat în secolul al XIV-lea, are o istorie interesantă, datorită reprezentanților mai multor etnii care au trecut prin aceste locuri, parte din ei rămânând, conviețuind în înțelegere și intemeind o așezare frumoasă, cu tot ce avea nevoie pentru un trai decent: case tradiționale, cochete și curate, care, vara, adăpostesc, pe lângă proprietarii lor, și zeci de turiști, veniți să se bucure de apă, soare și nisip fin; o școală mare, unde copiii satului învață opt clase; o grădiniță, unde cei mici se pregătesc să devină școlari; o biserică

recent reparată și cu pictura în curs de restaurare; un cămin cultural spațios, care cuprinde în incinta sa și o bibliotecă; blocuri de locuințe, ocupate mai ales de familiile tinere. Tuturor acestora li se adaugă primăria, postul de poliție, care asigură prin cadrele sale liniștea satului, oficiul poștal, telefoanele, telegraful etc.

Locuitorii satului și-au dezvoltat un folclor caracteristic, cu cântece și dansuri ucrainene, iar adeseori grupuri de tineri iubitori ai muzicii constituie câte o formație, care cântă melodii specifice zonei și muzică usoară românească. Încercând să uite de izolarea în care trăiesc și au trăit dintotdeauna, sătenii de aici desfășoară diferite manifestări artistice sau merg la spectacolele care sosesc de la Sulina ori din alte orașe din județ sau din țară, cu ocazia unor evenimente specifice: hramul bisericii, ziua pescarului etc. Fiind protejată strict, deoarece face parte din Rezervația Biosferei Delta Dunării, zona este un adevărat paradis al păsărilor, dar nu numai, oferind specialiștilor ocazia unică de a studia specii pe cale de dispariție și care sunt declarate monumente ale naturii. Primele informații despre sat le-am descoperit în Arhivele Primăriei comunei Sfântu Gheorghe. Apoi, la Filiala Tulcea a Arhivelor Naționale, unde am studiat fondurile: *Primăria comunei Sfântu Gheorghe; Prefectura Județului Tulcea, Serviciul administrativ și Serviciul sanitar*, dar și *Oficiul de cadastru*.

Arhivele Școlii din comuna Sfântu Gheorghe mi-au oferit spre cercetare foile matricole din perioada anilor 1894–2001 și cataloagele dintre anii 1922 și 2001, care s-au dovedit o valoroasă sursă de informații. În afara arhivelor, o mare parte a documentației, care constă în cărți, am luat-o de la Biblioteca comunală din Sfântu Gheorghe. Aici am găsit o serie de titluri de mare interes, din care amintesc: *Monografia Județului Tulcea; Delta, Tezaurul Dunării*, de Ion Alexandrescu; un extras despre istoricul ucrainenilor din Analele științifice ale Institutului „Delta Dunării”, Tulcea; *Istoria pescuitului și pisciculturii*, de Constantin C. Giurescu; *Ghidul Muzeului Deltei Dunării din Tulcea; Delta Dunării și complexul lagunar Razelm*, de Eugen Panaghiană; *Turismul în Delta Dunării*, de Marin Nițu; anuarul „Peuce”, editat de Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea (I.C.E.M.), numerele IV și VI; *Istoria inedită a nașterii și*

dezvoltării industriei miniere din Dobrogea de Nord, de Vasile Bacalău.

La Muzeul de Artă Populară din Tulcea am studiat lucrarea căpitanului M. D. Ionescu, *Dobrogea în pragul secolului XX*, publicată în anul 1904, și *Atlasul Etnografic al României*, apărut la București, în anul 1978.

Analele Institutului Delta Dunării le-am descoperit la Biblioteca Administrației Rezervației Biosferei Delta Dunării din Tulcea, ca și lucrarea lui Andrei Echim, *Condiția populației din Rezervația Biosferei Delta Dunării*.

Biblioteca județeană „Panait Cerna” din Tulcea mi-a oferit spre studiu lucrarea lui Grigore Antipa, *Pescăria și pescuitul în România*, publicată în anul 1916, în care am descoperit, pe lângă elemente științifice utile, minunate imagini fotografice ale pescăriilor din Sfântu Gheorghe, aşa cum erau aceștia și munca lor la începutul secolului al XX-lea. Tot aici, am studiat *Cartea Deltei*, de Kiss Botond.

La Biblioteca Colegiului Dobrogean „Spiru Haret” am studiat lucrările: *Delta Dunării – evoluția, viața și bogățiile ei*, de A.C. Banu și L.Rudescu, *Ghidul Dobrogei și Delta Dunării – ghid turistic*, de Gheorghe Romanescu.

Am realizat această lucrare cu mare plăcere dar și cu multe eforturi, și sper să fie apreciată de către cei care o vor citi.

CONDIȚIILE NATURALE

SITUAREA GEOGRAFICĂ

AȘEZAREA

Localitate de tip rural, Sfântu Gheorghe, este parte integrantă a Deltei Dunării și aparține județului Tulcea.

Teritoriul comunei, care ocupă și o porțiune din grindul Sărăturile, este situat în nordul brațului Sfântu Gheorghe (mai exact pe malul stâng al acestuia). Am putea spune că localitatea este a Deltei, dar, în același timp, este și a litoralului, deoarece se află la gura de vărsare a brațului Dunării în Marea Neagră.

ALCĂTUIREA

Comuna este alcătuită dintr-un singur sat, care se întinde pe o suprafață totală de 67,230 ha, din acestea 32,618 ha reprezentând construcții, 22,119 ha teren agricol (pășuni, fânețe, vii, livezi), 0,2926 ha păduri, 2,553 ha ape ocupate de stufoare și 0,456 ha pământ neproductiv¹.

Terenurile din afara satului sunt reprezentate de grinduri, canale, lacuri, bălți, zone litorale și o insulă.

VECINII

Comuna se învecinează cu terenuri aparținând altor localități ale Deltei Dunării, după cum urmează:

- în partea de nord, cu terenuri aparținând orașului Sulina, aflat la o distanță de 32 km față de Sfântu Gheorghe;
- în partea de nord-vest, cu terenuri aparținând satului Caraorman, aflat la o distanță de 20 km;
- în partea de vest, cu terenuri aparținând satului Dunavăț, aflat la o distanță de 50 km;
- în partea de sud, se află Grindul Perișor și Marea Neagră;
- partea de est este scăldată în întregime de Marea Neagră.

CĂILE DE COMUNICAȚIE

Cea mai importantă cale de circulație este cea navigabilă, pe fluviul Dunărea. Pe această cale se face legătura între localitățile Tulcea și Sfântu Gheorghe. Mijloacele de transport folosite sunt: nave de pasageri, ţalupe, remorcheră, bărci.

O lucrare de ampoloare a fost regularizarea canalului navigabil, pe anumite sectoare, prin decuparea marilor meandre de pe brațul Sfântu Gheorghe, în perioada anilor 1985–1990, având ca efect scurtarea căii navigabile de la 108 la 70 km².

Singurul drum pe uscat este acela care leagă localitatea noastră de orașul Sulina. Drumul are aproximativ 32 km și a fost construit cu mare greutate, deoarece zona este mlaștinoasă și deseori inundabilă. Construcția a durat aproape 2 ani și s-au cărat multe tone de piatră pentru a împiedica alunecările de teren.

Drumurile stradale din interiorul comunei totalizează 11 km. Acestea nu sunt asfaltate și numai câteva poartă nume³.

CONDIȚIILE NATURALE

RELIEFUL

Deltei Dunării nu îi poți spune pământ, deoarece este mai mult mlaștină, nu îi poți spune apă, deoarece este acoperită cu vegetație.

Nu pot începe acest capitol, fără a cita pe scriitorul Traian Coșovei care, după ce a străbătut meleagurile comunei noastre, nota: „*Un geniu cosmic trăiește răspândit în aceste locuri adânci și vaste și care proiectează, creează la nesfârșit cu o imaginea mereu mai bogată, mereu mai nemulțumit de el însuși. Si mereu, acolo, la capătul Deltei, frânturi noi din mare sunt învăluite de nisipuri, transformate în lagune, în lacuri, urmând să treacă și ele fără amânare în laboratorul trudnic al genezei. O mâna darnică, risipitoare, lansează pe fața Deltei vaste scene de bogății – stufării, păduri, grădini, pești, păsări, oameni, fete, nuferi – apoi le strâng, le ascunde și cu aceeași darnicie aruncă alte chipuri ale bogăției și alte frumuseți. Si tot astfel la nesfârșit [...] Această geneză are farmecul ei...⁴.*

Relieful Deltei Dunării se prezintă ca o câmpie joasă, neavând nicăieri înălțimi mai mari de 6,5 m, aproximativ 80 % din suprafața ei fiind acoperită cu apă. Restul de 20 % este format din japse și grinduri inundate temporar sau neinundabile, pe care s-au stabilit așezările umane și pe care se practică agricultura și creșterea animalelor⁵.

Cei care au utilizat pentru prima dată denumirea de „delta” au fost grecii antici, și au făcut-o asemănând teritoriul mlaștinios al vărsării fluviului Nil, ce-și diviza cursul în mai multe brațe, cu litera grecească *delta*. Pentru că până atunci aceste teritorii de vărsare a unor fluvii în mare nu aveau încă o denumire generică, oamenii de știință au utilizat din ce în ce mai des cuvântul *delta*, până la generalizare⁶.

În timpul perioadei glaciare Würm (acum 100.000 de ani), Dunărea se vărsa în mare doar prin brațul Sfântu Gheorghe. În urmă cu 40.000 de ani, o parte a ghețarilor din nord-estul Europei s-a topit și nivelul mării a crescut foarte mult. Gurile Dunării au fost încenate, brațul Sf. Gheorghe a devenit estuar, apele au trecut peste maluri, transformându-se în golf cu forma Deltei de azi.

Actuala Deltă a Dunării are o vechime de 8000 – 10.000 de ani, iar partea dinspre Chilia are aproximativ 2000 de ani.

Când marele istoric și călător grec, Herodot, a vizitat această regiune, cu 2400 de ani în urmă, se pare că priveliștea ce i se înfățișa va fi fost mult diferită de actualul tablou al Deltei. Spațiile acoperite cu vegetație erau mult mai reduse, iar suprafața acvatică mult mai extinsă. Pe locul suprafeteelor cu stufării, bălti și grinduri, ochii lui Herodot au văzut, se pare, un imens estuar. Dinspre nord, cobora o limbă de pământ, cu tendință certă de a separa marea neospitalieră de Dunăre (Istros). În răstimpul celor două milenii, Dunărea a lucrat continuu. Mari cantități de mâl au contribuit la construirea celui de-al doilea etaj al acestei regiuni, și anume Delta propriu-zisă.

Cel care a emis pentru prima dată o ipoteză plauzibilă în ceea ce privește geneza Deltei Dunării a fost Grigore Antipa, afirmând (în anii 1913–1914) că aceasta ar fi luat naștere într-un vechi golf al mării, izolat prin intermediul unui cordon de nisip care a transformat partea vestică a acestuia într-un liman. Cordonul în cauză se desfășura între Jibreni (Ucraina) și Istria. Acesta, inițial, a fost străpuns de apele fluviului în şase locuri, ce constituiau şase guri fluviale. Primul braț care a ajuns la mare a fost Sfântu Gheorghe, urmat de Sulina și, apoi, de Chilia⁷.

De remarcat este și faptul că formarea Deltei nu s-a terminat, ci că ea continuă cu o vigoare neslăbită, uscatul înaintând în mare cu o medie de circa 20 m/an.

Cantitatea de material aluvionar de 70.700.000 t/an depus în cadrul Deltei face ca suprafața acesteia să se ridice, în medie, cu circa 4 mm/an⁸.

Împreună cu complexul lagunar Razim–Sinoe și partea dintre cele trei brațe, Delta Dunării are o suprafață de 5640 km². Din această suprafață, 4470 km² constituie o câmpie aluvionară, care a fost și continuă să fie construită, în principal, prin acțiunea combinată a Dunării și Mării Negre, cu grad avansat de colmatare. Din suprafața totală a Deltei Dunării, 4340 km² se află pe teritoriul României, iar 1300 km² pe teritoriul Ucrainei. Ca mărime, este a treia deltă din Europa (după cele ale fluviilor Volga și Kuban) și a 26-a din lume⁹.

Delta Dunării este adesea menționată în lucrările istoricilor antici: *Herodot* (484–426 î.Hr.), cel care spunea că Istrul se varsă în mare prin 5 guri (Sulina, Chilia, Sfântu Gheorghe, Portița, Buhaz); *Polibu* (201–120 î.Hr.); *Strabon* (58 î.Hr. – 25 d.Hr.); *Claudiu Ptolemeu* (sec. II d.Hr.), autorul unui „Tratat de geografie” în care menționa că brațul Sfântu Gheorghe se numea Naracium.

Totodată, au cunoscut-o mai mulțișefi de state din antichitate, începând, se pare, cu *Darius I*, regele persilor, în 513 î.Hr. A urmat *Filip al II-lea și Alexandru cel Mare*¹⁰, care, în timpul expedițiilor avute, au trecut prin aceste zone. Se spune că Alexandru cel Mare, în una dintre expedițiile sale, a întrebuințat stuful pentru improvizarea unui pod peste un mic râu¹¹.

În anul 1784, ofițerii francezi *Chabannes* și *Brentano* fac studii de amenajare a Deltei Dunării. În 1835 rușii tipăresc o hartă a Deltei Dunării, împreună cu Comisia Europeană a Dunării¹².

Poeti și scriitori din toate timpurile au scris despre acest pământ nou al țării: *Publius Ovidius Naso*, *Jules Verne*, *Alexandru Vlahuță*, *Geo Bogza*, *Mihail Sadoveanu*, *Victor Eftimiu*, *Octavian Goga*, *Dinu Pillat* și alții¹³.

Din punctul de vedere al genezei, Delta Dunării se divide în două sectoare:

a. *Delta fluvială*, în partea de vest, cu grinduri, unde agentul care a construit relieful actual este Dunărea;

b. *Delta fluvio-maritimă*, unde influența mării a fost preponderentă, fapt evidentiat și de construcția și orientarea grindurilor, care nu mai au direcția văilor principale ale fluviului, fiind aproape paralele cu țărmul mării.

În concluzie, relieful comunei este alcătuit din grinduri fluviale pe malul Dunării și grinduri fluvio-maritime, dominate de un relief de dune, insule continentale, lacuri, canale, gârle, mlaștini, suprafețe acvatice acoperite cu plaur și stuf. Grinduri fluviale sunt Sărăturile, Caraorman, iar grinduri fluvio-maritime sunt Crasnicol, Ciotica, Palade, Frasin și Buhaz¹⁴.

Relieful este în continuă transformare în Deltă, deci și în zona Sfântu Gheorghe, transformare datorată procesului de colmatare,

înmlăștinare și eroziună laterală de mal, ca urmare a revărsării apelor în timpul primăverii. Suprafața de uscat este în continuă creștere și reprezintă cel mai Tânăr relief de acumulare al țărmului, la apariția căruia a participat și participă Dunărea cu mâlurile, Marea Neagră cu nisipurile, vântul cu praful, precum și vegetația.

Cantități mari de aluviuni transportate de Dunăre în Deltă constituie cauza principală a colmatării brațelor, gârlelor, canalelor și lacurilor din cuprinsul acesteia. Ca urmare, suprafața Deltei s-a înălțat în ultimii 2000 de ani cu 4–5 mm/an¹⁵. Așa se explică acoperirea resturilor materiale de cultură dacică și elenistică cu 4–5 m de aluviuni.

Procesul a fost amplificat începând cu secolele XVI–XVII, când debitul solid al Dunării a crescut simțitor datorită intensificării eroziunii solurilor de pe terenurile desfășurate din Câmpia Română. Zona litorală, de la Chilia–Sfântu Gheorghe până la Gura Portiței, este supusă în permanență acțiunii valurilor, amplificate de vânturi puternice, și curenților marini, care prin procesul de acumulare și abraziune determină o accentuată mobilitate și continuă transformare a liniei de țărm.

În lungul acestuia predomină, fie acumularea și extinderea cordoanelor litorale, deci tendințe de înaintare a țărmului, în dreptul Grindului Sărăturile și la sud de gura brațului Sfântu Gheorghe, fie eroziunea și distrugerea grindurilor și cordoanelor litorale, deci tendințe de retragere a țărmului, în zona Câșla–Vădanei și între Zaton și Gura Portiței¹⁶.

În cordoanele litorale ce formează insulele Sahalin predomină procesele eoliene, care prin spulberarea și acumularea nisipurilor determină o accentuată mobilitate a suprafețelor nisipoase, nefixate cu vegetație.

Important de menționat este și formarea Insulei Sahalin, care reprezintă o succesiune de cordoane litorale tipice, ce însumează o suprafață de 374,41 ha, apărute în urma viitorii catastrofale din anul 1897. Fiind mereu expusă vânturilor, nisipul este spulberat și transportat spre interiorul insulei printr-un complicat sistem de dune mici. Altitudinea maximă este atinsă în sectorul nordic și ajunge până

la 1,2 m. Frecvent, înălțimile complexului insular se mențin sub 0,50 m. El se prezintă sub o formă alungită și îngustă, fiind alcătuit din două insule mari și altele mai mici. Dacă inițial au avut 4,5 km lungime, astăzi complexul insular a crescut, ajungând la peste 16 km lungime și o lățime ce variază între 70 și 100 m. În nord, ajunge la o distanță de 1 km de satul Sfântu Gheorghe, iar în extremitatea sudică se găsește punctul pescăresc Ciotica.

În spațiul dintre complexul Sahalin și Delta propriu-zisă se află o lagună cunoscută sub numele de Meleaua Sahalin, lungă de 11 km și lată de circa 2 km, adâncimea apei fiind cuprinsă între 0,30 m – 1,2 m. În urma proceselor naturale ce vor avea loc în sudul gurii Sfântu Gheorghe, insula Sahalin se va alipi teritoriului deltaic propriu-zis, transformându-se într-o plajă și apoi într-un cordon litoral intern¹⁷.

Între Sfântu Gheorghe și Sulina se află cea mai întinsă plajă de pe litoralul românesc al Mării Negre. Plaja are 30 km lungime și 1–2 km lățime. Deși situată la 2 km de sat, este foarte căutată de turiști, datorită nisipului deosebit de fin și puterii solare din zonă. Ea face parte din grindul Sărăturile¹⁸.

APELE

BRÂTU SFÂNTU GHEORGHE

Fără îndoială că principala apă de suprafață este brațul fluviului Dunărea, numit Sfântu Gheorghe.

Dunărea este al doilea fluviu ca lungime din Europa, după Volga, cu o lungime de 2857 km. Izvorăște din Munții Pădurea Neagră, aflați pe teritoriul Germaniei, străbate opt țări și patru capitale (Viena, Budapesta, Bratislava, Belgrad), vărsându-se în Marea Neagră prin cele trei brațe (Chilia, Sulina, Sfântu Gheorghe), care formează Delta¹⁹. Tot ca lungime, este cel de-al 19-lea fluviu din lume.

Din lungimea sa de 2857 km, 1075 km curg pe teritoriul României, ceea ce înseamnă aproximativ 38 % din traseul total²⁰.

Cale de transport avantajoasă, Dunărea a fost, din timpuri străvechi, unul din marile cursuri de apă circulate ale continentului.

„Istros”, în legendele grecești și limbajul argonauților, „Phisos” la fenicieni, „Danare” la traci, „Danuvius” pentru romani, „Danubius” în limba scită, „Rio Divinus” la curtea lui Carol Quintul și „Le roi des fleuves de l’Europe”, după opinia lui Napoleon Bonaparte. Dunărea își îndeplinește statornic, de mii de ani, rolul de „drum fără pulbere” cunoscut, apreciat și bătut de nave feniciene, trireme elene, galere romane, corăbii bizantine, caravele genoveze, galioane venețiene, bolozane turcești, șeice căzăcești, remorchere, șlepuri și motonave moderne în vremurile din urmă²¹.

Pe teritoriul județului Tulcea curg 276 km din cursul Dunării, însemnând 10% din lungimea totală. După ce traversează teritoriul țării noastre, înainte de vărsare, Dunărea descrie un arc imens, care se desprinde într-un minunat evantai, creând un ținut unic prin originalitatea și pitorescul său – Delta²².

Delta este alcătuită din 4 brațe. La primul ceatal, Chilia, se formează brațul Chilia și brațul Tulcea, la al doilea - ceatalul Sulina - brațul Tulcea se desparte în brațele Sulina și Sfântu Gheorghe.

În ceea ce privește gurile de vărsare, brațul Chilia are 45, brațul Sulina are 1, iar brațul Sfântu Gheorghe își varsă apele prin alte 4. Iată deci că Delta Dunării are 50 de guri de vărsare²³!

Brațul Sfântu Gheorghe este cel care leagă comuna Sfântu Gheorghe de restul țării. Acest braț ia 18% din debitul Dunării, având o adâncime de 20–25 m. La vărsarea lui în Marea Neagră, viteza de curgere încetinește și brațul se ramifică în mai multe canale, formând o mică deltă proprie²⁴.

În locul în care apele Dunării se întâlnesc cu apele Mării Negre, se formează un banc de nisip numit „strelcă”. Aceasta este o întindere de nisip, lungă din malul stâng până în cel drept al Dunării, unde valurile mării se rostogolesc de câteva ori în aer, la înălțime de 2–3 m când e furtună, și acoperă tot ce întâlnesc în cale. Această zonă prezintă un real pericol pentru pescari. Tot aici se află un țarm de acumulare numit „Meleaua Sfântu Gheorghe“, care s-a format ca urmare a aluviunilor aduse de Dunăre și se întinde pe o lungime de 7–8 km²⁵. Brațul Sfântu Gheorghe, până în comuna Sfântu Gheorghe, este, fără îndoială, ruta cea mai frumoasă, cea mai

interesantă din Deltă, ce poate fi parcursă cu nava de pasageri. Este un traseu destul de lung. De la ceatalul Sulina până la Marea Neagră, pe brațul Sfântu Gheorghe sunt 108 km, iar brațul formează 17 meandre mai mici sau mai mari²⁶.

Nu departe de ceatal, la km 105, se află comuna Nufărul. Coama stâncioasă de relief de pe malul drept, care poate surprinde pe pasagerii care intră pentru prima oară cu vaporul pe acest braț, este rămășița lanțului muntos hercinic, iar o stradă laterală coboară pe lângă stâncă până la Dunăre²⁷.

Pe malul opus, se află localitatea Ilganii de Jos. De la km 93, malul drept este dominat de cele 5 coline de la Beștepe. Urmează două mici localități, Bălenii de Sus și Bălenii de Jos, apoi debarcaderul de la Mahmudia. Puțin în aval de Mahmudia, curburile întortocheate ale brațului au fost rectificate recent, scurtând simțitor drumul până la mare. La Mahmudia se exploatează calcar pentru siderurgie și, tot aici, turistul poate vedea ruinele castrului roman Salsovia. La km 62, nava ajunge în dreptul satului Murighiol, iar la km 20 se vede cherhanaua de la Ivancea Mare, lăsată în paragină.

Brațul cotește în unduri ascuțite, prețutindeni sunt din ce în ce mai multe păsări, peisajul se schimbă, briza mării se simte tot mai puternic, iar în depărtare, la km 5, se zărește localitatea Sfântu Gheorghe²⁸.

Tot despre brațul Sfântu Gheorghe se poate spune că este cel mai sudsic și a rămas cel mai pitoresc braț al Dunării, de-a lungul și în împrejurimile lui sesizându-se mai estompată intervenția omului.

LACURI ȘI BĂLTI

Cele mai mici lacuri din jurul brațului Sfântu Gheorghe s-au colmatat cu ani în urmă, au rămas însă suficient de multe lacuri cu suprafețe întinse. Cele mai mari lacuri din zonă sunt: *Lacul Roșu* (cu suprafață de 1331 ha), *Lacul Puiu* (900 ha) și altele mai mici, cu suprafețe cuprinse între 100 și 600 ha, dintre care enumerăm: *Puiuleț*, *Roșuleț*, *Zatonul Mare*, *Belciug*, *Erenciuc*. Restul lacurilor au suprafețe mai mici de 100 ha și, împreună cu băltile, formează numeroase ochiuri de apă răspândite în zonă²⁹.

CANALE ȘI OSTROAVE

Zona din jurul brațului Sfântu Gheorghe este străbătută de numeroase canale. În partea nordică se află canalele *Tătaru*, *Sondei și Ivancea*; în partea sud-vestică se află canalele *Crasnicol*, *Erenciuc*, *Ciotica*, *Perișor*, *Lejai* și altele mai mici, comunicând între ele și formând un adevărat labirint.

Dintre ostroave, *Ostrovul Turcului* este cel care separă brațul Sfântu Gheorghe de brațul Câinelui. *Ostrovul Mic* și *Ostrovul Plinca* se află și ele în mica deltă a brațului Sfântu Gheorghe.

În concluzie, rețeaua acestor fascinante ochiuri de apă și a canalelor care se leagă unul de altul (după principiul vaselor comunicante) constituie un uimitor și misterios paradis terestro-acvatic, un paradis-labirint³⁰.

CLIMA

Sub raport climatic, Delta Dunării are caracteristici cu totul aparte de restul țării, datorită poziției sale geografice, conformației reliefului și a altor factori de interferență. Caracteristică acestei zone este clima temperat-continentala cu influențe marine.

În localitatea Sfântu Gheorghe și pe o fâșie de-a lungul litoralului se simte climatul submediteranean și climatul Mării Negre.

Temperatura medie anuală oscilează în jurul a 11°C, iar amplitudinea mediilor lunare este de 24°C, oscilând între 1-2°C în luna ianuarie și 22°C în iulie³¹.

Iarna se instalează treptat, dinspre uscat (unde este mai aspră) spre mare (unde clima se îndulcește). Ninsoarea este un fenomen rar. Stratul de zăpadă este de obicei subțire și se topește repede. În comuna Sfântu Gheorghe, în multe ierni, zăpada lipsește cu desăvârșire.

Umiditatea relativă a aerului este în permanentă foarte mare. Chiar vara, la amiază, rareori scade sub 70 %³². Ea este perceptată mai ales toamna și iarna. Vara, la suprafața grindurilor, se resimte lipsa apei, deoarece terenurile nisipoase, încălzite intens, se usucă repede³³.

Precipitațiile sunt sărace, caracterizate prin averse de ploaie, dar și lungi perioade de secată. În semestrul cald al anului, ploile sunt deseori torențiale. Cantitatea medie anuală de precipitații nu a depășit niciodată 400 mm/an³⁴.

Nebulozitatea înregistrează nivelul maxim în luna decembrie (cer noros) și nivelul minim în luna august (cer senin). Iarna, numărul zilelor cu cer noros (7,6) depășește pe cel al zilelor cu cer senin (sub 3,3), iar vara situația este inversă, remarcându-se o scădere a nebulozității spre mare. Cele 2500 de ore de strălucire anuală a soarelui furnizează 120.000 calorii/cm². Umiditatea aerului crește la peste 76 % atât din cauza apropierii de mare, cât și datorită evaporării de pe imensele suprafețe acvatice³⁵.

Un fenomen caracteristic îl constituie ceața venită dinspre mare, care învăluie în negură, mai ales iarna, suprafețe mari³⁶.

Cele mai frecvente vânturi în zona comunei Sfântu Gheorghe sunt cele din sectorul nordic, ce predomină mai mult iarna, iar vânturile din sud predomină ușor vara. Anotimpul în care predomină vântul este primăvara, mai ales în luna martie, iar frecvența și intensitatea sa crește de la Tulcea la Sfântu Gheorghe³⁷.

VEGETAȚIA ȘI FAUNA

Flora și fauna Deltei Dunării alcătuiesc un imens muzeu în aer liber. Particularitățile cadrului natural, climatul bland, precum și celealte condiții de mediu au determinat dezvoltarea unei flore și faune fără comparație în restul Europei, care constituie atracția majoră a acestei zone. Marea varietate și bogăția de specii din avifaună a făcut ca Delta Dunării să fie cunoscută de turiști ca un „paradis al păsărilor”. O însemnatate deosebită o are valoarea cinegetică a unora dintre păsările și mamiferele care trăiesc aici, precum și bogăția faunei piscicole, elemente care au atras întotdeauna amatorii de vânătoare și pescuit sportiv³⁸.

VEGETAȚIA

Vegetația Deltei Dunării este compusă din păduri (3 %), pășuni naturale (10 %), stufărie (55 %), teren arabil (3 %), celelalte terenuri (3 %), restul fiind reprezentat de luciul apei.

Elementul dominant în vegetația comunei Sfântu Gheorghe îl constituie stufăriile, formate din stuf omogen, care este predominant, și stuf în amestec cu alte plante de baltă, cum sunt papura, feriga de baltă, pipirigul, rogozul.

Din suprafața de stuf omogen, o bună parte este ocupată cu stuf dezvoltat pe un plaur plutitor, o formațiune vegetală specifică acestor locuri, formată dintr-o aglomerare de rizomi, rădăcini de stuf și alte câteva plante: feriga de baltă, tătăneasa, jabelul, losniciorul, cupa vacii, izma broaștei, răchitanul. Plaurul reprezintă un loc de refugiu pentru iepuri, vulpi, vidre, nurci, mistreți, câini enot, nevăstuici, pisici sălbatrice³⁹.

Împărăția apelor este, în cea mai mare parte, acoperită cu vegetație acvatică, dezvoltată în apele stătătoare. Această vegetație, de regulă, are rădăcinile înfipte în mîl, suprafața apei fiind străbătută de organe florale. Plantele cel mai des întâlnite sunt mălura băltii, cosorul, broscărița, ciuma apelor.

Mai aproape de mal se dezvoltă plante cu frunze plutitoare, fixate sau nefixate prin rădăcini, ca nufărul alb, nufărul galben, ciulinii, limba broaștei, săgeata broaștei, rizacul, linița, iarba broaștei.

Când sunt în plină vegetație, aceste lacuri apar ca o nesfărșită întindere verde, alcătuită din stuf și trestie, întreruptă de nenumărate fâșii sau ochiuri de apă, mărginită de zăvoaie, cu plopi și sălcii albe, acoperite de covorul plutitor al frunzelor de nuferi și al altor plante acvatice, ale căror flori albe sau galbene aduc în peisaj o notă de gingăsie.

Pe grindurile neinundate se găsesc ierburi ce alcătuiesc pășuni și specii rezistente la secetă, precum obsiga, zizania, cercelul, salcia tărătoare, cătina, răchita.

Pădurile sunt alcătuite din specii lemnoase: arinul, frasinul, stejarul, ulmul, plopul⁴⁰.

FAUNA

În zona localității Sfântu Gheorghe trăiește o mare varietate de specii, reprezentând: animale terestre, dar legate de apă prin modul lor de viață; animale care își caută hrana în apă sau pe uscat; animale care sunt legate strâns de zona inundabilă; animale acvatice etc.

Dintre speciile de mamifere de uscat întâlnim: iepurele, vulpea, dihorul de stepă, dihorul pătat, bursucul, căpriorul.

Lista speciilor de mamifere de apă, printre altele, include vidra, nurca, hermina, nevăstuica, mistrețul, pisica sălbatică, bizamul, nutria, câinele enot⁴¹.

Bine cunoscuți în Delta Dunării sunt amfibienii, din categoria cărora fac parte broaștele. Ele sunt animale care își duc viața atât pe apă, cât și pe uscat. Unele specii - cum ar fi broasca de pământ sau cea râioasă - preferă mai mult uscatul, trăind în gropi. Altele se aventurează chiar în arbori. Dintre speciile întâlnite în zonă mai amintim: brotăcelul, broscuța de baltă, tritonul cu creastă.

Deși se aseamănă puțin între ele, broaștele țestoase, șopârlele și șerpii fac parte din aceeași clasă și același grup al vertebratelor. Din această categorie, în zonă, întâlnim: broasca țestoasă de apă, gușterul, șarpele de apă, vipera veninoasă.

Dintre insecte, cele mai răspândite sunt țânțarii, muștele și tăunii⁴².

Adevărații stăpâni ai Deltei sunt însă păsările. În stufărișuri, pe grinduri și în zăvoaie trăiesc mulțimi de populații înaripate, din care unele cuibăresc în Deltă, iar altele călătoresc spre diferite ținuturi. Originea acestor păsări este diferită, întâlnind tipurile: mediteranean, mongol, siberian, european, chinezesc, arctic⁴³.

Sub raport ornitogeografic, Delta Dunării este considerată ca fiind una dintre cele mai interesante delte ale lumii. În peisajul ei, păsările reprezintă „cartea de vizită” a acestui paradis. Din cele 8600 de specii existente pe glob, aici s-au inventariat 310 adică 3,60 % din avifauna mondială și 86,11 % din cea a României (360 de specii)⁴⁴.

În localitatea Sfântu Gheorghe întâlnim foarte multe din aceste specii și le vom enumera pe cele mai importante, clasificându-le astfel:

A. Speciile sedentare cuprind păsări care rămân la noi tot timpul vieții lor sau părăsesc zona în anumite perioade, fiind însă înlocuite de populațiile aceleiași specii, originare din alte zone geografice. Din speciile sedentare fac parte rața mare, rața cu cap brun, gâșca de vară, codalbul, fazanul, guguștiucul, cioara grivă, coțofana⁴⁵.

B. Speciile migratoare, care pot fi:

a. „Oaspeți de vară”, numind astfel păsările care se reproduc în zona noastră și migrează mai la sud pentru perioadele reci ale anului. Dintre acestea, amintim pelicanul comun, pelicanul creț, egreta mică, egreta mare, stârcul purpuriu, stârcul galben, stârcul pitic, uliul de trestie, gaia brună, cârstelul de câmp, porumbelul de scorbură, turturica, prepelița, chira de baltă, cucul, pupăza. Unele păsări din această categorie prezintă tendință de a ierna la noi, cum se întâmplă, de exemplu, cu cormoranul mare, corcodeful mare, călifarul alb, rața roșie, stârcul cenușiu, buhaiul de baltă, lebăda de vară, lișita, dropia, mierla.

b. „Oaspeți de iarnă”, considerând ca atare păsările originare din zonele nordice, care iernează în Deltă: fundacul polar, fundacul gât roșu, rața pitică, gâșca gât roșu, șoimulețul de iarnă, uliul de stepă, huhurezul coadă lungă, marlinul trei degete, căldărarul, pasărea omătului.

C. Specii de păsări care cuibăresc mai la nord de țara noastră și trec pe la noi primăvara și toamna: rața fluierătoare, rața sulițar, cocorul, fluierarul picioare verzi, fluierarul negru, becațina, sitarul de pădure, sturzul viilor.

D. Specii accidentale și de invazie, care cuprind:

a. Păsări venite la noi din alte zone, în mod accidental, ca exemplare rătăcitoare, cum sunt corcodeful urecheat, fundacul glaciar, stârcul de cireadă, flamingo-ul, acvila de stepă, rața mandarin, rața neagră, gâșca gulerată, pescărușul răsăritean, pescărușul aripi albe, nagâțul picioare galbene⁴⁶.

b. Speciile de invazie, care apar în zona noastră în perioade neregulate, fără a avea o ciclicitate bine determinată, în diferite anotimpuri, cum sunt găinușa de stepă, mătăsarul, lăcustarul.

Mâlul de pe fundul apelor, plantele submersă, frunzele plantelor natante, adăpostesc diferite viețuitoare microscopice, precum și viermi⁴⁷.

O altă bogătie faunistică a acestei zone este peștele. Dintre speciile întâlnite la Sfântu Gheorghe menționez somnul, șalăul, știuca, crapul, carasul, roșioara, plătica, babușca, avatul, cosacul, ghiborțul.

În apele Deltei și în cele de litoral apar specii salmastre. Sturionii - morunul, nisetrul, păstruga, cega - constituie resturi din fauna vechiului lac pontic. Alți pești, de origine mediteraneană, precum chefalii, stavrizii, sunt adaptați la condițiile din Marea Neagră. Un rol important îl ocupă scrumbia, care populează mai ales apele Dunării.

Unul dintre rarele animale întâlnite la Sfântu Gheorghe era *foca cu burta albă*. Ultimul exemplar a fost prins în carmace (cârlige de sturion) în anul 1966. Martori oculari au povestit că avea o pereche și că aceasta a jelit zile în sir în apropierea satului, chemându-și tovarășul de viață. Exemplarul prins a fost trimis la muzeul de specialitate al I.C.E.M. Tulcea. Alte semne ale acestei specii au fost descoperite pe insula Sahalin, la 13 iulie 1972, când au fost văzute pe un banc de nisip urme de parcă ar fi fost tărât un sac greu – ele fiind atribuite ultimelor foci din Marea Neagră⁴⁸.

În 14 aprilie 1968, a fost găsită în carmace, în dreptul localității Sfântu Gheorghe, o țestoasă marină, care la controlul uneltelor era vie. Apariția neașteptată a acestui animal cu înfățișare și dimensiuni puțin obișnuite a dat naștere unor reacții violente din partea pescarilor. Fiind ucisă prin lovitură puternice, carapacea țestoasei s-a fisurat în mai multe locuri, iar după două zile, și aceasta a fost trimisă la muzeul din Tulcea⁴⁹.

GEOLOGIA

Unul dintre rezultatele cele mai interesante, din punct de vedere geologic, obținute în Dobrogea, în anii 1962–1963, a fost identificarea prezenței mineralelor grele - de tipul ilemenitului,

rutilului, zirconiului, magnetitei - în nisipurile marine de pe litoralul Mării Negre, între Sulina, Sfântu Gheorghe și nordul Capului Midia, de către inginerul A. Pricăjan. Geologul Vasile Bacalu a realizat lucrări de cercetare detaliată, cu foraje și puțuri miniere, care au stabilit importanța și valoarea economică a acestor zăcăminte. El a cercetat regiunea și a constatat că zona cea mai bogată în minerale grele de pe litoralul marin este situată pe Grindul Sărăturile, la nord de localitatea Sfântu Gheorghe, pe o lungime de câteva mile marine.

Prezența în această zonă a mineralelor grele este trădată de culoarea cafenie-negricioasă pronunțată a nisipurilor de pe plajă⁵⁰.

Cercetările au continuat și în anul 1970, confirmând, pentru prima oară în România, existența unei rezerve de 210 milioane tone de nisipuri cu minerale grele, pe Grindul Sărăturile, la Sfântu Gheorghe-Delta⁵¹.

S-au făcut numeroase cercetări în țară și în alte locuri din lume pentru a dovedi calitatea zăcămintelor existente aici; s-au trimis mostre în Australia, pentru a analiza zăcământul de la Sfântu Gheorghe, dar și pe cel de la Grindul Chituc (Constanța), unde ministrul de atunci al minelor, Bujor Almăjan, dorea să deschidă o exploatare⁵².

Mineralele descoperite în zona localității noastre au o mare căutare în diferite ramuri industriale. Din *ilemenit* se extrag titanul și compușii săi, cu importante întrebuiințări în industria metalurgică. Aliajul *ferotian* se folosește la obținerea oțelurilor speciale, rezistente la trepidații. O largă întrebuiințare o are *oxidul de titan* (albul de titan) în industria vopselelor și emailurilor speciale. *Rutilul* este utilizat în industria electrotehnică, pentru învelitul electrozilor și a aparatului. Din *zircon* se prepară *oxidul de zirconiu*, folosit în industria materialelor refractare, la fabricarea creuzetelor și a sticlelor de cuarț, rezistente la acizi și temperaturi înalte. *Zirconiul* se folosește la fabricarea unor oțeluri speciale și a unor componente pentru reacțoare nucleare. *Granații* pot fi utilizati ca abrazivi, la confecționarea hârtiei sau a pânzei de granați necesare pentru lustruirea lemnului tare, a sticlei de oglindă, a pieselor de celuloid. După extragerea mineralelor

grele, nisipul rămas se poate folosi pentru turnătorie, după ce este supus unei operații de curățire⁵³.

S-au făcut încercări de preconcentrare și extragere a mineralelor grele din nisipul brut, obținându-se rezultate pozitive, concluzia fiind că nisipurile de la Sfântu Gheorghe pot fi valorificate economic. Exploatarea nisipului se poate face prin amenajarea unei cariere, dotate cu excavatoare sau drăgi, care pot extrage minereul până la adâncimi de 10–15 m. Cu toate argumentele științifice și economice aduse de geologul Vasile Bacalu în favoarea deschiderii unei exploatari în zona Grindului Sărăturile, a fost preferat Grindul Chituc, deși zăcămintele de aici erau mult mai sărace.

Zăcământul de nisipuri cu minerale grele de la Sfântu Gheorghe așteaptă și astăzi punerea în exploatare, oferind cele mai mari conținuturi de metale grele; față de celelalte zone de pe litoralul Mării Negre. Este un caz rar în istoria mineritului, când un zăcământ mai sărac în substanță utilă a fost pus în mod conștient în exploatare, deși se știa că există altul mult mai bogat, care oferea și o serie de soluții sociale pentru o zonă izolată, defavorizată, cum este Delta⁵⁴.

BIBLIOGRAFIE

1. Arhivele Primăriei comunei Sfântu Gheorghe, Registrul cadastral al parcelelor, 1984, f. 33
2. Botond I. Kiss, *Cartea Deltei*, Editura Fundația Aves, 1964, p. 101
3. Arhivele Primăriei comunei Sf. Gheorghe, Registrul cadastral al parcelelor, 1984, f. 33
4. Traian Coșovei, *Farmecul Genezei*, Editura Albatros, București, 1979, p. 418
5. A. C. Banu, L. Rudescu, *Delta Dunării – evoluția, viața și bogățiile ei*, București, 1957, p. 16
6. Gh. Romanescu, *Delta Dunării – ghid turistic*, Editura Corson, Iași, 1997, p. 5
7. *Ibidem*, p. 18
8. *Ibidem*, p. 19
9. *Ibidem* p. 6
10. Eugen Panaghianț, *Delta Dunării și complexul lagunar Razelm*, Editura Sport-Turism, București, 1982, p. 10
11. Gh. Romanescu, *op. cit.*, p. 24
12. E. Panaghianț, *op. cit.*, p. 19
13. *Ibidem*, p. 11
14. A. C. Banu, L. Rudescu, *op. cit.*, p. 15
15. Gh. Romanescu, *op. cit.*, p. 19
16. A. C. Banu, L. Rúdescu, *op. cit.*, p. 27 și urm.
17. Gh. Romanescu, *op. cit.*, p. 71
18. *Ibidem*
19. *Ibidem*, p. 5
20. *Ibidem*, p. 6
21. *Ibidem*, p. 9
22. Marin Nițu, *Turismul în Delta Dunării*, Editura Sport-Turism, București, 1982, p. 10
23. E. Panaghianț, *op. cit.*, p. 22
24. *Ibidem*, p. 224
25. M. Nițu, *op. cit.*, p. 59
26. B. I. Kiss, *op. cit.*, p. 31
27. *Ibidem*
28. *Ibidem*, p. 32

29. Andrei Echim, *Condiția populației din Rezervația Biosferei Delta Dunării*, Editura Ararat, București, 1995, p. 12
30. E. Panaghianț, *op. cit.*, p. 50
31. M. Nițu, *op. cit.*, p. 14
32. Demetrie Popescu, Claudiu Giurcăneanu, Ștefan Stoeneșcu și alții, *Ghid al Dobrogei*, Editura Meridiane, București, 1964, p. 204
33. *Ibidem*, p. 202
34. M. Nițu, *op. cit.*, p. 16
35. Ion Miclea, *Delta Dunării*, Editura Sport-Turism, București, 1970, p. 192
36. M. Nițu, *op. cit.*, p. 17
37. *Ibidem*, p. 14
38. *Ibidem*, p. 21
39. *Ibidem*, p. 22
40. *Ibidem*, p. 23
41. *Ibidem*, p. 25
42. Gh. Romanescu, *op. cit.*, p. 27
43. M. Nițu, *op. cit.*, p. 25
44. Gh. Romanescu, *op. cit.*, p. 28
45. M. Nițu, *op. cit.*, p. 25
46. *Ibidem*, p. 26
47. *Ibidem*, p. 27
48. B. I. Kiss, *op. cit.*, p. 143
49. Maria Popescu, *Animale rare din Colecția Muzeului Deltei Dunării Tulcea*, în „Peuce” I, 1969, p. 379
50. Vasile Bacalău, *Istoria inedită a nașterii și dezvoltării industriei miniere din Dobrogea de Nord*, București, 1998, p. 37
51. *Ibidem*, p. 41
52. *Ibidem*, p. 39
53. Vasile Bacalău și alții, *Rezultatele cercetărilor geologice pentru substanțe minerale utile solide în Delta Dunării și în zonele înconjurătoare*, în „Peuce” I, 1969, p. 118
54. Idem, *Istoria inedită a nașterii și dezvoltării industriei miniere din Dobrogea de Nord*, București, 1998, p. 46.

CAPITOLUL AL II-LEA **ISTORICUL LOCALITĂȚII**

Delta Dunării propriu-zisă nu ne oferă prea multe date din punct de vedere arheologic, deoarece, cu condițiile sale fizico-geografice mereu în schimbare, rămășițele ajunse în pământ nu se păstrează bine. În schimb, malurile Dunării, ca mai peste tot pe valea marilor ape, a fost un teritoriu dens populat, din epoca pietrei și până în zilele noastre.

Descoperirile arheologice făcute pe teritoriul județului Tulcea, cât și al comunei Sfântu Gheorghe au pus în lumină urme de locuire datând din paleoliticul mijlociu, a căror vechime este de aproximativ 120.000 de ani. Cercetările arheologilor au atestat la gurile Dunării mărturii ale culturile Hamangia și Gumelnița, de la sfârșitul neoliticului (începutul mileniului al III-lea î.Hr.)¹. În epoca fierului, pe litoralul Mării Negre se dezvoltă societatea geto-dacică, getii fiind „cei mai viteji și mai drepti dintre traci”. Prezența geto-dacilor este ilustrată prin descoperirile arheologice de la Enisala, Murighiol, Garvăń, Sarinasuf, cât și pe grindurile care împrejmuiesc localitatea Sfântu Gheorghe².

Săpăturile arheologice și documentele istorice au dovedit că pe brațul Sfântu Gheorghe se făcea în antichitate un comerț intens, de la Malcoci spre răsărit, pe brațul Dunavăț, pe Razelm spre Histria.

Peuce era o importantă insulă de la gurile Dunării, astăzi necunoscându-se exact locul unde a fost. Întrucât scrierile antice nu permit fixarea cu precizie a poziției sale, ea apare diferit localizată la autorii moderni. Grigore Antipa consideră că insula Peuce a fost

„primul început al Deltei propriu-zise”, identificând-o astfel cu vârful Deltei. I. G. Petrescu o identifică cu grindul Sărăturile. Un număr mai mare de cercetători localizează această legendară insulă la sud de brațul Sfântu Gheorghe. Printre ei se află și Vasile Pârvan. E foarte greu de apreciat care este ipoteza cea mai întemeiată. Totuși, un adevăr să impune - principalele cercetări converg spre ideea situației insulei Peuce în cadrul Deltei sau în imediata ei apropiere. În legătură cu poziția ei exactă, cea mai întemeiată presupunere poate fi considerată aceea care amplasează teritoriul cu acest nume la sud de brațul Sfântu Gheorghe. Pe acest braț, până la Dunavăt, se realiza un intens schimb de mărfuri în antichitate și insula Peuce era bine populată, constituind un loc de refugiu și centru comercial important. Dacă această aşezare constituia un loc de refugiu era, fără îndoială, și un loc de apărare. Or, pentru apărare, se cereau anumite condiții, care nu erau îndeplinite de un alt loc din interiorul Deltei. Astfel, pe lângă condiții de salubritate, se cerea îndeplinită și condiția unei înălțimi naturale fortificate, care să domine aşezarea și care să constituie totodată un punct strategic și de observație asupra unui orizont cât mai întins³.

În localitatea Sfântu Gheorghe au fost făcute descoperiri arheologice între anii 1950–1953, când s-a construit actuala cherhana. S-au executat săpături cu dragă, la adâncimi mari, pentru a forma un canal în fața cherhanalei. Atunci au fost scoase la iveală dovezi ale aşezărilor umane existente cândva. Oseminte, oale din lut, monezi, stâlpi de stejar, cărlige pescărești forjate și alte descoperiri constituie astfel de mărturii. O parte din ele au fost luate pentru a fi cercetare de oameni de știință.

Săpăturile efectuate în zona Grindului Buhaz au scos la iveală alte urme ale civilizațiilor trecute, care privesc evoluția vieții oamenilor și a materialelor folosite în construcție: cărămidă arsă, smoală, piatră⁴.

În colecția Muzeului de Istorie din Tulcea se află material ceramic provenit din săpăturile arheologice care se referă la nordul Dobrogei și la pătrunderea comerțului grecesc în lumea geto-dacă din zonă. Amforele descoperite pe linia Dunării, respectiv a brațului

Sfântu Gheorghe, jalonează principala arteră de comerț a grecilor în lumea getică. În acest sens, descoperirile de ceramică grecească de la sfârșitul secolului al IV-lea î.Hr. pe grindurile din Delta Dunării evidențiază existența unor factorii comerciale ce funcționau de ani de zile acolo, în scopul ușurării comerțului pe Dunăre. Au fost construite, probabil, în vederea depozitării produselor sosite pe calea mării, pentru a fi apoi transportate mai departe, în ținuturile getice și pe ambele maluri ale Dunării. Nu se știe cât au dăinuit, însă se bănuiește că aparțineau Histriei, ale cărei interese comerciale au vizat gurile Dunării în secolele următoare⁵.

Pe baza materialului arheologic scos la lumină se poate stabili drumul comercial parcurs de negustorii greci secole de-a rândul. Unul dintre aceste drumuri ar fi fost brațul Sfântu Gheorghe⁶. În anul 1967, cu ocazia dragării gurii brațului Sfântu Gheorghe, a fost descoperită o amforă de Chios, de mare capacitate, din pastă densă cărămizie și portocalie⁷.

Transformarea Dobrogei în provincie română în secolul I d.Hr., cucerirea unei părți a Daciei și formarea celei de-a doua provincii romane au constituit cadrul politic, economic și cultural necesar simbiozei populației geto-dace cu populația romană alogenă⁸.

În secolul al X-lea, teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră intră în compoziția Imperiului bizantin. Prezența bizantinilor face ca în Dobrogea să pulseze o înfloritoare viață economică. Izvoarele istorice ca și descoperirile arheologice consemnează numeroase centre prospere în ținut, printre care și cele de la gurile Dunării.

Localitatea Sfântu Gheorghe, veche așezare de pescari, este atestată în documentele istorice din timpuri străvechi, mai exact din secolul al XIV-lea, când dezvoltarea economiei a favorizat creșterea rolului negustorilor italieni, îndeosebi al genovezilor, la gurile Dunării, în mod special remarcându-se teritoriul din jurul brațului Sfântu Gheorghe⁹. În acea perioadă, genovezii instituie un veritabil monopol în apele Mării Negre, făcând comerț cu peștele pescuit la gurile Dunării. Din acest motiv, în portulanele și hărțile de epocă, printre centrele economice importante de pe teritoriul Dobrogei, este

menționată și localitatea „San–Giorgio”, Sfântu Gheorghe de astăzi, cum apare pe harta genovezului Visconti, din anul 1318¹⁰.

În timpul domniei lui Mircea cel Bătrân, Dobrogea aparținea Țării Românești și o parte din birul plătit de domnitor Porții otomane îl reprezentau peștele și accesul pescarilor turci în aceste zone¹¹. În anul 1417, sultanul Mahomed I a ocupat cea mai mare parte a Dobrogei, cu excepția câtorva cetăți (Isaccea, Enisala) și a Gurile Dunării, care rămân sub controlul Moldovei și al Țării Românești.

În secolul al XV-lea, locuitorii de la Gurile Dunării au fost implicați în acțiunea de apărare a Dobrogei și de eliberare a teritoriilor ocupate de turci¹².

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, războaiele rusoturce se vor desfășura și la Gurile Dunării, datorită dorinței Rusiei de a ocupa aceste teritorii. Luptele au distrus ținutul Dobrogei și au provocat ruinarea economică a provinciei, iar populația a fost decimată sau împrăștiată¹³.

Din spusele bătrânilor, satul Sfântu Gheorghe este format, în parte, din refugiați politici neoficial din Rusia, pe timpul împărătesei Ecaterina cea Mare, de frica oștirii (în acele vremuri serviciul militar se făcea 25 de ani). Fiind de meserie pescari și vânători, ei s-au așezat la gura acestui canal și au legat înțelegere cu negustorii greci, cărora le dădeau peștele prinși și vînatul, în schimbul celor trebuincioase vieții. Locuitorii actuali ai comunei sunt, în parte, urmași ai acestor refugiați¹⁴.

Colonizarea zonei cu populație de origine slavă s-a făcut în mai multe valuri, mai mari sau mai mici. Primul mare val are loc în urma bătăliei de la Poltava, din anul 1709, când țarul Rusiei, Petru cel Mare, trece la represalii împotriva celor care, sub conducerea hatmanului Ivan Mazepa (mort la scurt timp și înmormântat la Galați), au luptat pentru eliberarea Ucrainei. „Cozaci” luați prizonieri sunt folosiți la ridicarea Sankt Petersburgului, unde mor cu zecile de mii. Dintre cei scăpați, o parte fug spre ținuturile aflate sub stăpânirea otomană, în Dobrogea¹⁵.

Cam prin anul 1735, au venit aici și zaporojeni (ucraineni), iar după ei, în urma unor alte colonizări făcute oficial, din interesele

Imperiului otoman și ale Imperiului țarist, au mai venit lipoveni din Rusia, goniți de patriarhul Nicon. După un timp oarecare, ivindu-se conflicte între ei și ucraineni, lipovenii au plecat și au format satele Jurilofca și Sarichioi¹⁶.

Al doilea val mare s-a produs după anul 1775, când țarina Ecaterina a II-a desființează „Zaporijscă Sici” (formă de organizare militară a oștii ucrainene, cu centrul la Zaporijie). O parte din „cozaci” cad în iobăgie, dar circa 8000 de zaporojeni ajung în zona Deltei Dunării, asemănătoare ca peisaj și bogătie piscicolă cu cea natală, a Niprului. Aici, găsind populația de ruși-lipoveni, protejată de „cozaci” veniți de pe Don, și neajungând la nici o înțelegere cu stăpânirea turcă, vor accepta invitația Imperiului austro-ungar de a se așeza în zona de vârsare a râului Tisa în Dunăre (Voievodina de azi). După câțiva ani, din cauze neelucidate încă, se reîntorc în Imperiul otoman și se așează la Seimeni Vechi (lângă Silistra).

Primii români s-au așezat pe aceste locuri la începutul secolului al XIX-lea, mai exact în anul 1810. În acest an, câțiva ciobani cu turmele lor, veniți de la poalele Făgărașului și conduși de un baci pe nume Niculea, s-au așezat pe grindul ce astăzi poartă numele de Grindul Nicu. Denumirea grindului vine de la numele baciului, numai că, în timp, ultima silabă s-a pierdut¹⁷.

În timpul campaniei lui Napoleon Bonaparte în Rusia, autoritățile țariste s-au retras din calea acestuia, iar iobagi ruși au profitat și s-au refugiat în Dobrogea. Ajunși aici, s-au răspândit în nord-estul ținutului, iar o parte, coborâți spre mare, au conviețuit cu ciobanii lui Niculea¹⁸.

După războiul rusuo-turc din anii 1806–1812, imperiul țarist înaintează până la Gurile Dunării și Prut¹⁹. În aceste condiții, sultanul Mahmud al II-lea, cunoscând aversiunea cazacilor zaporojeni față de imperiul țarist, din cauza căruia au părăsit vatra strămoșească, lasă în sarcina lor apărarea Dobrogei pe linia Dunării, făcându-i stăpâni pe teritoriul cuprins de la Isaccea pe Dunăre în jos, iar pe uscat, până la linia ce unește Isaccea cu Babadag-Razim-Dranov, pe o lățime de cca. 20 km.

Centrul militar „Zadunaïsca Sici” („cozaci” transdunăreni) se organizează și funcționează pe brațul Sf. Gheorghe, la Dunavăț de Sus, având dreptul la dotare cu armamentul acelor timpuri, interzicându-li-se artileria. Locul ales era protejat de ape, iar dinspre uscat a fost ridicat un val de pământ, ale căruia urme se văd și astăzi. Accesul în tabără era permis numai bărbaților, femeilor fiindu-le interzisă intrarea.

Pentru siguranța transportului pe apă, a aprovisionării și a poziției strategice în caz de necesitate, cazacii zaporojeni („hoholii”) luptă și izgonesc pe cazacii ruși (veniți de pe Don) din Delta Dunării. Când situația o cerea, cazacii din „Zadunaïsca Sici” participau, alături de armata otomană, la expediții militare, fiind vestiți pentru vitejia lor. Pentru serviciile aduse sultanului, guvernul turc le plătea o sumă de bani.

În vremuri liniștite, cazacii se ocupau cu agricultura, creșterea vitelor, vânătoarea și pescuitul. Obișnuiau să arendeze pământ mocanilor transilvăneni și bulgarilor. Acolo unde s-au așezat ucrainenii, localitățile existente se dezvoltă și iau ființă altele noi, care există în mare parte și astăzi. Printre acestea se numără și localitatea Sfântu Gheorghe.

În anul 1828, izbucnește un nou război rus-turc, se convoacă „rada căzăcească” (adunarea cazacilor) și se hotărăște, cu mare majoritate, participarea la război alături de turci²⁰. Dar, din cauza faptului că șeful militar al cazacilor duce tratative secrete cu țarul Nicolae I și hotărăște să treacă de partea rușilor, situația cazacilor devine grea. Armata turcă distrugă centrul militar de la Dunavăț și măcelărește 2000 de bătrâni și copii, de etnie ucraineană, care nu au reușit să fugă din calea sa.

După aceste evenimente, autoritățile turcești au încercat reorganizarea cazacilor, vrând să-i treacă la religia islamică. Nereușind, s-a renunțat la această inițiativă. Religia ucrainenilor din Dobrogea a fost și a rămas ortodoxă, în toate așezările locuite de ei existând biserici aflate sub patronajul Patriarhiei Române.

Desființarea ordinului militar de la „Zadunaïsca Sici” nu a însemnat scăderea populației ucrainene din zonă. După acest război,

fugarii din Imperiul țarist veneau în număr mare, să scape de rusificare și de iobagie, în Dobrogea existând libertatea cultelor²¹.

În războiul din anii 1828-1829, purtarea lor a fost duplicitară, dând ajutor - pe față - turcilor și - în ascuns - rușilor²².

Reîntorcându-ne la istoria economică, vom arăta că în anul 1810 Marea Neagră era împânzită de corăbii grecești, care făceau comerț cu Moldova, pe brațul Sulina. În anul 1820, o parte dintre aceste corăbii au început să se abată în Sfântu Gheorghe, cu fel de fel de fructe și, de atunci, pescarii au început să facă schimb cu pește. Această situație a durat 40 de ani. Pescarii, nemulțumiți, au început să-și transporte singuri peștele la Galați, venind în contact cu negustorii români Gheorghe Șapteglant și Ghiță Gaitan. În anul 1860, producția de pește s-a mărit substanțial, din cauză că mulți pescari au venit din alte sate și s-au instalat aici.

Era o singură cherhana, a pescarului Costenco, unde se făcea primirea peștelui de la toți pescarii. Prin anul 1862 au luat ființă încă două cherhanale, ale fraților Costache și Neculache Valsamache, aceștia trimițând peștele la Galați și, foarte puțin, în Grecia.

Prepararea icrelor se făcea în mod foarte simplu. Se sărau, se tescuiau, erau puse în butoaie de 25 de ocale și trimise la Galați, unde se vindeau cu 3 lei/oca.

Pe atunci, venise de la Tulcea un anume Iani Melanos, care făcea negoț cu alcool. După moartea lui Costenco, moștenitorii s-au apucat de beție și, în scurt timp, cherhanaua, cu toate sculele de pescuit, a trecut în posesia lui Iani Melanos. În anul 1869, acesta a început să obțină câștiguri fabuloase și, în scurt timp, a intrat și cherhanaua lui Neculache Valsamache în stăpânirea grecului. În 1876, pescarii, văzând că Iani Melanos le speculează interesele, au înființat o asociație condusă de Spirea Gramovschi, luând cherhanaua lui Costache. Ajutorul pentru exploatarea și transportul la Galați l-au primit de la negustorii români. Grecul, văzând că asociația progresează rapid, atât prin creșterea producție cât și a membrilor, a început să nutrească idei de răzbunare. În anul 1878, Dobrogea se alipește României. Cei doi negustori din Galați făceau afaceri mari cu asociația, dar această asociație a existat doar 6 ani. În 1882,

creatorul ei, Spirea, a fost răpus de căutările unui grec, venit dintr-o insulă grecească și angajat ca pescar la Iani Melanos²³.

Devenite proprietatea statului, prin legea din anul 1882, bălțile au fost lăsate de autorități la cheremul unor persoane pentru care noua provincie și populația găsită aici erau surse de îmbogățire rapidă. Statul român a administrat pescăriile românești, inclusiv pe cele din Delta, prin sistemul de arendă, care s-a dovedit dezastruos. Acest sistem a luat sfârșit în anul 1895, prin înființarea unei regii de stat și promulgarea primei legi în domeniul pescuitului, în anul 1896²⁴, cu rezultate benefice asupra pescăriei. Dreptul de pescuit în perioada următoare s-a acordat prin concesiune, realizată prin licitație sau învoială. Legea din anul 1896 stabilea că nimeni nu va putea pescui într-o apă deschisă, fără a avea consimțământul în scris, printr-o carte de pescuit, de la proprietarul sau arendașul dreptului de pescuit în acea apă (art.9).

Bălțile, luncile și Delta Dunării ofereau populației române riverane adăpost și bogate resurse alimentare în prelungitele perioade de nesiguranță economică și politică. Dar chiar teritoriile locuite de populații alogene formau o zonă pastorală, cu numeroase stâne ale ciobanilor români, în special ardeleni, numiți în Dobrogea „mocani”. Cele mai numeroase târle de oi veneau la iernat din satele transilvănene. Adesea, o parte dintre ciobani rămâneau în Dobrogea și peste vară, spre a pregăti fânul pentru iarna următoare. Unii dintre ei se căsătoreau cu fetele dicienilor (români dobrogeni), devenind locuitori stabili²⁵.

Germanii au apărut în Dobrogea în anul 1841, venind din coloniile rusești. Bulgarii s-au stabilit aici venind din sud, din Balcani, și din nordul Basarabiei. Ei au evitat să se stabilească pe malul Dunării din cauza inundațiilor și s-au mutat în interiorul județului, dar câțiva au rămas în localitatea Sfântu Gheorghe²⁶.

Anul 1877, anul proclamării independenței de stat a României, a adus, și în Dobrogea, eliberarea populației de sub multiseculara dominație otomană. La 14 noiembrie 1878, prin Tratatul de pace de la Berlin, ținutul revine în cadrul granițelor românești²⁷.

Din cauza faptului că Dobrogea a fost alipită României abia în anul 1878, după Războiul de independență, provincia nu a putut beneficia de reforma agrară a lui Alexandru Ioan Cuza, din anul 1864. Împroprietărarea locuitorilor Dobrogei, deci și a celor din Sfântu Gheorghe, s-a făcut abia după anul 1880.

În anul 1879 se înființase deja Oficiul poștal Sfântu Gheorghe, pentru poșta ușoară. Cursele se făceau cu cariole și trăsuri, pe ruta Sfântu Gheorghe–Sulina, o dată pe săptămână²⁸, iar după 1900, poșta va fi transportată pe Dunăre, cu bărci și şalupe. Pe timpul iernii însă, din cauza ghețurilor, nu se putea efectua transportul corespondenței pe Dunăre sau prin canalele din Deltă. Singura soluție era transportul ei cu căruța, până la Gârla Împușta, pentru ca de acolo să fie preluată de căruța trimisă de la Sulina²⁹.

Mai târziu, în anul 1882, a fost construit la Sfântu Gheorghe un pichet militar³⁰. Apoi, în anul 1892, este introdus telegraful, cu un serviciu limitat³¹, iar în 1894, telefonul. Veniturile provenite din poștă și telegraf la Oficiul din Sfântu Gheorghe au fost, în 1894, de 2196 lei pentru telegraf și 333 lei pentru poștă. Oficiul telegrafic avea și un birou, iar satul era în legătură telefonică cu toate celelalte comune rurale și urbane, aşa că, pentru afacerile de serviciu, se putea întrebuița oricând telefonul³².

În anul 1882, la Sfântu Gheorghe au luat ființă asociații de întrajutorare, prefigurând viitoare organizări ale pescarilor³³. În anul 1907, și ca ecou al răscoalei țăranilor, pescarii au asaltat autoritățile județului Tulcea cu memorii.³⁴

În ceea ce privește denumirea localității, legenda spune că în anul 1821 a venit în sat o corabie turcească de război, în care era și un pașă. În ziua aceea, în sat răsună cavalul ciobanilor și cântecul pescarilor. Era tocmai ziua de Sfântu Gheorghe și, în cinstea acestei sărbători, pașa a botezat satul „Katarlez” („z” se citește „t”), adică Sfântu Gheorghe³⁵.

Katarlez aparținea administrativ de comuna Caraorman. La început, populația ocupa și Grindul Buhaz, din partea de sud a brațului Sfântu Gheorghe.

După ce localitatea a purtat cele două nume – San-Georgiu și Katarlez, a ajuns și la denumirea actuală, care provine de la hramul bisericii vechi. În limba rusă, satul se numea „Igor”, care se traduce prin „Gheorghe”, iar „Sfătoi Igor” prin „Sfântu Gheorghe”. Oficial, denumirea a fost preluată mult mai târziu, după anul 1900, când Dobrogea intrase deja în hotarul României, în anul 1883 localitatea mai purtând încă denumirea de Katarlez, după cum reiese din documentele de împroprietărire³⁶.

Moravurile și felul patriarchal de viață al oamenilor din Katarlez sunt foarte frumos descrise de nuvelistul V. Crăsescu, care a trăit mai mult timp printre pescari și i-a cunoscut bine: „Tot satul era o pescărie al cărei stăpân era Iani Melanos. Așezarea avea forma unui dreptunghi, cu străzi drepte, largi și plantate pe margine cu arini. Casele erau toate, deopotrivă, înalte, simple și curate; peste tot domneau ordinea și înfrățirea. Se remarcă luxul femeilor din sat. La marginea țării s-ar crede că ai de-a face cu sălbatici, dar nu este așa. Prin Sulina, femeile își comandau îmbrăcămîntea în străinătate”³⁷.

Prima biserică a satului a fost construită în anul 1820, dar a ars în 1880. Biserică a fost reconstruită în același an³⁸. În 1896, și cea de-a doua biserică a luat foc și a ars toată³⁹, dar din nou a fost refăcută.

Satul are școală din anul 1904.

În anul 1916, după intrarea României în primul război mondial, situația devine dramatică pentru teritoriul Dobrogei, care a fost ocupat de armata bulgaro-turcă. Ocupația străină a blocat circulația pe Dunăre și a dus la întreruperea transportului de produse pescărești. Zona litoralului, începând de la comuna Sfântu Gheorghe până la Sulina și Chilia Veche, era linia despărțitoare a frontului între armata rusă și bulgaro-turcă. Armata rusă a ocupat poziții de apărare în partea de nord a Dunării, iar limita frontului pe Dunăre era Ivancea Mare. Aici se dădeau luptele între armata rusă și cea bulgară. Partea de sud a Dunării era ocupată de turci. Această zonă cuprindea Ivancea Mică (km 19), Grindurile Frasin, Radu, Buhaz și Canalul Turcului (denumire primită din acea perioadă). Trupele rusești

organizau, împreună cu unii localnici, incursiuni pe Dunăre până la Ivancea Mare, desfășurând lupte, folosind echipamentul din dotare (pușcă, mitralieră) sau recurgând la metoda arderii băltilor pentru a avea o vizibilitate mai bună. În primăvara anului 1917, toată armata rusă a fost evacuată cu ajutorul unor nave și dusă la Văloji, în sudul Basarabiei, pe malul mării.

Dar situația grea a Dobrogei ocupate de Puterile Centrale continuă. Accesul României la Marea Neagră era permis numai de-a lungul unui drum comercial până la Constanța⁴⁰.

Dezastrul de la Dunăre a fost, printre altele, o cauză a semnării, la 7 mai 1918, a înrobitoriei păci de la București care, printre alte prevederi, cuprindea și pierderea Dobrogei de către statul român⁴¹. Însă apăsătoarele condiții ale tratatului nu au apucat să fie puse în aplicare și nu au fost, cum se știe, ratificate de Parlament, astfel că, după pacea de la Versailles, zona de care ne ocupăm a reintrat în hotarele României, devenind parte componentă a României Mari.

Sfântu Gheorghe a continuat să rămână un sat izolat și a avut parte de bucurii și necazuri, de creșteri și descreșteri economice, ca orice localitate aflată în această situație.

Documentele arată că cel mai important eveniment al perioadei privește improprietările, începute aici după Războiul de independență și continuante prin Legea de reformă agrară din anul 1921. Din procesul verbal întocmit la 27 aprilie 1922, aflat acum la Arhivele Naționale⁴², reiese că această zi a fost stabilită pentru revizuirea lucrărilor de improprietărire din comuna Sfântu Gheorghe.

Toți locuitorii, cu excepția câtorva, aveau ca ocupație principală pescăria și, ca atare, nu au fost de acord să fie improprietări în altă parte. Ei au cerut și avantaje la pescuit, dar le-au fost refuzate. Au fost excluși de la improprietărire locuitorii care s-au mutat între timp, cei care nu s-au prezentat pentru a-și clarifica situația militară și aveau ca ocupație principală pescuitul, și cei care depășeau vîrstă de 60 de ani și nu aveau copii minori⁴³.

În anul 1920, la Sfântu Gheorghe a fost înființată Cooperativa „Marea Neagră”, având 82 de membri, cu scopul de a apăra interesele economice ale pescarilor, dar și de a face aprovizionarea

populației satului cu alimente, scule de pescuit, îmbrăcăminte și alte bunuri necesare vietii cotidiene. Cooperativa s-a împrumutat de la Centrala Cooperativelor și de la alți diverși creditori cu sume foarte mari. După câțiva ani de belșug, în 1929 instituția a dat faliment, neputând satisface cererile de ajutorare ale membrilor săi. Pescarii recurgeau la împrumuturi de la cherhanagii sau de la comercianții, pentru hrană, îmbrăcăminte, scule, angajându-se să le aducă acestora peștele prins, și nu cooperativei.

Începând cu luna august 1930, cooperativa nu a mai putut face nici o operațiune și orice încercare de a fi repusă pe picioare a fost zadarnică. Ea ieșe cu o pierdere de 300.000 de lei, iar pescarii au rămas datori față de cooperativă cu suma de 2.500.000 lei. Datoriile unor pescari au atins suma de 100.000 lei⁴⁴.

În 1939 se aduc modificări legii pescuitului din anul 1896, introducându-se, pe lângă „biletul de învoire la pescuit”, emis de proprietarul sau arendașul apei, încă un act, „permisul de pescuit”, eliberat pescarului de reprezentanții statului⁴⁵.

Perioada premergătoare războiului și cea a cumplitiei conflagrații mondiale au fost grele și pentru satul nostru. Delta Dunării constituia, prin așezarea sa naturală, mai ales prin porturile dunărene și ieșirea la mare, o zonă strategică importantă în planurile militare. De aceea, s-a acordat o atenție deosebită acestei zone a țării⁴⁶.

În timpul celui de-al doilea război mondial, rețeaua telefonică a fost întreruptă din cauza bombardamentelor. Administrația comunală a fost nevoită să ia măsuri pentru consolidarea stâlpilor și întreținerea rețelei telefonice în bune condiții, pe toată întinderea localității⁴⁷.

În anul 1942, la Sfântu Gheorghe a fost construit un dig de apărare împotriva inundațiilor, o stație meteo și s-a înființat atelierul de împletituri și rogojini.

La 23 august 1944 s-a întors o pagină de istorie⁴⁸. Anii regimului comunist au însemnat, și pentru locuitorii din Sfântu Gheorghe, ceea ce au însemnat pentru întreaga țară. Au fost înființate cooperative ale pescarilor, au fost desființate cărciumile particulare, mărfurile se aduceau de la Tulcea în mod naționalizat etc. Dar viața locuitorilor a mers înainte.

Începând cu anul 1946, la Sfântu Gheorghe este atestată existența Căminului cultural „Ștefan cel Mare”. Aici, cu ocazia unor sărbători sau evenimente, se desfășurau serate literare, serbări, concursuri de coruri, jocuri și costume naționale⁴⁹. În anul 1950, din fondurile sindicatelor⁵⁰, a început construcția sediului actual al căminului cultural, care a fost dat în folosință în anul 1955⁵¹. Instituția s-a și numit inițial „Clubul Pescarilor”.

În perioada anilor 1963–1970, a fost reamplasată stația meteo, care din 1969 are un local propriu⁵², a fost înființată o brutărie⁵³. Tot prin acești ani (1962–1971) a fost construită și uzina electrică⁵⁴.

În deceniile 7 și 8, instituțiile locale (raionale, apoi județene) de cultură, în colaborare cu redacția revistei „Tomis”, organizau la Sfântu Gheorghe tabere de creație literară, ceea ce constituia pentru localnici un prilej de documentare și de participare la seri de poezie și întâlniri cu oameni de cultură, poeți, critici literari⁵⁵.

În decembrie 1989, sătenii au privit revoluția la televizor. Ca în orice localitate izolată, schimbările sunt aici încă și mai încete decât în restul țării, dar ceva tot se schimbă. A reapărut inițiativa particulară, comerțul s-a mai îmbunătățit, la fel și comunicarea și informațiile. Prețul transporturilor face însă pătrunderea în zonă prohibitivă, impietând asupra dezvoltării turismului, o importantă sursă de venituri pentru săteni. La rândul său, pescuitul merge tot mai greu, în principal din pricina poluării Dunării, din care cauză satul progresează foarte încet, cu toate eforturile depuse de harnicii săi locuitori.

BIBLIOGRAFIE

1. Silvia Marinescu-Bîlcu, *Câteva observații asupra sculpturii în lut a culturii Hamangia și influența ei asupra plasticiei culturii Precucuteni*, în „Peuce” VI, 1977, p. 13 și urm.
2. Gavrilă Simion, *Cetatea dacică de la Beștepe*, în „Peuce” VI, 1977, p. 31 și urm.
3. Mircea Babeș, *Peuce – Peucini*, în „Peuce” VI, 1977, p. 79 și urm.
4. Din amintirile unui vârstnic al satului – Ion Varenic (77ani)
5. Victor Henrich Baumann, *Considerații asupra importului de amfore grecești în nordul Dobrogei*, în „Peuce” IV, 1973–1975, p. 43
6. *Ibidem*, p. 44
7. *Ibidem*, p. 39
8. Ion Gheorghe, Alexandru Maran, Gligor Stan și alții, *Monografia județului Tulcea*, Editura Sport-Turism, București, 1980, p. 41
9. *Ibidem*, p. 42
10. Constantin C. Giurescu, *Istoria pescuitului și pisciculturii în România*, vol. I, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, p. 192
11. A. Echim, *op. cit.* p. 15
12. I. Gheorghe, Al. Maran, S. Gligor și alții *op. cit.*, p. 43
13. *Ibidem*, p. 45
14. Arhivele Naționale, Tulcea, Primăria comunei Sfântu Gheorghe, dos. 93/1935, f. 8
15. I., Nichersu, Eugenia, Iancovici, *Scurtă istorie a etniilor: ruși-lipoveni și ucraineni de pe teritoriul R.B.D.D.*, în „Analele Științifice ale Institutului Delta Dunării”, Tulcea, vol. IV–1, 1995, p. 203
16. Arhivele Naționale, Tulcea, Primăria comunei Sfântu Gheorghe, dos. 93/1935, f. 8
17. *Ibidem*, dos. 169/1939, f. 3
18. *Ibidem*
19. I. Nichersu, Eugenia, Iancovici, *op. cit.*, p. 203
20. *Ibidem*, p. 204
21. *Ibidem*, p. 208
22. Gr. Antipa, *Pescăria și pescuitul în România*, Editura Institutului de Arte Grafice „Carol Göbl”, București, 1916, p. 744

23. Arhivele Naționale, Tulcea, Primăria comunei Sfântu Gheorghe, dos. 169/1939, f. 3
24. A Echim, *op. cit.*, p. 109
25. Ion Ghinoiu, *Originea genealogică a aşezărilor româneşti la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX*, în *Atlas Etnografic al României*, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, Bucureşti, 1978, p. 24
26. Arhivele Naționale, Tulcea, Prefectura județului Tulcea, Serviciul administrativ, dos. 29/1942, f. 312
27. Gheorghe, Al. Maran, S. Gligor și alții, *op. cit.*, p. 48
28. Cpt. M. D. Ionescu, *Dobrogea în pragul secolului al XX-lea*, Atelierele grafice I. V. SOCEC, Bucureşti, 1904, p. 700
29. Arhivele Naționale, Tulcea, Primăria comunei Sfântu Gheorghe, dos. 229/1941, f. 13
30. Cpt. M. D. Ionescu, *op. cit.*, p. 259
31. *Ibidem*, p. 700
32. *Ibidem*, p. 701
33. I. Gheorghe, Al. Maran, S. Gligor și alții, *op. cit.*, p. 49
34. Gheorghe I. Ioniță, *Retrospective revoluționare tulcene*, în „Peuce” IV, 1973–1975, p. 307
35. Arhivele Naționale, Tulcea, Prefectura județului Tulcea, Serviciul administrativ, dos. 29 / 1942, f. 312
36. *Ibidem*, Oficiul de cadastru, dos. 9/1883, f. 1
37. Cpt. M. D. Ionescu, *op. cit.*, p. 264
38. *Ibidem*
39. Arhivele Naționale, Tulcea, Primăria comunei Sf. Gheorghe, dos. 143/1938, f. 32
40. I. Gheorghe, Al. Maran, S. Gligor și alții, *op. cit.*, p. 50
41. Vlad Georgescu, *Istoria românilor de la origini până în zilele noastre*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1992, p. 182–184
42. Arhivele Naționale, Tulcea, Oficiul de cadastru, dos.119/1923, f. 1
43. *Ibidem*
44. Arhivele Naționale, Tulcea, Prefectura Județului Tulcea, Serviciul administrativ, dos. 1072/1936, f. 251–253
45. A. Echim, *op. cit.*, p. 111
46. Gheorghe I. Ioniță, *Acțiuni patriotice desfășurate în Delta Dunării în 1941–1944 împotriva dictaturii militare fasciste și a războiului hitlerist*, în „Peuce” II, 1971, p. 363

47. Arhivele Naționale, Tulcea, Primăria comunei Sfântu Gheorghe, dos. 217/1941, f. 15
48. Horia Macellariu, *În plin uragan*, Editura Sagittarius, București, 1998, p. 217
49. Arhivele Naționale, Tulcea, Primăria comunei Sfântu Gheorghe, dos. 331/1945, f. 53
50. E. Panaghianț, *op. cit.*, p. 222
51. Arhivele Primăriei comunei Sfântu Gheorghe, Registrul pentru contabilitatea mijloacelor fixe, 1980, nr. inventar 1004, f. 20
52. Arhivele Stației meteorologice din comuna Sf. Gheorghe, Registrul cu istoricul stației începând cu data de 1 august 1963, 1984, f. 1–5
53. Informație Aurel Bondarencu, fost lucrător al brutăriei
54. Informație Adrian Tulceanu, electrician al Uzinei electrice
55. I. Gheorghe, Al. Maran, S. Gligor și alții, *op. cit.*, p. 255

CAPITOLUL AL III-LEA
VIATĂ ECONOMICĂ.
OCUPAȚIILE LOCUITORILOR

PESCUITUL

Pescuitul este, fără îndoială, ramura cea mai importantă a economiei Deltei, reprezentând totodată și ocupația de bază, tradițională, a locuitorilor ei.

În Deltă și în lagunele limitrofe, ca și în apele românești ale Mării Negre, trăiesc circa 150 de specii de pești, parte din acestea fiind de mare importanță economică, altele fiind importante din punct de vedere faunistic¹.

Pescăriile de la Dunăre, în special cele din Deltă, au avut, din cele mai vechi timpuri, faima lor pentru bogăția în pește.

Pliniu cel Bătrân menționează, în scrisorile sale de acum 1900 de ani, abundența peștilor în zona de vărsare a Istrului (Dunărea) în mare. Din scrisorile antice aflăm că peștele constituie unul din cele mai importante obiecte de negoț ale cetății Histria, întemeiată în secolul al VII-lea î.Hr.

Cetățile romane întemeiate pe Dunăre percepeau taxe pe negoțul cu pește, iar poetul roman Ovidiu descrie, în timpul exilului său la Tomis, multe specii de pești de la Gurile Dunării.

Peștele se vindea la consum, proaspăt, conservat, înghețat sau preparat sub diferite forme (sărat, uscat, afumat). Prepararea lui se facea în instalații speciale, amenajate chiar în locul unde se vindea. Ansamblul acestor instalații - în care se aduna tot peștele prins în

diferite categorii de ape din zona Dunării și a Mării Negre, fiind conservat și pregătit pentru comercializare - constituie cherhanaua. Fiecare pescărie, oricât de mică, trebuia să aibă o cherhana, adică o amenajare în care să se adune peștele prinț, să se păstreze proaspăt în gheăță și să se împacheteze pentru transport la piață sau să se săreze și să se prepare în orice alt mod. Cherhanaua era o simplă colibă din stuf, mai mare sau mai mică, în funcție de mărimea pescăriei și situația ei². În timpurile moderne, cherhanalele se construiau pe malul Dunării și se așezau pe stâlpi mari (piloți), pentru ca podeaua să poată fi spălată cât mai des, iar apa folosită la spălat să se scurgă repede înapoi în Dunăre³.

La începutul secolului al XX-lea, cherhanalele existente la Sfântu Gheorghe aveau angajați până la 300 de pescari, cărora le furniza scule de pescuit, hrană și toate materialele necesare. Pentru prepararea și transportul peștelui prinț, cherhanalele aveau toate instalațiile și mijloacele necesare (vapoare, slepuri, barcaze).

Grigore Antipa amintește că la Sfântu Gheorghe era o pescărie mare, o adevărată fabrică, amenajată pentru a păstra peștele proaspăt și pentru a-l prepara. În acest scop erau folosiți muncitori specializați ca preparatori de icre, afumători, tăietori și sărători de pește. Aici, ca și în alte centre mari, cherhanaua era separată de exploatarea pescuitului propriu-zis, ea fiind specializată numai în manipularea și prepararea peștelui cumpărat direct de la pescari⁴.

La cherhanalele din Sfântu Gheorghe se construia o punte lungă pe piloți, care ducea de la ușa cherhanalei până la o distanță apreciabilă în Dunăre, unde apa avea o adâncime suficientă de mare ca să poată acosta un vapor, loc unde se amenaja debarcaderul⁵.

Cea mai importantă instalație pentru conservarea peștelui era ghețăria. Ghețările erau amenajate la oarecare distanță de cherhana, iar la Sfântu Gheorghe stătea direct pe pământ, spre deosebire de grinduri, unde se săpau gropi, apoi acoperite cu stuf sau papură, în care se depozita gheăța⁶.

Iarna, peștele se transporta cu căruța, iar când Dunărea îngheța bine, era dus cu săniile, pe gheăță, până la Tulcea sau Galați, unde era vândut⁷.

Primele reglementări în domeniul pescuitului au apărut în anul 1896. În perioada anilor 1920–1924 au fost eliberate 2000–3000 de permise de pescuit. În anul 1939 se aduc modificări legii din 1896, introducându-se, pe lângă „biletul de învoire la pescuit”, pe care-l emitea proprietarul sau arendașul apei, un nou act - „permisul de pescuit”, obținut de pescar de la reprezentanții statului⁸. Acest permis era eliberat contra unei taxe, care în 1939 fusese stabilită la 100 lei. În permis erau menționate zona și uneltele de pescuit folosite⁹.

Pescarii erau proprietarii uneltelor de pescuit și aveau obligația executării unor lucrări mărunte. Cei care nu aveau unelte de pescuit proprii puteau face învoielii cu proprietarii de cherhanale care posedau unelte. Această practică era folosită mai ales în cazul uneltelor costisitoare, de tipul năvoadelor. Cum în zonă instituțiile de credit, care să acorde pescarului împrumuturi cu dobânzi modeste, lipseau, cherhanagii mari luau banii de la bănci și împrumutau la nevoie pescarii, atât în contul peștelui pe care ei îl vor preda, cât și în contul muncii pe care o vor face în timpul anului¹⁰.

„Biletul de învoire la pescuit” și „permisul de pescuit” sunt relevante pentru sistemul de organizare a pescuitului până în 1949. Statul controla pescuitul prin intermediul pescarilor, care trebuia să aibă tot timpul asupra lor cele două documente personale și să aducă tot peștele prins la cherhanalele indicate¹¹.

În funcție de sculele utilizate, pescuitul, chiar industrial, poate fi exercitat în doi sau chiar de unul singur¹². Dar pescuitul cel mai important se realizează cu năvodul (matula), avele, setcile, prostovolul, vintirele și trandadaiele pentru peștele de Dunăre, iar la Mare, mai ales la sturioni, cu ohane și carmace. Pescarii se asociază (între 8 și 16 persoane), își unesc sculele de pescuit și ambarcațiunile, formând astfel un năvod. Ei își aleg ca vătaf un pescar cu experiență mai mare. Formația cuprindea și persoane mai tinere, fără scule de pescuit, dar care veneau cu brațele de muncă și primeau o parte mai mică din câștigul realizat¹³.

Prostovolul este un instrument de pescuit străvechi și constă într-o plasă lucrată în formă de cerc¹⁴, având pe margini greutăți din plumb. De margini mai sunt fixate și greutăți mai groase, care se

îndreaptă spre inelul aflat în mijlocul cercului, iar de acesta se atașează o frângie mai lungă. Pescarul își înfășoară capătul frânghiei de încheietura mâinii și aruncă prostovoul de pe mal sau din barcă, încât acesta, întinzându-se într-un cerc perfect, să cadă deodată în apă, iar pe raza lui peștii să rămână captivi în plasa ce se închide într-o clipă¹⁵.

Cherhanalele erau ale statului, dar existau și cherhanale particulare. La cherhana, peștele era cântărit, iar apoi expediat pe piață. Transportul peștelui era asigurat de pescari, în bărci de mare capacitate, numite „barcaze”, aparținând, de regulă, cherhanalei. La piață, peștele era preluat de un agent al pescarilor, care îl cântărea din nou în fața cărăușului, nota cantitățile primite și vindea peștele la licitație publică. Din preț, statul oprea dijma, cuprinsă între 40 % și 65 %. Nivelul dijmei era în funcție de efortul pe care statul îl făcea în domeniul ameliorării fondurilor piscicole. A fost o vreme în care, grație activității neobosite a lui Grigore Antipa, statul s-a implicat serios în ameliorarea fondului piscicol, prin numeroase lucrări efectuate mai ales în Deltă¹⁶.

În anul 1914, în urma unui curent de opinie care acuza creșterea prețului la pește și cerea intervenția statului, s-a decis, printr-un regulament, comercializarea întregii producții de pește de către stat, pe baza unor prețuri stabilite de acesta. Consecința a fost scăderea dramatică a producției de pește¹⁷.

În anul 1929, prin *Legea pentru administrarea generală a pescăriilor statului și ameliorarea regiunii inundabile a Dunării* s-a creat Administrația P.A.R.I.D., cu misiunea de a ameliora zonele inundabile, în primul rând pentru pescuit. Această lege a marcat un mare succes în afirmarea ideilor lui Grigore Antipa și a însemnat o întoarcere la sistemul inaugurat în 1896. S-a produs, în câțiva ani, o creștere semnificativă a producției de pește, importantă pentru România interbelică, în care acest aliment era considerat de populație „hrana săracului”¹⁸.

Viața pescarilor era totuși foarte grea, aşa cum reiese dintr-un memoriu adresat prefectului Tulcei, din anul 1930. Pescuitul maritim din acea perioadă era într-o continuă și îngrijorătoare descreștere,

datorită unor fenomene naturale, greu de explicat chiar și pentru oamenii de știință. Mulți pescarii ajungeau, la capătul unui pescuit de o lună și jumătate, să nu fi prins nici un pește. Împovărați de familii grele, îndatorați cu sume mari pentru întreținerea familiei și a materialelor pescărești, ei se află într-o situație disperată. Taxele percepute de stat au crescut de la 15 % la 20 % pentru peștele prins la mare și de la 20 % la 30 % pentru icre negre. La acestea se adaugă alte taxe, impozite agricole, costurile pentru permise, pentru închirierea locurilor ocupate de scule, ca și faptul că pescarul trebuie să-și procure sculele anual, pentru a le înlocui pe acelea care se învecheau și putrezeau. Pentru a pregăti sculele numite „carmace” - cu care se prende morun, nisetru și păstrugă, la Marea Neagră și Dunăre - se foloseau cârlige importate din Suedia, pile de ascuțit din Suedia, Germania sau Anglia, funii (cânepă pentru confectionat funie specială) luate o parte din Banat, o parte din Ungaria, iar sfoara de în (cu care se prind cârligile de funie) din Olanda. Plutele care se agață la cârlige, importate înainte numai din Rusia, lipseau acum cu desăvârșire. Până prin anul 1930, pluta era adusă din Turcia și Germania (provenită însă tot din Rusia). După această dată, datorită unor restricții, nu se mai putea aduce și costa foarte mult (100 lei/kg), deși este simpla coajă a unui copac din regiunea Uralului.

S-a încercat înlocuirea plutei cu așa-zise „plutitoare”, confectionate din tablă galvanizată, dar nu au corespuns scopului¹⁹.

În 1938, pescarii satului au instalat primele scule de pescuit numite „taliene”.

În perioada anilor 1950–1953, la Sfântu Gheorghe a fost construită o cherhana nouă și modernă. În 1953, în locul vechilor cooperative au fost înființate întreprinderi de stat, care aveau în administrare zonele de pescuit și uneltele necesare. Treptat, statul a devenit proprietarul întregii cantități de pește recoltat, iar pescarii au devenit angajați, primind salariu, calculat în funcție de cantitatea pescuită, la prețuri fixate, pentru fiecare specie.

În anul 1974 a fost promulgată *Legea pescuitului și pisciculturii*, care s-a aplicat pe întreg teritoriul țării, cu prevederi

speciale pentru Delta Dunării, Razim, Sinoe și litoralul Mării Negre²⁰.

Din anul 1970, activitatea de pescuit și piscicultură a fost integrată Centralei „Delta Dunării”. După 1990, unitățile care făceau parte din Centrală au trecut la Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare. Prefectura Județului Tulcea a restructurat patrimoniul fostei Centrale „Delta Dunării”, înființând mai multe societăți comerciale piscicole, printre care și „Piscicola” Sfântu Gheorghe. De-a lungul anilor, activitatea acesteia s-a diminuat continuu, până la autodizolvare, funcțiile societății fiind exercitate apoi de două cherhanale private mici, care preiau peștele de la pescari și îl transportă cu șalupele la Murighiol sau Tulcea.

În anul 1990 a fost creată Rezervația Biosferei Delta Dunării, ale cărei funcții vor fi întărite prin Legea nr.82/1993. Legea prevede ca administrarea resurselor naturale în interior să se facă de către Administrația Rezervației Biosferei Delta Dunării, care concesionează drepturile de valorificare, inclusiv pescuitul, agenților economici. Controlul respectării reglementărilor se face de către Corpul de pază și inspecție al Administrației. Ministerul de profil stabilește, prin ordin, măsuri speciale de protecție a resursei pescărești, perioadele de prohiție, zonele de protecție, lungimea minimă admisă a peștelui pescuit, uneltele admise²¹.

TIPURI DE PESCĂRII ȘI ZONE DE PESCUIT

În funcție de speciile de pești care constituie obiectul pescuitului, în interiorul R.B.D.D. există trei tipuri de pescării:

- pescăria peștilor de apă dulce (lacuri, canale, Dunăre);
- pescăria peștilor migratori (Dunăre);
- pescăria la litoralul Mării Negre²².

Categorii de zone de pescuit pe raza comunei Sfântu Gheorghe

- Roșu-Puiu (suprafața totală: 16.264 ha);
- alte lacuri și bălti (suprafața acvatică: 4588 ha);
- brațul Sfântu Gheorghe (suprafața totală: 1014 ha);
- Marea Neagră (suprafața totală: 50.400 ha).

EVOLUȚIA CAPTURILOR

Cantitățile totale pescuite pe teritoriul actual al Rezervației Bioferei Delta Dunării au înregistrat un declin după anul 1985. Dacă înainte de acest an, în Delta Dunării s-a pescuit între 4500–6000 t/an, după acest an producția a scăzut la 2000–2500 t/an.

Au dispărut diverse specii de pești, cum ar fi stavridul, chefalul, calcanul, hamsia, sardeaua etc.

În ultimii 30 de ani este în declin și pescuitul la sturioni, cantitativ coborând de la cca. 300 t/an la sub 6 t/an.

Scrumbia de Dunăre are o evoluție ciclică de 10-11 ani. În perioada 1960–2000, cantitățile pescuite au variat între 200–2000 t/an²³.

METODE SI UNELTE DE PESCUIT

Principalele procedee de pescuit rămân cele tradiționale: cu pripoane; la zatoane; la copci; cu fachia; cu închisori de garduri; cu cotețe; prinderea cu mâna; baterea apei cu o unealtă²⁴.

Pripoanele sunt formate din cârlige foarte bine ascuțite, de diferite mărimi, în funcție de specia peștelui. Se însiră pe o coardă lungă, fixată pe prăjini sau suspendată pe plute. În vârful cârligelor se pune o nadă ca să atragă peștele sau peștele este prins prin simpla agățare de aceste cârlige care se înfig, la trecere, în corpul lui (carmace). Se folosește la Dunăre, în ghioluri, bălti și mare. Este o metodă bazată pe ademenirea peștelui (metodă pasivă)²⁵.

Prinderea peștelui la copcă se practică la Dunăre, în bălti, ghioluri, gârle din Deltă. La copcă este folosită noaptea și o sursă de lumină, pentru ademenirea peștelui și prinderea lui mai ușor²⁶. Procedeul folosirii unei surse de lumină la suprafața apei – fachia sau facla – pentru a atrage peștele se mai folosește și azi²⁷.

În anumite perioade ale anului, peștele se găsește în unele locuri în cantități foarte mari. Pescarii, cunoscând acest lucru, făceau închisori de garduri din nuiele și scânduri. Peștele prins în ele se putea captura mai ușor.

Cotețele din nuiele, șipci, stuf, papură se foloseau la apă mai puțin adâncă, iar peștele era cules cu leasa, sacul, vârșa, minciogul. Cotețul avea funcția să îndrepte mersul peștelui spre capcana pregătită²⁸. În zilele noastre, pescarii fac baraje din scule de pescuit, înlocuind cotețele de altădată.

Altă metodă – baterea apei cu o unealtă – urmărea să sperie peștele și să-l îndrepte spre capcana pregătită. Pentru a speria peștele se întrebuița: „cloncul”, „clocul”, „canciucul”, „buhalca”. Peștele era prins cu setci, carmace, ohane.

Prinderea peștelui cu mâna, de regulă apucându-l de urechi, e practicată de copii și femei, dar în moduri diferite, și de pescari. Copiii și femeile pescuiau pe sub pietre, „la stufăriș”, în locuri mai strâmte, unde peștele putea fi atacat ușor. Pescarii foloseau metoda „secău-apă”, făcând închideri cu plase, la ghioluri, când apa era mică.
Metoda se practică și în prezent.

Metodele de mai sus pot fi clasificate în:

- *metode de pescuit activ* (cu năvoade, setci, prostovoale)
- *metode de pescuit pasiv* (cu vintire, taliene, pripoane, ave, carmace)²⁹.

În general, pescuitul la Dunăre este organizat pe „toane de pescuit”, de către echipe de pescari care își stabilesc, de regulă, tabere pe malul Dunării, lângă toana de pescuit. O toană de pescuit măsoară unul sau mai mulți kilometri de Dunăre, fiind exploatață de o echipă de pescari. Unitatea de pescuit la Dunăre este, de regulă, o barcă de 14–18 crivace, în care pescuiesc doi pescari. Cele mai utilizate unelte sunt avele de scrumbie (setci). Unitatea de pescuit în lacuri este constituită dintr-o barcă de 14 crivace (până la 16–18 crivace), la pescuitul cu unelte de dimensiuni mici, deservită de 1–2 pescari. La pescuitul cu năvoadele, pescarii se asociază în formații de 3–4 năvoade, deservite de bărci de 16–18 crivace³⁰.

Clasificarea uneltelelor de pescuit în funcție de tehnica pescuitului

- *unelte care rețin peștele prin agățare sau încurcare* (ave, setci);
- *unelte tip capcană* (vintire, taliene);

- *unelte filtrante* (năvod, traul);
- *unelte cu cărlige* (pripoane, carmace).

Producții

Este important de menționat faptul că, deși suprafața de pescuit a crescut, producția de marfă livrată pe piață a rămas aceeași și chiar s-a mai redusă în ultimii ani, ajungând, în comuna Sfântu Gheorghe, la un nivel de 800–1000 t/an.

Cele mai mari cantități livrate pe piață, de 2000 t/an, s-au înregistrat în anii 1976–1977³¹.

SPECII DE PEȘTI

În apele din zona Sfântu Gheorghe trăiește un număr mare de specii de pești, dintre care unele sunt pe cale de dispariție.

Principalele grupe de pești sunt:

– *peștii pașnici*, care preferă hrana vegetală și animală, formată din mici nevertebrate: caras, crap, babușcă, roșioară, plătică, oblet, caracudă, lin, guvid, ghisor;

– *peștii răpitori*, care consumă alți pești: știucă, șalău, avat, lufar;

– *peștii cu preferințe mai largi*, care consumă atât nevertebrate, cât și pește: biban, somn, anghilă, calcan, cambulă, stavrid, sturioni³².

În comuna Sfântu Gheorghe se pescuiește în Marea Neagră și localitatea este renumită pentru pescuitul de sturioni. Nici pescuitul pe Dunăre nu e neglijat (remarcându-se în mod deosebit pescuitul scrumbiei). Totodată, se dezvoltă pescuitul pe lacuri și canale.

STURIONII ȘI PESCUIREA LOR

Principalele specii de sturioni pescuiți în zona comunei noastre sunt morunul, nisetrul, păstruga și cega. Producțiile de scrumbie și sturioni au o excepțională importanță. Sturionii sunt, poate, peștii cu cea mai mare valoare comercială, carnea și icrele lor negre fiind căutate și apreciate, atât în țară, cât și peste hotare. Prepararea icrelor este o știință. Procesul se desfășura la cherhanaua din sat, după o

metodă specială. Concomitent cu dispariția lentă a societății „Piscicola”, au luat naștere, după cum am precizat deja, două cherhanale mai mici, unde pescarii predau peștele prinț. Una din ele prepară și icrele negre, care, împreună cu intestinele de morun (folosite la fabricarea medicamentelor), se exportă.

Cea mai importantă specie de sturioni este morunul, un supraviețuitor din vechea Mare Sarmatică. Strămoșii lui au apărut cu cca 65 milioane de ani în urmă. Este un adevărat uriaș. Literatura de specialitate consemnează exemplare de 9 m lungime și greutate de 1300 kg. Există dovezi că poate trăi peste o sută de ani. Vârsta lor poate fi stabilită prin secționarea unei radii de înnotătoare, pe care se citesc inelele anuale, cum se citesc și pe trunchiul de copac tăiat. Pentru a-și depune icrele, morunul își părăsește biotopul obișnuit din Marea Neagră și urcă pe Dunăre, putând ajunge uneori și până la Porțile de Fier. O femelă depune între 1.000.000 și 8.000.000 de icre, în funcție de vîrstă. Exemplarul de mari dimensiuni expus la Muzeul „Grigore Antipa” din București, pescuit la Sfântu Gheorghe, cântărea 640 kg și era în vîrstă de 57 de ani³³. În anul 1890 a fost prinț, tot la Sfântu Gheorghe, un morun de 880 kg³⁴.

Pescuitul de sturioni se face cu carmacele. Această metodă constă în asamblarea unui număr de 25 cărlige mari, cu vîrful deosebit de ascuțit, fiecare fiind legat, printr-o sfoară subțire, cu lungimea de jumătate de metru, de o frângchie groasă și lungă. Cărligele, susținute de plute, sunt dispuse pe două rânduri: un rând cu vîrful în jos, altul cu vîrful în sus. Pescarii le așează fără momeală, peștele uriaș care înoață printre ele se agață de carmace cu trupul său aspru prin simpla atingere și, cu cât se zbate mai mult și mai puternic, cu atât se încurcă mai vîrtos în cărligele vecine³⁵. Din păcate, speciile și numărul sturionilor sunt în continuă scădere, din cauza poluării mediului înconjurător, dar și a pescuitului nerățional.

PESCUITUL PE DUNĂRE

Pescuitul pe Dunăre este de o importanță deosebită pentru economia comunei noastre. Este vorba, în primul rând, de pescuitul

scrumbiei, în perioada aprilie–iulie, când se înregistrează o producție foarte bună, iar pescarii muncesc zi și noapte pentru a face față cerințelor pieței.

Scrubia are un conținut ridicat de grăsime (25%) și se poate conserva prin sărare și afumare, reprezentând o importantă materie primă pentru fabricile de conserve din Tulcea și Sulina. O scrumbie matură are 300–800g.

Pescuitul se face cu setcile, mai multe setci formând o plaucă, ce se întinde aproape pe toată lățimea Dunării, iar barca tractează plauca.

PESCUITUL SPORTIV

Pe lângă pescuitul industrial, nu este de neglijat nici pescuitul sportiv. Prin pescuit sportiv se înțelege modalitatea de capturare a peștilor cu unealta numită undiță și al cărui scop principal este recreerea celor care îl practică.

Pescuitul sportiv se poate clasifica în următoarele categorii:

- *pescuit staționar* (la plută, la copcă, la greutate)³⁶;
- *pescuit din mers* (la plută, la năluci)³⁷.

Momelile folosite pentru pescuitul sportiv

a) *momeli naturale, de origine animală și vegetală*:

- momeli naturale animale: larve de insecte, viermuși, viermele roșu de nămol, larve de tăuni, larve de fluturi sau gândaci, lăcuste, coropișnițe, muște, râme, lipitori;

- momeli naturale vegetale: mămăligă, miez de pâine, semințe de floarea soarelui, boabe de porumb, diverse șroturi.

b) *momeli artificiale* sau *năluci* (sunt momeli fabricate, care încearcă să imite forma și deplasarea unor peștișori): linguri oscilante, linguri rotative, muște artificiale etc.³⁸.

Uneltele folosite pentru pescuitul sportiv

- lanșeta și varga, pentru pescuitul la plută³⁹;
- mulinete cu tambur fix și rotativ⁴⁰.

Alte accesorii necesare pescuitului sportiv sunt: firul de pescuit; cârligele; plutele; plumbii

Pescuitul sportiv a fost reglementat prin Legea nr.12/1974⁴¹, care este încă în vigoare, și prin Legea 82/20.11.1993, privind constituirea Rezervației Biosferei Delta Dunării, prin care se consideră contravenție pescuitul sportiv în zonele interzise sau în perioadele de prohiție⁴².

AGRICULTURA

În general, terenurile din Delta Dunării nu au fost și nu sunt prielnice agriculturii, din cauza numeroaselor suprafețe inundabile, a solurilor nisipoase și sărăturoase⁴³.

Terenurile prielnice agriculturii sunt destul de restrânse pe suprafața comunei Sfântu Gheorghe, însumând puțin peste 22 ha. Dintre acestea, 19,49 ha constituie teren arabil, 0,094 ha - pășuni, 0,19 ha – fânețe, 0,29 ha – păduri, 2,027 ha – vii, 0,085 ha – livezi⁴⁴.

Cu două decenii în urmă, s-au efectuat numeroase lucrări de amenajare complexă, de îndiguire, desecare și drenaj. De asemenea, au funcționat și câteva baze de cercetare, ce aveau ca obiect principal redarea unor suprafețe cât mai mari de pământ agriculturii⁴⁵. Din păcate, acestea nu au obținut rezultatele scontate, în special în domeniul adaptării plantelor cerealiere sau a pomilor fructiferi la solul din Deltă. O suprafață foarte redusă este ocupată cu plante leguminoase și cerealiere (porumb), care nu poate asigura nici pe departe necesarul de hrană a locuitorilor. Terenurile pe care omul le amenajează cu multă trudă pentru a-și planta cartofi, tomate, ardei, ceapă, usturoi și porumb sunt situate în zona fluvială (peste Dunăre), unde solul este mai evoluat, are cote mai ridicate, iar pericolul de sărăturare este mai redus. Dar și aici condițiile de lucru sunt foarte grele, iar producția nesatisfăcătoare. Plantele textile nu se pot cultiva din cauza terenului sărat.

SILVICULTURA

În anul 1949 a început plantarea puietilor. Erau puietii ieșiți din 2 kg de semințe cultivate în solul local⁴⁶. S-a realizat o pepinieră de salcâmi, pe o suprafață de 100 m². Până atunci nu se putuseră înființa plantații din lipsă de puieti, a căror procurare ar fi costat o sumă imposibil de suportat de bugetul satului. La fel de adevărat este și faptul că, în condițiile proprii zonei noastre geografice, plantarea unei livezi devine un mod de a te lupta cu morile de vânt, deoarece pe solul nisipos și sărat, cu excepția salcâmului și a dudului, nu crește nici un fel de copac⁴⁷.

Lucrările de împăduriri și de hidroameliorații în zona Sfântu Gheorghe–Ivancea–Delta Dunării s-au efectuat, din anul 1974, pe o suprafață de 995 ha, continuându-se lucrări începute de Oficiul Economic Central „Carpați” în anul 1970. Acestea se încadrau în *Programul național pentru conservarea și dezvoltarea fondului forestier în perioada 1976–2010* – cum se numea atunci -, prin care s-au împădurit terenuri degradate, nisipuri cu conținut ridicat de săruri și nisipuri zburătoare din cauza vânturilor cu frecvență și viteză deosebite în această parte a țării. Rolul copacilor este de a fixa nisipurile.

S-a hotărât ca puietii să nu mai fie aduși din alte zone ale țării, nefiind adaptăți condițiilor specifice localității noastre. De aceea, în anul 1977, s-a luat decizia ca, pentru majoritatea speciilor forestiere ce urmău a fi folosite la împăduriri locale, puietii să fie cultivați în pepiniera din Sfântu Gheorghe, situată în perimetru împădurit. Pepiniera este amplasată la cca. 10 km nord de comună, în incinta cantonului silvic nr. 1 „Guzi”. Cantonul se situează pe grindul fluvio-marin Sărăturile și este traversat de un canal care adună apele dulci de la Lacul Roșu și brațul Sfântu Gheorghe. Din punct de vedere administrativ, terenul se găsește pe teritoriul comunei Sfântu Gheorghe⁴⁸. Astăzi, plantația are 1600 ha⁴⁹.

Plantațiile formează perdele împotriva vânturilor. Lemnul arborilor poate fi folosit la construcții, ca araci și ca lemn de foc. Se cultivă specii ca salcâmul, salcia albă, salcia plângătoare, salcia

pletoasă, plopul alb, plopul negru canadian, arinul negru, cătina roșie, cătina albă, cătina de râu, stejarul. Dintre aceste specii, cătina se află și în afara plantației, pe malurile canalelor, în pădurile din grinduri și pe malul mării.

CREȘTEREA ANIMALELOR

Creșterea animalelor la gurile Dunării are multe particularități specifice, ancestrale. Poate că în nici o altă zonă a țării zootehnia extensivă și stabulația liberă nu sunt atât de răspândite ca aici. În decursul secolelor s-au format și anumite rase locale de animale domestice, cu caractere specifice. Cele mai interesante sunt vitele cornute, caii și porcii, iar în proporție foarte mică, oile.

Din cauza condițiilor vitrege (iernile uscate, inundațiile de primăvară) și a deselor încrucișări cu forma ancestrală, mistrețul, a rezultat un ecotip, o formă locală a porcului domestic. Fără îndoială, ecotipul de porc local nu se reproduce tot atât de spornic precum rasele domestice din alte zone, nici nu este atât de economicos la tăiere, dar are totuși avantajul că este nepretențios⁵⁰. Acest animal trăiește în mijlocul naturii, în stufărișuri, până târziu în toamnă; acolo fată scroafa, acolo se ridică purceii până să ajungă godaci. Proprietarul își marchează animalele cu un semn al său, prin creștături la ureche, și rareori, de obicei săptămânal, le face câte o vizită cu o găleată de porumb, să nu se sălbăticească de tot. Le improvizizează și un adăpost din stuf, iar porcii rămân în jurul acestuia, căutând pe malul apei cadavre de pește sau ciulini de baltă. Râmătorii mănâncă rizomii făinoși ai papurii, scoici, melci și pradă ouă din cuiburi, urmăresc puii încă nezburători, șoareci, șerpi și broaște – tot ce poate fi prins. Gospodarul, de obicei, înainte de a sacrifica animalul, îl prinde și îl aduce acasă, ținându-l scurtă vreme în cocină, la regim de cartofi și porumb, carne pierzându-și astfel izul neplăcut de pește, căpătat în baltă.

Cornutele pot fi întâlnite în cirezi fără văcar. Majoritatea vacilor au culoare cenușie sau brun-roșcată, vițeii se nasc roșcați, iar

taurii sunt cenușii sau negri. Au coarnele ascuțite, îndreptate înainte și în sus. Din cauza condițiilor din zonă, pașnicele rumegătoare se sălbăticesc, aidoma porcului domestic local. Pentru că nici iarna nu văd din interior un grajd sau un saivan, unele ajung să arate ca bourii, crescându-le părul de o palmă. Pentru capturarea lor se folosesc arcane, mânuite de călăreți dibaci⁵¹. Practicând acest tip de zootehnie, care a înlocuit, din păcate, metoda tradițională de creștere în turme, producția de lapte pentru consum alimentar este foarte mică, laptele pe care îl are vaca folosind numai ca hrană pentru vițel. Animalele se îngrașă spre toamnă, când nu vor mai fi chinuite de atacul Tânărilor, Lipitorilor și Tăunilor. Toamna, aşadar, devine anotimpul optim de valorificare comercială a cornutelor⁵². Astă înseamnă fie tăiere la abatorul din comună, pentru consumul localnicilor, fie vânzarea la diferite abatoare din țară, în stare vie.

Despre caii din zona Deltei, originari din hergheliile Podișului Dobrogean, putem spune că sunt puțini la număr⁵³ și trăiesc în baltă, tot liberi. Ei sunt crescuți pentru călărie, folosind la strângerea cirezilor de vite și la prinderea lor. Numai gospodarul care mai are câte o căruță pe acasă își permite să țină calul în grajd, folosindu-l la tracțiune.

În anul 1900, gospodariei satului creșteau 1851 de capete de bovine, dintre care 46 erau tauri, 203 - boi, 816 - vaci, 427 - juninci și juncani, 313 - viței și vițele⁵⁴. Numărul cabalinelor se ridica la 328 de exemplare, 13 fiind armăsari, 7 - măgari, 48 - noateni și noatene, 30 - mânji și mânze, 230 - iepe⁵⁵. Ovinele numărau 5115 capete, dintre care 302 erau berbeci, 250 - cărlani și cărlane, 4501 - oi, 53 - capre, 9 - țapi. Efectivul porcinelor era doar de 8 capete⁵⁶.

În anul 1920, satul deținea 401 bovine (6 tauri, 52 de boi, 38 de juncani și juninci, 255 de vaci, 50 de viței și vițele). Iar 4 armăsari, 23 de măgari, 11 noateni și noatene, 29 de iepe ridicau la 75 de capete efectivul cabalinelor. Locuitorii satului mai creșteau 943 de ovine (56 de berbeci, 251 de cărlani și cărlane, 634 de oi, 3 capre și țapi). Față de perioada anterioară, sporește numărul porcinelor, ajungând la 77 (1 vier, 28 de porci, 29 de purcei și purcele, 19 scroafe)⁵⁷.

În anul 1935, 62 de cai, iepe și boi, 1882 de vaci, 812 oi, 42 de porci⁵⁸ formează șeptelul satului.

În anul 1939, sunt înregistrate 1592 de bovine, din care 9 erau tauri, 182 - boi, 1025 - vaci, 376 - juncani și juninci. Efectivul cabalinelor este crescut față de perioada anilor 1920, ajungând la 92 de capete, dintre acestea 48 fiind armăsari, 12 - noateni, 12 - mânji și 20 - iepe. Ovinele au scăzut la 787 (97 de berbeci, 190 de cărlani și cărlane, 500 de oi). Porcinele sunt doar 15 (5 porci, 8 purcei, 2 scroafe). Oamenii mai creșteau 112 găini, 18 gâște, 26 de curci, 82 de rațe, însumând 238 de păsări de curte⁵⁹.

La începutul anului 2001, efectivele de bovine deținute de gospodarii satului numără 884 de capete (268 fiind tauri, 19 - boi, 303 - vaci, 48 - juncani și juninci, 146 - viței și vițele). Cabalinele - 100 de armăsari și 79 de iepe - însumează 179 de exemplare. Ovinele au rămas numai 27, dintre care 3 sunt berbeci, 11 - cărlani și cărlane, 11 - oi, 2 - capre. Dramatic a scăzut numărul porcilor, la numai 3, din cauza faptului că, în condițiile comunei, cu suprafața de teren agricol fatalmente mică și cu producții de porumb drastic limitate, oamenii preferă să cumpere porcii din alte localități. Numărul păsărilor, crescut la 3005 capete, întregește șeptelul local⁶⁰.

RECOLTAREA STUFULUI

Stuful ocupă în Deltă o suprafață de 130.000 ha. Este o bogătie naturală explloatată în diverse feluri. Oamenii din partea locului recoltează stuful de mii de ani, cu unelte și metode devenite tradiționale. Vechimea lui este confirmată și de o legendă din mitologia greacă. Astfel, se susține că Ptolemeu ar fi adus focul pe pământ folosind pentru aceasta o tulpină de stuf uscat.

Din istorie aflăm că Alexandru cel Mare, în timpul campaniilor sale în Orient, a dat ordin să se amenajeze un pod de trecere, folosind ca material de construcție și stuful⁶¹.

Asupra prezenței stufului la gurile Dunării avem știri de la unii autori antici. Astfel, Seneca, scriitor latin, menționează că insulele

plutitoare de care se ciocnesc corăbiile „sunt formate din stuf și crengi printre care s-a depus pământ”⁶². Pentru cei antici, stuful era și un material de construcție, ca și în zilele noastre.

Pentru hrana vacilor și a oilor crescute pe lângă casă se taie stuful verde cu tarpanul, o unealtă cu mâner lung și lamă asemănătoare secerei. Cu stuful mai subțire se acoperă case, acareturi, se împletește garduri. Gustoasa ciorbă pescărească se gătește, tradițional, la foc făcut cu stuf.

Datorită bogatului conținut de celuloză, stuful este și o plantă industrială. Din stuf se obține materia primă necesară fabricării hârtiei. Prin prelucrarea industrială a celulozei, se ajunge la cele mai diverse produse, de la eter până la alcool. Stuful poate fi folosit ca izolant termic și fonic⁶³. Printr-o seamă de procedee chimice speciale, din stuf se mai obțin cartoane, mucava, mătase artificială, iar din reziduurile de la fabricarea celulozei se ajunge la acid acetic, drojdii furajere și nutritive, furfurool etc.⁶⁴.

În anul 1950 a început recoltarea industrială a stufului în toată Delta. S-a înființat o întreprindere specializată, T.A.V.S., cu o mulțime de angajați, cu mașini și utilaje de mare tonaj.

Recoltarea stufului vizează două categorii de terenuri: terenuri aflate în regim liber de inundație și terenuri în regim hidrologic dirijat.

a. *Recoltarea stufului în regim liber de inundație* este limitată la deschiderea unor canale de acces și executarea unor platforme pentru depozitarea stufului, care este recoltat în perioada friguroasă a anului (octombrie–martie), cu ajutorul unor agregate pe șenile de cauciuc sau pneuri de joasă presiune, cu acces pe suprafețele uscate sau acoperite cu un strat subțire de apă⁶⁵.

b. *Recoltarea stufului în regim dirijat* necesită îndiguirea suprafețelor, executarea unor lucrări (ecluze, stăvilare, stații de pompă, trecători pentru bărci), amenajarea interioară a suprafețelor cu canale pentru navegație și desecare, precum și a platformelor pentru depozitare.

Stuful nerecoltat la timp nu se mai poate folosi, pentru că învechirea lui duce, prin vreme, la degenerarea cantitativă și

calitativă, devenind o pâslă încâlcită, impropriă valorificării pe cale industrială. Pe baza acestor constatări, precum și a unor rezultate obținute pe cale experimentală, localnicii practică arderea în fiecare primăvară a stufului nerecoltat⁶⁶.

COMERTUL

Cele necesare locuitorilor satului au fost totdeauna aduse pe apă, de la Sulina sau Tulcea. Această aprovizionare anevoieoașă a îngreunat viața locuitorilor. Ei au, practic, numai două surse de venit pentru a-și acoperi cheltuielile cotidiene pentru existență:

- a) comercializarea stufului și a papurii;
- b) comercializarea peștelui și a icrelor.

De comercializarea stufului și a papurii, astăzi, se ocupă societatea pe acțiuni „Eco Delta”, diferite societăți mai mici și chiar persoane fizice.

După cum am spus deja, pe lângă utilizările zilnice pe care i le dau locuitorii Deltei (hrana animalelor, foc, acoperișuri, garduri, chirpici, tizic), stuful este și o plantă industrială. Papura este folosită pentru confecționarea de coșuri, pălării, papuci, carpete, rogojini etc. Ea proliferează din cauza exploatarii iraționale a stufului. Stuful și papura de la Sfântu Gheorghe sunt prelucrate în atelierele de împletituri de la Tulcea, iar produsele obținute sunt exportate în țările occidentale, mai ales în Olanda. Această bogătie naturală se mai folosește și la decorarea în scopuri turistice a interioarelor.

Peștele se comercializează en-gros, proaspăt, congelat, semipreparat (sărat sau afumat).

De o excepțională importanță economică sunt icrele negre (caviarul), căutate și apreciate pretutindeni. Icrele negre se prepară în două laboratoare aflate la Sfântu Gheorghe, se ambalează în cutii speciale, după care ajung în marile restaurante din țară și din străinătate. Pentru oamenii cu resurse financiare limitate se comercializează icrele de caras, crap și, mai scumpe, de știucă.

MEŞTEŞUGURILE

În anul 1942, în Sfântu Gheorghe s-a înființat un atelier de împletituri și rogojini. Unitatea se afla sub controlul direct al primarului, care îi supraveghea activitatea, și era condusă de un meșter, angajat cu salariu fix, care avea și datoria să-i învețe pe ucenici, în mod gratuit, meserie. Activitatea de producție se desfășura în mod continuu, iar în lipsă de comenzi, obiectele realizate se desfăceau în sat, la prețuri fixate de primar, notar și conducătorul atelierului. În atelier se confectionau rogojini, papuci, coșulete din papură etc. Veniturile obținute intrau în bugetul comunei. Se interzicea folosirea atelierului în interesul personal. Ca ucenici, erau admisi copiii sătenilor din localitate și din împrejurimi, orfanii de război, fiice de mobilizați și invalizi, absolvenți de cel puțin cinci clase primare, de origine etnică română. Subvenția, acordată de Prefectură pentru înființarea atelierului, achiziționarea de materii prime și unelte, trebuia restituită în termen de cel mult 2 ani de la înzestrarea atelierului⁶⁷.

Atelierul a fost desființat înainte de 1989.

Un alt meșteșug, practicat de femeile din sat, a fost țesutul covoarelor. Această activitate se desfășura într-un atelier special amenajat, dotat cu gherghefuri de țesut. După 1989, și acest atelier și-a închis activitatea.

TURISMUL

PUNCTE DE ATRACȚIE TURISTICĂ

Prin natura sa generoasă, comuna Sfântu Gheorghe a devenit un punct de atracție și a fost declarată sat turistic. Turiștii sunt cazați în casele locuitorilor, unde pot primi pensiune completă. La rândul ei, natura le oferă perspectiva unei cure de apă și soare, deoarece a înzestrat acest colț de pământ cu apă din belșug, multe zile însorite și cel mai fin nisip, care înnobilează cea mai lungă și cea mai lată plajă

de pe tot litoralul românesc. Unii turiști o preferă, în locul plajelor aglomerate din celelalte stațiuni, pentru liniștea existentă aici.

Dar nu putem uita nici plimbările cu barca pe brațele secundare ale Dunării, pe canale și lacuri, unde peisajul devine un continuu și minunat spectacol de floră și faună. Punctul cel mai atractiv îl constituie Insula Sahalin, la capătul căreia descoperi o mare rezervație de pelicanii. Tot în această parte a Deltei, în zona lacurilor Zatonul Mare și Zatonul Mic, de la Grindul Palade și până la mare, se află Rezervația naturală Perișor-Zatoane, superb loc de atracție pentru turiști⁶⁸.

La Lacului Roșu este amenajat un complex turistic, într-un cadru natural mirific, și oaspeții pot beneficia de cazare în căsuțe, iar masa o pot servi la restaurantele existente. Turiștii pot comanda, bineînțeles, tradiționala ciorbă de pește și alte preparate din pește. Aceste locuri, foarte îndrăgite, au an de an tot mai mulți vizitatori, veniți din țară și din străinătate (francezi, germani, englezi).

MIJLOACE DE TRANSPORT

La Sfântu Gheorghe se poate ajunge cu nave de pasageri, care circulă pe brațul respectiv - vara - de trei ori pe săptămână și - iarna - de două ori pe săptămână. Vara, navele ajung în sat în zilele de luni, miercuri și vineri, iar în zilele de marți, joi și duminică pleacă, acostând în portul Tulcea, după o croazieră de 4 ore. Iarna, navele de pasageri sosesc în sat doar în zilele de marți și vineri, plecând înapoi în zilele de miercuri și duminică.

În perioada de vară, o motonavă transportă turiștii la Sfântu Gheorghe, într-o excursie de o zi, de obicei, duminica. Turiștii pot lua masa, contra cost, fie acasă la localnici, fie la restaurantul din sat.

Un traseu care trezește un interes deosebit vizitatorilor este acela care pornește de la Tulcea la Murighiol, cu autocarul. Aici sunt preluati de o navă, pentru a-și continua drumul pe brațul Sfântu Gheorghe. Avantajul este că, în afara marginii nordice a podișului Dobrogei, poate fi vizitată toată zona în care Dunărea se varsă în Marea Neagră. Dezavantajul acestui traseu constă în faptul că

antreneară două mijloace de transport și că unul dintre drumuri se parcurge pe uscat⁶⁹.

Mijlocul cel mai atractiv și mai comod pentru o excursie în Deltă îl constituie pontonul dormitor. Există pontoane-dormitor comode, dotate cu generatoare proprii de curent electric, cu bucătării, cu cabine de 2–4 locuri. Remorcare puternice le tracțează pe traseul stabilit, oprindu-se acolo unde doresc turiștii. Firește, nici unui ponton-dormitor nu-i lipsește o barcă, iar la cerere, se pot pune la dispoziție și bărci pescărești. Ca turist, poți pescui, poți fotografia peisaje inedite și poți face plajă, după preferințe, iar cei comozi se pot abandona simplei delectări a nemaivăzutelor frumuseți ale naturii. Această formă de excursie poate fi practicată doar de grupuri organizate, în baza unei programări prealabile. Gama serviciilor este mare, în funcție de doleanțe, dar și de posibilitățile materiale ale solicitantilor, începând cu asigurarea ghizilor însotitori și terminând cu organizarea unor partide de vânătoare sau de pescuit.⁷⁰

În afara turiștilor, zona atrage numeroși oameni de știință (ornitologi, îndeosebi) care, îmbină bucuria de a vizita aceste locuri cu munca de cercetare. Voi evoca aici, cu deosebită placere, prezența în repetate rânduri a distinsului cercetător Jacques Yves Cousteau⁷¹.

BIBLIOGRAFIE

1. Kiss, Botond I., *op. cit.*, p. 69
2. Gr. Antipa, *op. cit.*, p. 689
3. *Ibidem*, p. 694
4. *Ibidem*, p. 690
5. *Ibidem*, p. 695
6. *Ibidem*, p. 699
7. *Ibidem*, p. 718
8. A. Echim, *op. cit.*, p. 111
9. *Ibidem*, p. 112
10. Gr. Antipa, *op. cit.*, p. 690
11. A. Echim, *op. cit.*, p. 112
12. *Ibidem*, p. 113
13. *Ibidem*
14. B. I. Kiss, *op. cit.*, p. 171
15. *Ibidem*, p. 172
16. A. Echim, *op. cit.*, p. 114
17. *Ibidem*, p. 115
18. *Ibidem*, p. 116
19. Arhivele Primăriei comunei Sfântu Gheorghe, Memoriu cuprinzând doleanțele locuitorilor comunei Sfântu Gheorghe, 1930–1933, f. 1–5
20. A. Echim, *op. cit.*, p. 119
21. *Ibidem*, p. 120
22. I. Năvodaru, M. Staraș, *Evoluția, cercetarea și administrarea pescăriilor din Rezervația Biosferei Delta Dunării*, în „Analele Științifice ale Institutului Delta Dunării”, Tulcea, 1995, vol. IV–1, p. 243
23. *Ibidem*, p. 244
24. Elena Maxim, *Procedee de pescuit*, în *Atlas Etnografic al României*, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, București, 1978, p. 89
25. *Ibidem*, p. 90
26. *Ibidem*, p. 91
27. *Ibidem*, p. 90
28. *Ibidem*, p. 91
29. *Ibidem*, p. 89

30. B. I. Kiss, *op. cit.*, p. 34
31. A. Echim, *op. cit.*, p. 120
32. G. Simion, M. Popescu, *Muzeul „Deltei Dunării” – ghid*, Tulcea, Întreprinderea Poligrafică Sibiu, 1980, p. 61 și urm.
33. Gh. Romanescu, *op. cit.*, p. 26
34. C. C., Giurescu, *op. cit.*, p. 29
35. E. Panaghianț, *op. cit.*, p. 221
36. Doina Brindu, *Pescuitul de la A la Z – ghidul pescarului sportiv*, Editura Venus, București, 1995, p. 96
37. *Ibidem*, p. 112
38. *Ibidem*, p. 81
39. Zoltan Kaszoni, *Pescuitul sportiv*, Editura Sport-Turism, București, 1981, p. 26
40. Victor Tăruș, *Pescuitul din Delta în Carpați*, Editura Sport-Turism, București, 1983, p. 90
41. Z. Kaszoni, *op. cit.*, p. 28
42. Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 150, anul VIII, 1993, p. 2
43. Arhivele Naționale, Tulcea, Primăria comunei Sf. Gheorghe, dos. 93/1935, f. 9
44. Arhivele Primăriei comunei Sf. Gheorghe, Registrul cadastral al parcelelor, 1984, f.33
45. I. Gheorghe, Al. Maran, S. Gligor și alții, *op. cit.*, p. 151
46. Arhivele Naționale, Tulcea, Prefectura Județului Tulcea, Serviciul administrativ, dos. 896/1940, f. 92
47. Arhivele Naționale, Tulcea, Primăria comunei Sf. Gheorghe, dos. 169/1940, f. 1
48. Informație de la Niculae Hordei, pădurar la Cantonul silvic
49. I. Gheorghe, Al. Maran, S. Gligor și alții, *op. cit.*, p. 151
50. B. I. Kiss, *op. cit.*, p. 176
51. *Ibidem*, p. 177
52. *Ibidem*, p. 178
53. *Ibidem*, p. 179
54. Cpt. M. D. Ionescu, *op. cit.*, p. 788
55. *Ibidem*, p. 783
56. *Ibidem*, p. 796
57. Arhivele Naționale, Tulcea, Primăria comunei Sf. Gheorghe, dos. 18/1920, f. 10
58. *Ibidem*, dos. 93/1935, f. 7–8

- ^{59.} *Ibidem*, dos. 164/1939, f. 10.
- ^{60.} Arhivele Primăriei comunei Sf. Gheorghe, Dări de seamă, 2001, f. 1
- ^{61.} E. Panaghianț, *op. cit.*, p. 47
- ^{62.} *Ibidem*, p. 48
- ^{63.} *Ibidem*, p. 47
- ^{64.} Ion Alexandrescu, *Delta, Tezaurul Dunării*, Constanța, 1964, p. 24.
- ^{65.} M. Nițu, *op. cit.*, p. 28
- ^{66.} *Ibidem*, p. 29
- ^{67.} Arhivele Naționale, Tulcea, Primăria comunei Sf. Gheorghe, dos. 250/1942, f. 26
- ^{68.} B. I. Kiss, *op. cit.*, p. 34
- ^{69.} *Ibidem*, p. 36
- ^{70.} *Ibidem*, p. 35
- ^{71.} *Ibidem*, p. 33

OBȘTEA VECHE, OBȘTEA NOUĂ

În Deltă, oamenii trăiesc departe de lume, în tovărăşia apelor, a stufului şi a ţânţarilor. Până acum câţiva ani, mulţi localnici nu ştiau cum arată trenul sau automobilul, nu văzuseră niciodată un oraş şi mult mai mulţi nu ştiau să desluşească cuvântul tipărit. Pescarii trăgeau năvodul din greu, purtau setca sau aruncau carmacele, dar rodul muncii lor nu reușea să le amelioreze viaţa. Toamnă de toamnă, se mistuiau în flăcări codri de stuf, cărora nimeni nu se îngrijea să le afle o mai bună trebuinţă. Copii, bătrâni, tineri şi oameni în toată firea se topeau pe picioare, răpuşi de frigurile de baltă ce bântuiau Delta, căci nu aflau aici nici medici, nici medicamente¹.

Statornicit din trecute vremi la locul de îngemănare a Dunării cu Marea Neagră, Sfântu Gheorghe reprezenta cândva doar un sat cu câteva colibe sărăcăcioase, rudimentare alcătuiri din stuf şi lemn de baltă, în izbeliştea vântului, a ploii şi a zăpezii. Truda oamenilor, ce adunau comori din adânc de apă – mult preţuiiştii sturioni, gingăsele scrumbii şi tot soiul de peşte de Dunăre şi Mare – îmbogătea cherhanagii, stăpânii de năvoade şi bărci. Pe atunci, pescarul era încolțit de sărăcie, mizerie şi boală şi căuta să-şi stingă necazul în băutură, în cărciumile aflate în număr mare în jurul cherhanalelor, şi acestea tot ale cherhanagiilor. Pe vremuri, umbla o vorbă: „pescarul are două mâini, iar cherhanagiul cinci: cu două îti dă şi cu trei îti ia”. Cu ce-i mai rămânea în pungă, pescarul abia dacă putea să-şi

înclopească de mălai, să astupe gurile flămânzilor de acasă. Câtiva gologani punea deoparte nevasta, să aibă de lumânări și parastase, că la pescari stăruia adesea năframa albă pe la porți, semn că s-a prăpădit un prunc, sau pânza neagră pentru cei mai vârstnici, care-și aflau, de multe ori, lăcaș de veci în mare. Și cum moartea izbea și într-o parte și-n alta, nu-i de mirare că populația satului n-a putut să depășească, zeci de ani la rând, 250 de familii².

Însășiarea de azi a satului de la hotarele apelor este cu totul alta. Colibele au rămas în amintirea bătrânilor, fiindcă pe ulițele comunei se aliniază case arătoase și sănătoase. La Sfântu Gheorghe, unde altădată 50 % din populație nu știa carte, funcționează azi o școală de opt clase și o grădiniță³. Peste vicisitudinile regimului comunist și ale tranzitiei, spiritul veacului își spune cuvântul.

În anul 1935, sătenii, foarte credincioși și în majoritate cu suflet generos, au contribuit finanțiar și au ajutat cu munca lor la împrejmuirea curții bisericii și a școlii, la repararea bisericii în interior și exterior, la îngrădirea cimitirului⁴.

Tot din acea perioadă, biserică și școala dispuneau de câte cinci hectare de pământ necultivabil⁵. Personalul bisericii se compunea dintr-un preot și un dascăl. Toată populația era de religie ortodoxă și nu existau sectanți în sat.

Târg nu exista în comună, întrucât locuitorii nu aveau ce vinde. O parte din pește îl vindea statului, iar restul îl păstrau pentru hrana lor. Această situație persistă, în linii generale, și în prezent. Populația este veselă și obișnuiește să danseze jocuri ucrainene și românești. Acest obicei s-a păstrat de generații: de sărbători sau la petreceri, obiceiurile și cântecele ucrainene se impletește cu cele românești.

Locuitorii se preocupau și de politică. În anul 1935, în localitate existau trei cluburi: „Clubul Național Ducist”, „Clubul Național Liberal Georgist” și „Clubul Național Țărănist”⁶. În anul 1940 sunt înscrise în Frontul Renașterii Naționale 14 membri, iar Garda Națională are 34 de membri, sub comanda lui Hristache Simitopol⁷.

Locuitorii sunt interesați și de menținerea curățeniei satului, un exemplu în acest sens reprezentându-l organizarea, încă din anul 1938, a unei „săptămâni a curățeniei” (19–26 septembrie)⁸.

În anul 1945, Fundația „Regele Mihai I” a fost împroprietărită aproape în toate comunele din țară cu terenuri pentru construirea de cămine culturale și pentru loturi demonstrative⁹. Începând cu 1946, la Sfântu Gheorghe i-a ființă Căminul cultural „Ștefan cel Mare”, unde se desfășoară serate literare, serbări, concursuri de coruri, jocuri și costume naționale, mai ales la sărbători sau evenimente deosebite¹⁰.

Locuitorii satului erau chemați la biserică, unde se oficia slujba, nu numai duminică, ci și cu ocazia diferitelor sărbători sau comemorări oficiale (parastase pentru memoria Regelui sau Reginei, aniversări etc.) și de la care nimeni nu avea voie să lipsească¹¹.

În anul 1934, postul de jandarmi funcționa sub conducerea lui Dumitru Jianu, într-un local închiriat, pentru care plătea anual 4400 lei¹². În anul 1939 se aprobă construirea unui local pentru postul de jandarmi și este achiziționată o pompe de incendiu, foarte necesară într-un sat în care casele și gardurile locuințelor erau mai ales din stuf, ajutând la propagarea unui eventual incendiu¹³.

În anul 1942 se construiește un dig de apărare împotriva inundațiilor, în lungime de 500 m. Până în 1943, au fost efectuate deja desfundări de șanțuri și îndiguiri în proporție de 50 %¹⁴. În anul 1978, la o furtună, satul a fost umplut cu apă, oamenii fiind nevoiți să se deplaseze cu bărcile. Apele s-au retras abia după 3 zile. Evenimentul a impus autorităților obligația de a continua îndiguirea. Astăzi, satul este înconjurat de un dig cu o lungime de 6,5 km¹⁵, care îl apără, când se ivește pericolul, de apele Dunării sau ale Mării Negre.

Locuitorii comunei făceau muncă în folosul obștesc, pentru școală, pompa de incendiu, împrejmuirea edificiilor publice, poduri, pepinieră, heleșteu, biserică, diguri, întreținerea primăriei etc.¹⁶

Una dintre mândriile oamenilor din această așezare pescărească o constituie, fără îndoială, noul cămin cultural¹⁷. Construcția a început în anul 1950¹⁸, cu fondurile sindicatelor, din care motiv, la început, s-a și numit „Clubul Pescarilor”, și a fost dat în folosință în

1955¹⁹. De-a lungul anilor, sătenii s-au ocupat de repararea și modernizarea așezământului. Clădirea se înalță azi în centrul comunei și are în compunere mai multe săli, fiecare cu destinații specializate²⁰: o sală de spectacole artistice și cinematografice, alte două săli pentru diverse activități culturale (discotecă, întruniri, sedințe), un hol mare la intrare, o bibliotecă, biroul funcționarilor, găzduind în plus poșta și oficiul telefonic.

Înainte de anul 1989, în sala de spectacole rulau filme de 4 ori pe săptămână. Pescarul, după ce se întorcea de pe mare și își întindea sculele la uscat, trecea pe la cămin să vadă „ce mai joacă pe pânză” sau să-și schimbe cartea la bibliotecă. În prezent, la căminul din sat nu se mai realizează proiecții de filme.

Pescarii își disputau locul de frunte la pescuit, în materie de lectură, iar întrecerea continua și pe tărâm muzical. Corul bărbătesc de 100 de persoane era alcătuit din pescari.

Noul magazin universal, bine aprovisionat, făcea vânzări care depășeau, în medie, 1 milion și jumătate de lei pe trimestru, ceea ce, la valoarea de atunci, era o sumă considerabilă. În acest quantum era inclusă contravalorarea a numeroase garnituri de mobilă, aparate de radio, aragazuri, mașini de cusut, aparate de fotografiat, biciclete etc. Articolele mult solicitate erau aparatele de radio cu tranzistori, pe care pescarii le luau pe mare, când mergeau la pescuit²¹. Si azi pescarii au cel puțin aparate de radio, dar unii și minitelevizoare, pe care le păstrează în bărcile mari, acoperite, unde se adăpostesc sau dorm atunci când stau mai multe zile în baltă.

În comună au fost construite și blocuri de locuințe pentru familiile tinere, cu spații comerciale la parter.

În deceniile 7 și 8, forurile culturale județene organizau la Sfântu Gheorghe, în colaborare cu redacția revistei „Tomis”, tabere de creație literară, constituind pentru localnici un prilej de documentare și de participare la seri de poezie și întâlniri cu oameni de cultură, poeți, critici literari²².

Activitatea culturală a tinerilor din comună, înainte de anul 1989, consta în participarea la formații de dansuri, grupuri vocal-instrumentale ucrainene, care mergeau pe scenele din întreaga țară,

susținând spectacole, și o trupă de teatru. Tinerii satului se strângneau seara la cămin pentru repetiție. Acum, ei nu se mai ocupă cu astfel de activități. Pe scena căminului evoluează sporadic doar coruri ucrainene și spectacole venite de la Sulina sau, rar, din alte orașe ale țării, ori spectacole realizate de elevii școlii, sub îndrumarea profesorilor, cu ocazia sărbătorilor de Crăciun și de Anul Nou, a Zilei Femeii (8 Martie) sau a Zilei Copilului. Tinerii merg la discotecă, în timpul liber, mai ales în vacanțe, când se întorc liceenii și studenții satului, plecați la studii în Tulcea sau alte orașe. În anul 2004, din bugetul local, Primăria a amenajat un loc de joacă pentru copii, situat în centrul comunei.

Activitatea administrativă a comunei se desfășoară în cadrul Primăriei. Funcționarii Primăriei sunt primarul, viceprimarul, un inspector, secretarul, contabilul și un casier. Aceștia gestionează problemele social-culturale, economice și administrativ-teritoriale ale comunei.

Începând cu anul 1992, a fost primar, timp de două mandate, Constantin Nițu. El a avut următorii consilieri: Emilia Cuzmin, Teodora Axente, Tudorița Nistorescu, Emil Tulceanu, Timofei Nichita, Iulian Lisov, Ion Varenic, Atanase Ivanov, Andrei Bondarencu, Mircea Cladiade, Marcel Sablovschi. În anul 2000, alegerile au fost câștigate de un primar Tânăr și dornic de muncă, Dumitrel Dimache, care a fost reales în funcție, în anul 2004. Viceprimar continuă să fie Valentin Sidorencu. Consilierii legislaturii trecute au fost: Veronica Apostol, Tudor Avramov, Doru Cladiade, Iulian Lisov, Constantin Nițu, Pavel Sevastian, Valentin Sidorencu, Laurențiu Varenic, Dănuț Varenic. La alegerile din anul 2004, au obținut mandat de consilier următorii consăteni: Apostol Veronica Tudor Avramov, Doru Cladiade, Constantin Nițu, Victoria Pătrășchioiu, Pavel Sevastian, Valentin Sidorencu, Laurențiu Varenic, Dănuț Varenic.

Celelalte funcții din statul Primăriei sunt ocupate după cum urmează: Axene Pricop – inspector contabil, Angela Ivanov – referent contabil, Tudorița Mocanu – secretară, Timofei Nichita –

referent agent agricol, Irina Lisov – agent fiscal, Mircea Constantin – referent urbanist.

ÎMPROPRIETĂRIRILE

Din cauza faptului că Dobrogea a fost alipită României abia în anul 1878, după Războiul de independentă, provincia nu a putut beneficia de reforma agrară a lui A. I. Cuza, din anul 1864. Împroprietărirea locuitorilor Dobrogei, deci și a celor din Sfântu Gheorghe, s-a făcut abia după 1880.

În urma procesului verbal din 28 mai 1883, întocmit de Comisia centrală pentru verificarea titlurilor de posesiune din Dobrogea, se stabilește că în cătunul Katarlez, din comuna Katarlez, plasa Sulina, județul Tulcea, se găsesc 83 de locuitori fără pământ.

Pe baza raportului inginerului topograf din 6 august 1883, se propune luarea pământului de cultură al școlii și bisericii și să se dea stufărie de foc în loc de pădure, fiindcă aceasta „urmează a se conserva intactă pentru stabilitatea grindurilor de nisipuri ce formează fondul lor mobil”.

La 28 februarie 1885, Ministerul Agriculturii, Comerțului, Industriei și Domeniilor hotărăște a se delimita pământul astfel:

I. Pentru vatra satului, la 106 locuitori se dau câte 2000 m² pentru casă, grădină, ulițe și cimitir, însumând 21 ha și 2000 m².

II. Pentru locul de școală, biserică și primărie, se dau 6000 m.

III. Pentru izlazul satului, se dă o întindere potrivit cu numărul total al locuitorilor și luându-se de bază un hectar, maximum, de fiecare locuitor, și însumând 106 ha. Acest izlaz se va delimita pe lângă vatra satului, unde va fi pământ disponibil.

IV. Se alocă o porțiune de stufărie pentru foc, în loc de pădure, care urmează a se conserva intactă, luându-se de bază maximum un hectar de fiecare locuință. Pentru 200 de locuințe se împart 200 ha cu stuf.

V. La toate acestea se adaugă rezerva pentru alți 94 de locuitori, vatră și islaz, însumând 112 ha și 8000 m².

VI. Lacurile și bălțile se rezervă pe seama statului, locuitorii având dreptul la adăparea vitelor.

Suprafața totală a terenurilor cu care au fost împroprietăriți satul și locuitorii săi a fost de 440 ha și 6000 m². La aceasta se adaugă terenurile cuvenite pentru drumurile comunale și vicinale, care trec prin pământul de cultură, pentru părțile neproductive, dacă vor fi, și care se vor arăta în actul de delimitare, și pentru cimitirul părăsit, dacă va fi în pământul delimitat pe seama locuitorilor, toate însumând 464 ha și 6000 mp²³.

Inginerul topograf, măsurând și delimitând pe seama locuitorilor pământul ce li se cuvine, cum s-a arătat mai sus, în prezența primarului comunei, urma să pună pietre la toate punctele de hotar și să facă movile deasupra, în diametru de 3 m, iar pe liniile dintre puncte urma a face movile intermediare, în diametru de 2 m, la o distanță de cel mult 500 m una de alta. Menținerea și conservarea pietrelor ce se vor pune și a movilelor de hotare ce se vor face era în sarcina primarului comunei, acesta fiind responsabil de orice schimbare sau deteriorare. Inginerul topograf a încheiat acte de măsurătoare și delimitare, în care se arăta numirea punctelor ce s-au determinat a servi de hotare, direcțiile liniilor dintre ele și lungimea acestor linii în metri, măsurată pe fața pământului²⁴.

În actele de măsurătoare și delimitare se precizau limitele măsurătorii: „Începând din punctul A, situat pe malul Dunării, într-o salcie izolată, lângă marginea de vest a satului, apoi spre est și spre nord, pe malul Dunării și al Mării, cu rezerva de 50 m liberi pentru trebuința pescuitului, până la un punct B, situat la 300 m spre sud-est de mila 16, apoi spre VNV în linie dreaptă la punctul C, situat în marginea stufăriei și a drumului Sulina, distanță de 1800 m și în dune urmează spre sud și spre vest, pe marginea stufăriei până la punctul de plecare A”.

Rezerva pe seama statului, în suprafață de 24 ha, este cuprinsă în prevederile actului, însă s-a delimitat la gura Dunării. Începând

din punctul *M*, situat pe malul stâng al Dunării, la vest de cherhanale, merge spre nord, la *N*, distanța de 200 m; apoi spre est la punctul *V*, situat pe malul Mării, distanță 725 m și, în fine, pe malul Mării și al Dunării în sus, până la punctul de plecare *M*.²⁵

Procesul de împroprietărire continuă prin legea de reformă agrară din anul 1921. În baza acestei legi urmau să fie împroprietăriți și locuitorii comunei noastre. Din procesului verbal întocmit la 27 aprilie 1922, aflat acum la Arhivele Naționale, aflăm că această zi a fost stabilită pentru revizuirea lucrărilor de împroprietărire din comuna Sfântu Gheorghe.

Toti locuitorii, cu excepția câtorva, aveau ca ocupație principală pescăria, neposedând deci inventar agricol, din care cauză nu au fost împroprietăriți în altă parte. Ei au cerut avantaje la pescuit, dar le-au fost refuzate.

Au fost excluși de la împroprietărire locuitorii care s-au mutat între timp, cei care nu s-au prezentat pentru a-și clarifica situația militară și aveau ca ocupație principală pescuitul, și cei care depășeau vîrstă de 60 de ani și nu aveau copii minori.²⁶

Printre împroprietăriți s-au aflat și următorii: Grigore Nicolof, Ion Bârlădeanu, Doroftei Palade, Ion Rechiteanu, Andrei Ciumac, Olga Sevastian, Vasile Danilof, Tudor Nichita, Ichim Varenic, Fidric Axente.²⁷

Stabilirea limitelor terenurilor neexpropriabile din comună, proprietatea P.A.R.I.D. (Administrația Generală a Pescăriilor Statului și Ameliorării Regiunii Inundabile a Dunării) s-a făcut prin măsurători, conform datelor din tabelul pe care îl reproducem în continuare:

<i>Nr. crt.</i>	<i>Obiectivul</i>	<i>Suprafețele stabilite prin hotărâre definitivă</i>	<i>Suprafețele găsite la măsurătoare</i>
1.	Șosele	15 ha	15 ha, 0921 m ²
2.	Zona Halagiu	50 ha	46 ha, 4500 m ²
3.	Nisipuri	450 ha	424 ha, 0120 m ²

Terenul de pe ţărmul mării, în suprafaţă de 450 ha, este nisipos, din care cauză este socotit ca teren slab de păşune.

Noi măsurători se fac începând cu 27 iunie 1930, stabilindu-se fişa „moşiei” Sfântu Gheorghe, proprietatea P.A.R.I.D.²⁸

Fişa moşiei Sfântu Gheorghe

Se scad suprafeţele străine cuprinse în interiorul moşiei		
1.	Satul	48 ha, 3205 m ²
2.	Islaz din vatra satului (nisip)	251 ha, 2083 m ²
3.	Islaz vechi (păpuriş)	206 ha, 5219 m ²
4.	Cimitir	5709 m ²
	TOTAL	507 ha, 6216 m ²

Nr. crt.	Obiective publice	Suprafaţa
1.	Şoseaua Sfântu Gheorghe–Sulina	15 ha 0921 m ²
2.	Zona Dunării	46 ha 4500 m ²
3.	Domeniul Public	61 ha 5421 m ²
4.	Pescărie	2 Ha. 6005 m ²

Suprafaţa expropriată se compune din următoarele terenuri²⁹:

1.	Teren arabil calitatea I	683 ha, 5736 m ²
2.	Islaz	9428 ha, 1386 m ²
3.	Islaz nisipos	424 ha, 0120 m ²
	TOTAL	10 536 ha, 3242 m ²

Pe data de 2 august 1930 s-a anunțat în sat ca fiecare locuitor să vină la primărie cu actele și planurile pe care le posedă, pentru a putea proceda la stabilirea limitelor terenului supus exproprierii și la determinarea, la fața locului, a părții expropriate din sus zisa moșie. Se va completa: numele și prenumele proprietarului, numele comunei și județului, vecinii și domiciliul proprietarului³⁰.

În anul 1931 au fost împroprietăriți 34 de locuitori cu câte 2 ha de teren, care însumează suprafață de 68 ha³¹.

Li s-a dat pământ doar celor care nu aveau deloc. Acești noi împroprietăriți refuză categoric să primească terenurile care le-au fost repartizate, pe motiv că sunt inundate, și solicită alte terenuri în preajma comunei. În ciuda acestui fapt, s-au făcut delimitările terenurilor fiecărui locuitor, stabilindu-se pentru cei îndreptățiti atât locurile de casă, cât și terenurile de cultură. Locuitorii care au primit locuri de casă vor plăti o arendă de 40 de lei anual, până la parcelarea locurilor de casă. Cu această ocazie s-au delimitat și loturile pentru școală și biserică, fiecare primind câte 5 ha; alte 2 ha fiind rezervate pentru serviciul zootehnic, luat în primire de primar³².

ASPECTE SOCIALE ȘI POLITICE

În secolul al XV-lea, locurile de la gurile Dunării au fost implicate în acțiunea de apărare a Dobrogei și eliberare a teritoriilor ocupate de turci.

Dar, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, războaiele ruso-turce se vor desfășura la gurile Dunării, datorită năzuinței Rusiei țariste de a ocupa aceste ținuturi. Luptele au distrus aceste ținuturi și au provocat ruinarea economică a provinciei, iar populația a fost decimată sau împrăștiată³³.

Anul 1877, anul proclamării independenței de stat a României, a adus și în Dobrogea perspectiva eliberării de sub multiseculara dominație otomană³⁴. Locuitorii satelor dobrogene de pe linia Dunării, deci și locuitorii ai comunei noastre, au contribuit la alungarea autoritaților otomane. La 14 noiembrie 1878, Dobrogea revinea în granițele românești, prin efectele Tratatului de pace de la Berlin, din anul 1878³⁵.

În anul 1882, la Sfântu Gheorghe au luat ființă asociații de întrajutorare, prefigurând viitoarea organizare a pescarilor³⁶.

În anul 1907, ecurile răscoalei au ajuns până în Delta Dunării, pescarii asaltând autoritățile județului Tulcea cu memorii după memorii.³⁷

Odată cu intrarea României în Primul război mondial (anul 1916), situația devine dramatică și pentru teritoriul Dobrogei, ocupat în scurtă vreme de armata bulgaro-turcă. Ocupația străină a blocat circulația pe Dunăre și a dus la întreruperea transportului de produse pescărești. Zona litoralului, începând de la comuna Sfântu Gheorghe până la Sulina și Chilia Veche, devine linia despărțitoare a frontului dintre armata rusă și cea bulgaro-turcă.

Urmările Primului război mondial nu se puteau șterge repede pe teritoriul țării, deci nici în comun noastră. A urmat o perioadă de criză economică, alimentele erau pe sfârșite, bolile cronice și epidemiiile făceau ravagii în rândurile locuitorilor, asistența medicală lipssea, autoritățile statului nu reușeau să acorde asistență de cere avea stringentă nevoie populației.

Cunoaștem sacrificiile făcute de țară și de poporul român în perioada dictaturii militaro-fasciste și a războiului. Delta Dunării constituia, prin așezarea sa naturală, mai ales prin porturile dunărene și ieșirea la mare, o zonă strategică importantă în planurile militare. De aceea, s-a acordat o importanță deosebită măsurilor ce trebuie luate contra eventualelor mișcări muncitorești și antifasciste din această zonă a țării³⁸.

În acest scop, Delta Dunării și Dobrogea întreagă au fost declarate zone de operații, iar în porturi au fost aduse trupe. Condițiile de muncă și de trai ale populației erau strict controlate.

Unele acțiuni întreprinse în vara anului 1943 au făcut ca misiunea navală germană să vorbească în rapoartele sale despre pescarii din Deltă, care ancorau mine și alte materiale explozibile pe Dunăre, și să ceară autorităților române să întărească paza în zonă. Autoritățile locale au întreprins acțiuni de curățire a Deltei, dar în primăvara anului 1944 a continuat organizarea unor grupe de partizani³⁹, care urmăreau îndeosebi să împiedice transportul fluvial de trupe și materiale destinate germanilor⁴⁰. Unele din aceste

activități de partizanii din Delta s-au bucurat de sprijinul pescarilor ruși și ucraineni și al altor locuitori⁴¹.

O consecință însemnată asupra stării de spirit a populației din Delta Dunării a avut-o staționarea unui mare număr de trupe germane în zona⁴². Comportarea lor arogantă a făcut ca antipatia locuitorilor să crească foarte mult⁴³.

După august 1944 s-au desfășurat acțiuni insistente pentru curățirea pădurilor și a băltilor de elemente germane răzlețe, care căuta să se ascundă și să-și pregătească condițiile pentru a fugi din încercuire⁴⁴.

În rest, pescarii s-au plâns adeseori de viața grea pe care o duceau, apelând la petiții, memorii, reclamații etc.⁴⁵.

INSTITUȚII, FUNDATAȚII, OBIECTIVE ECONOMICE

UZINA DE APĂ

Construită în anul 1971, vechea uzină avea o capacitate mică de filtrare a apei. Acest lucru a impus construirea unei noi uzine de apă, din fondurile B.E.R.D. (Banca Europeană de Reconstrucție și Dezvoltare), între anii 1992–1995. Apa era furnizată locuitorilor comunei cam șase ore pe zi, cu o presiune variabilă, în funcție de distanță fiecărei gospodării față de uzină⁴⁶. În anul 2003 a fost schimbată rețeaua de conducte de alimentare, fapt care a făcut posibilă furnizarea apei în program continuu.

STAȚIA METEOROLOGICĂ

Este situată pe grindul Sărăturile, la o distanță de aproximativ 800 m de Dunăre și la 2,5 km de vărsarea acesteia în Marea Neagră. Unitatea a intrat în funcțiune în primăvara anului 1942. De la înființare, stația a avut diferite amplasamente, numai în interiorul comunei.

În anul 1963, stația funcționa în centrul comunei, în apropierea Primăriei, iar apoi, într-un pavilion grăniceresc.

În anul 1969 a fost construit sediul propriu al stației, în marginea de est a comunei, corespunzător din punct de vedere al dotărilor, având și un laborator de măsurare a radioactivității. Concomitent, a fost instalată și platforma stației meteorologice, sub supravegherea șefului de atunci al serviciului meteorologic, Nicolae Sorescu, și a dispecerului George Ciocan. În septembrie 1997, biroul stației meteorologice s-a mutat într-o clădire nouă. În prezent, aici își desfășoară activitatea 2 laboranți și 3 meteorologi.

Ora locală, corespunzătoare longitudinii la care se situează stația meteorologică Sfântu Gheorghe – Deltă, este de plus 2 minute față de ora oficială a României⁴⁷.

UZINA ELECTRICĂ

Electrificarea satului s-a făcut în 3 etape. La început, au fost aduse două motoare, instalate la căminul cultural. În anul 1962 a fost construită uzina electrică veche, pusă în funcțiune în anul următor. În 1967 a început construcția unei clădiri mai mari, destinate uzinei electrice, care a fost dată în exploatare în 1971. Uzina era dotată acum cu trei motoare de puteri diferite: 300 c.p., 125 c.p. și 170 c.p.

În 1967, când a fost construită, s-a încheiat un protocol între I.R.E.D. și Far. Uzina electrică urma să dea curent două zile non-stop, pentru a putea fi turnată fundația farului, iar în schimbul curentului, lucrătorii de la far urmău să toarne fundația uzinei electrice.

La data de 2 decembrie 1994 localitatea a fost racordată la sistemul energetic național. Lucrarea a costat peste un miliard de lei. Uzina electrică se mai folosește doar atunci când, din motive tehnice, se întrerupe furnizarea energiei electrice din sistemul național⁴⁸.

FABRICAREA PÂINII

Construirea brutăriei din comună a început în anul 1964 și unitatea a fost dată în folosință în 1968. Avea în dotare două mari

cuptoare, care asigurau pâinea necesară locuitorilor⁴⁹. Acum nu mai produce, funcția ei fiind preluată de o brutărie particulară. Totodată, unele societăți comerciale private aduc în sat pâine de la Tulcea, cu vaporul, completând producția locală și diversificând sortimentele oferite populației.

De altfel, întreaga aprovisionare a magazinelor din Sfântu Gheorghe se face pe cale navigabilă, de la distanțe mari, cum ar fi Tulcea sau alte centre comerciale din țară, din care cauză și prețurile sunt ridicate.

FARUL

Farul vechi (*Farul turcesc*) a fost o construcție din lemn, realizată sub turci, în anul 1865. Se afla cam la 4 km sud de sat, pe o mică insulă. Avea o înălțime de 19,8 m și era menit să orienteze drumul navelor, pentru a evita un posibil banc de nisip format la gura brațului Sfântu Gheorghe. Avea lumini alternative, roșii și albe, emise la fiecare 5 secunde, cu eclipse totale, având o vizibilitate de până la 26 km. Construirea lui a costat 50.000 lei⁵⁰. La început, farul se afla pe malul mării, dar de-a lungul timpului, ca pretutindeni pe litoralul deltan, și aici, uscatul a cucerit întinse suprafețe marine. De aceea, farul a fost scos din uz, iar ruinele sale au ajuns la 2 km în interior.

S-a încercat conservarea farului ca monument istoric și ca punct de observație ornitologică, dar mâini rău intenționate i-au dat foc în anul 1983.

Farul cel nou a fost construit în anul 1968. El are formă de prismă, cu baza triunghiulară, o înălțime de 57 m și un sistem de oglinzi care reflectă lumina până la 50 km⁵¹.

FUNDATIA ANONIMUL

Din anul 2002, Fundația *Anonimul*, cu sediul în București, condusă de domnul Sorin Marin, a deschis la Sfântu Gheorghe o cantină, care oferă gratuit prânzul bătrânilor cu posibilități materiale reduse. Acestora li se oferă lunar și diverse alimente. Fundația a

sponsorizat renovarea școlii, reparăția parțială a căminului cultural și amenajarea unui parc în fața primăriei.

Pe malul Dunării, Fundația *Anonimul* a construit vile destinate recreerii turiștilor, încunjurate de canale populate cu pești și nuferi, ce se oglindesc în luciul apei, cu grațioase lebede și gâște cărora li s-au construit căsuțe în miniatură. La inaugurarea primei vile, printre invitați, a fost prezentă și formația vocal-instrumentală „Amadeus”. Acest complex turistic găzduiește simpozioane și concursuri de pictură, sculptură și poezie, la care participă artiști cunoscuți sau pe cale de afirmare.

La 17 august 2004, aici se va desfășura Festivalul de film *Anonimul*, aflat la prima ediție. În acest scop, a fost construită și o clădire dotată cu trei săli de proiecție și o arenă cu ecran în aer liber. Pentru promovarea festivalului, organizatorii au făcut „ocoul pământului în optzeci de zile”, contactând și invitând la manifestarea de la Sfântu Gheorghe personalități ale cinematografiei din toată lumea.

Toate aceste lucrări, dar și exploatarea ulterioară a amenajărilor realizate au creat zeci de locuri de muncă, ocupate de locuitori ai satului, contribuind astfel la bunăstarea lor.

BIBLIOGRAFIE

1. I. Alexandrescu, *op. cit.*, p. 12
2. *Ibidem*, p. 56
3. *Ibidem*, p. 57
4. Arhivele Naționale, Tulcea, Primăria comunei Sfântu Gheorghe, dos. 93/1935, f. 8
5. *Ibidem*
6. *Ibidem*, f. 10
7. Idem, Prefectura Județului Tulcea, Serviciul administrativ, dos. 896/1940, f. 89
8. Idem, Primăria comunei Sfântu Gheorghe, dos. 144/1930, f. 181
9. *Ibidem*, dos. 358/1946, f. 10
10. *Ibidem*, dos. 331/1945, f. 53
11. *Ibidem*, dos. 143/1938, f. 31
12. Idem, Prefectura Județului Tulcea, Serviciul administrativ, dos. 896/1940, f. 90
13. *Ibidem*, dos. 169/1940, f. 5
14. *Ibidem*, dos. 1162/1943, f. 3
15. Arhivele Primăriei comunei Sfântu Gheorghe, Registrul cadastral al parcelelor, 1980, f. 33
16. Arhivele Naționale, Tulcea, Primăria comunei Sfântu Gheorghe, dos. 250/1942, f. 15
17. I. Alexandrescu, *op. cit.*, p. 57
18. E. Panaghianț, *op. cit.*, p. 222
19. Arhivele Primăriei comunei Sfântu Gheorghe, Registrul pentru contabilitatea mijloacelor fixe, 1980, nr. inventar 1004, f. 20
20. I. Alexandrescu, *op. cit.*, p. 57
21. *Ibidem*
22. I. Gheorghe, Al. Maran, S. Gligor și alții, *op. cit.*, p. 255
23. Arhivele Naționale, Tulcea, Oficiul de cadastru, dos. 9/1883, f. 1
24. *Ibidem*, f. 2
25. *Ibidem*, f. 3
26. *Ibidem*, dos. 119/1923, f. 1
27. *Ibidem*, f. 5
28. *Ibidem*, dos. 273/1930, f. 1

29. *Ibidem*, f. 2
30. *Ibidem*, f. 14
31. *Ibidem*, f. 18
32. *Ibidem*, f. 28
33. I. Gheorghe, Al. Maran, S. Gligor și alții, *op. cit.*, p. 45
34. *Ibidem*, p. 47
35. *Ibidem*, p. 48
36. *Ibidem*, p. 49
37. Gheorghe I. Ioniță, *Retrospective revoluționare tulcene*, în „Peuce” IV, 1973–1975, p. 307
38. Idem, *Acțiuni patriotice desfășurate în Delta Dunării în 1941–1944 împotriva dictaturii militare fasciste și a războiului hitlerist*, în „Peuce” II, 1971, p. 363
39. *Ibidem*, p. 364
40. Idem, *Retrospective revoluționare tulcene*, în „Peuce” IV, 1973–1975, p. 313
41. *Ibidem*, p. 314
42. Idem, *Acțiuni patriotice desfășurate în Delta Dunării în 1941–1944 împotriva dictaturii militare fasciste și a războiului hitlerist*, în „Peuce” II, 1971, p. 364
43. *Ibidem*, p. 367
44. Idem, *Retrospective revoluționare tulcene*, în „Peuce” IV, 1973–1975, p. 314
45. Stan Gligor, *Exploatarea pescuitului și consecințele acesteia asupra muncii și vieții pescarilor din județul Tulcea în perioada 1919–1944*, în „Peuce” IV, 1973–1975, p.303
46. Arhivele Primăriei comunei Sf. Gheorghe, Dosarul cu protocolul între Uzina de apă și Primărie, 1999, f. 2
47. Arhivele stației meteorologice din comună Sf. Gheorghe, Registrul cu istoricul stației, începând cu data de 1 august 1963, 1984, f. 1–5
48. Informație Adrian Tulceanu, electrician al Uzinei electrice
49. Informație Aurel Bondarencu, fost lucrător al brutăriei
50. Cpt. M. D. Ionescu, *op. cit.*, p. 298
51. E. Panaghianț, *op. cit.*, p. 223

EVOLUȚIA DEMOGRAFICĂ

DINAMICA DEMOGRAFICĂ

Încă din cele mai vechi timpuri, populația de pe teritoriul comunei a fost predominant de origine slavă (ucraineană), amestecată cu populație de origine română. Grindurile bogate în pășuni atrăgeau numeroși crescători de animale (ex.: mocanii din zona Făgărașului), care s-au adaptat la condițiile din zonă și s-au stabilit în comună, întemeindu-și familii¹.

Populația ucraineană de aici purta și poartă denumirea de „hohol”. Această denumire provine de la smocul de păr („hohol”) din creștetul capului ras, pe care bărbații obișnuiau să-l poarte, după modelul tătarilor Hoardei de Aur². Ucrainenii au venit în Dobrogea în mai multe valuri, primii veniți fiind cazacii zaporojeni („cozac” – militar, cuvânt de origine tătărească, ce înseamnă „om liber”; Zaporojie – regiune și oraș de reședință din Ucraina, pe malurile Niprului).

Populația comunei nu a fost niciodată prea numeroasă. În anul 1894, Sfântu Gheorghe numără 594 de locuitori, grupați pe 119 familii, din care 272 sunt bărbați și 322 sunt femei. Pe naționalități, populația se repartizează astfel: 420 sunt ruși și ucraineni, 60 români, 20 bulgari, 82 greci, 4 lipoveni, 6 nemți, 2 turci³.

Trei ani mai târziu, în 1897, efectivul locuitorilor ajunge la 829, constituți în 157 de familii. Din aceștia, 354 sunt bărbați și 475

femei. Numărul crește, în continuare, la 901 suflete în anul 1899⁴ și la 956 în 1904⁵. Din cei 1212 locuitori (100 de familii) înregistrați în 1935, 588 sunt bărbați și 624 femei, 1002 sunt ruși și ucraineni, 105 români, 19 bulgari, 58 greci, 28 lipoveni⁶. În anul 1939, în Sfântu Gheorghe trăiesc 1415 suflete, 696 fiind bărbați și 719 femei, iar pe naționalități, 1160 fiind ruși și ucraineni, 130 români, 24 bulgari, 68 greci, 30 lipoveni și 3 turci⁷.

După război, populația scade la 1278 de suflete, în anul 1948⁸, apoi crește ușor, până la 1383, în 1977⁹. Din anul 1990, apare și se accentuează un proces de depopulare, încât la recensământul din anul 1992 sunt înregistrați numai 1068 de locuitori (pe naționalități, 780 sunt ucraineni, 277 români, 11 greci¹⁰), numărul continuând să scadă constant: 1048 în anul 1996, 1031 în anul 1999¹¹.

Conform statisticii populației pe profesiuni și imobile din 1939, în acel an, în Sfântu Gheorghe, își desfășurau activitatea un preot, trei învățători și profesori, un șef de post de poliție, opt funcționari de stat, trei funcționari de comună, trei funcționari particulari, doi cizmari, un croitor, 13 comercianți, un lemnar, un fierar, doi frizeri, opt servitori și servitoare¹². O biserică, o școală primară, o bibliotecă, 249 de case de locuit, șase cafenele, șapte băcănii, două magazine de manufactură, două măcelării, trei debite de tutun, două frizerii, două depozite de vinuri, trei cărciumi, un atelier de croitorie, un atelier de tâmplărie, un atelier de fierărie, cinci cherhanale erau principalele locații, instituții, așezăminte și firme ale localității¹³.

După mai bine de jumătate de secol, în anul 1994, în Sfântu Gheorghe funcționau 297 de salariați. Dintre aceștia, cei mai mulți lucrau la întreprinderea piscicolă din localitate (169 de angajați). În luna noiembrie 1994, erau înregistrați și 42 de șomeri cu plată. Apoi, prin desființarea treptată a întreprinderii piscicole, pescarii s-au împrăștiat, angajându-se la cherhanale nou înființate¹⁴.

În anul 2001, un preot, 12 profesori și învățători, un șef de post de poliție, 7 funcționari publici, 8 comercianți, 2 lemnari, un frizer asigură populației serviciile lor de specialitate. În același an, în sat funcționează o biserică, o grădiniță, o școală cu clasele I-VIII, un

cămin cultural și o bibliotecă publică, un oficiu poștal și o centrală telefonică. Există, de asemenea, două magazine de manufacțură, o frizerie, două ateliere de lemnărie, două cherhanale, două cărciumi.

Despre viața pescarilor se poate spune că este plină de mister și foarte dură. Pescarilor nu le prea place să vorbească mult despre ei și despre meseria lor. Munca nu are un anumit program. Ei pleacă în larg, fie zi, fie noapte, între mare și cer, singuri cu bărcile lor, înfruntând valuri, ploi, furtuni, riscându-și uneori viața. Hrana de bază a pescarului este peștele, preparat cu măiestrie de soții, într-o mare varietate de feluri. Condițiile de locuit sunt sugerate sintetic de cei 16 000 mp de suprafață locuibilă construită, revenind câte 15 mp de persoană. Rețeaua de distribuție a apei are o lungime de 4 km¹⁵.

Limba vorbită de bătrâni satului este ucraineană, amestecată cu multe cuvinte de diferite origini (română, turcă, greacă etc.), în funcție de populațiile cu care au intrat în contact. Tinerii însă nu mai învață limba ucraineană și comunică cu semenii, în toate imprejurările, în limba română. Aceasta se datorează faptului că limba oficială este română, iar copii, dornici să-și asigure profesii sau meserii moderne, optează pentru învățământul în limba română.

De reținut este și faptul că ucrainenii nu s-au amestecat cu lipovenii, deși limba și obiceiurile li se aseamănă. Nici azi - mai ales celor vîrstnici - nu le place să fie confundați cu lipovenii. Nu îți este permis să-l faci „lipovean” pe localnicul care, deși vorbește o limbă slavă, nu poartă barbă¹⁶.

ASISTENȚA MEDICALĂ ÎN TRECUT ȘI ÎN PREZENT

O problemă care a stat și stă în atenția tuturor este sănătatea. Cum localitatea e foarte izolată, medicii, când au existat, nu au rămas prea mult timp prin Sfântu Gheorghe.

Până în anul 1920, în sat funcționa doar un agent sanitar (se numea Băloiu, la un moment dat) și o moașă. Împreună cu locuitorii, ei au luat măsuri împotriva ciumei, maladie adusă de călătorii care veneau din Grecia, dar care, la noi în sat, nu a provocat victime¹⁷. Măsuri s-au luat și în cazul epidemiei de rujeolă din anul 1921, care, de asemenea, nu a avut urmări grave pentru localnici. În această perioadă, medicul de circumscriptie venea de la Sulina pentru a controla activitatea agentului sanitar, dar și starea de sănătate a populației¹⁸. Cazurile mai grave erau trimise cu barca la spitale. De exemplu, în 1930 este semnalat, în arhivele primăriei, cazul unui copil, Aurel Tulceanu, în etate de 7 ani, care a fost mușcat de un câine turbat și a fost trimis la Institutul Antirabic din București¹⁹, cheltuielile fiind suportate de primărie²⁰.

Situată se înrăutățește după anul 1930, când dispare și agentul sanitar care funcționase înainte. Documentele anilor 1930–1934 pun în evidență faptul că localitatea nu avea nici dispensar, nici doctori umani sau veterinari. Funcționa doar o moașă cu diplomă²¹.

Cu toată precaritatea situației domeniului sanitar, starea de sănătate a populației era relativ bună. Acest lucru reiese dintr-o declarație, din 1935, cu privire la starea generală a comunei²². Locuitorii sunt nevoiți să se descurce singuri și, împreună cu preoții și învățătorii, organizează subcomitete sanitare, care se interesează de starea de sănătate a oamenilor²³.

Iată, în limbajul sec al cifrelor, activitatea dispensarului uman (numărul de consultații), în perioada anilor 1934–1936²⁴:

Anul	La dispensar	La domiciliu	Total
1934	379	–	379
1935	190	–	190
1936	259	–	259

În anul 1937, situația sanitară a comunei se îmbunătățește, fiind înființat Dispensarul Circumscripției Sfântu Gheorghe, care, neavând local propriu, este instalat într-o parte a clădirii primăriei²⁵.

Dispensarul este condus de doctor Virginia Stănescu și are moașă pe Ana Savencu²⁶.

În anul 1939, în localitate este amenajat un cimitir de animale, în care vor fi îngropate toate animalele decedate în urma unor boli contagioase, pentru a preveni răspândirea lor. În același timp, se organizează o campanie de vaccinare a vitelor²⁷.

Acestea sunt doar unele dintre măsurile luate împotriva epidemiiilor care bântuiau în țară în acele vremuri. Dintre cele mai des întâlnite epidemii sunt amintite febra tifoidă, tifosul exantematic, rujeola, scarlatina, tusea convulsivă, difteria, gripa, dizenteria, tetanosul, oreionul²⁸. Bolile sociale cele mai răspândite erau tuberculoza, sifilisul, pelagra, paludismul, cancerul, alcoolismul, gonoreea²⁹.

Pentru combaterea tifosului sau a altor epidemii, îndată după ivirea primului caz, se înființa o echipă formată din medicul circumscriptiei, preotul, învățătorul și sanitarul. Echipa proceda la împărțirea pe sectoare de lucru și la închiderea așezării (oprirea intrării sau ieșirii oamenilor, fapt ușor de realizat într-un sat izolat, ca Sfântu Gheorghe). Se dezinfecțau, mai întâi, contactanții, apoi întregul sat, casă cu casă, luându-se și măsuri pentru fierberea hainelor, curățenia corporală, tunderea părului, ungerea cu petrol, oțet, ulei. Procedându-se în acest mod, în comună nu au fost mai mult de două până la patru cazuri de tifos exantematic³⁰.

Medicamentele nu erau suficiente, toate comenziile făcute fie că rămâneau neonorate, fie că nu erau respectate (trimîndu-se cantități mai mici decât cele solicitate și necesare³¹).

Tratamentul bolilor contagioase era încredințat exclusiv spitalelor. Doar dizenteria era tratată de medicul rural și numai dacă dobândeau caracter de epidemie bolnavii erau internați în spital³².

În anul 1941 se semnalează formarea unor comitete și subcomitete, alcătuite din autoritățile comunei – preoți, jandarmi și învățători -, care împart așezarea pe sectoare, ies pe teren și procedează la cercetarea igienei corporale a locuitorilor, a stării de curățenie a caselor, a curților, a grăjdurilor, constatănd dacă există

bălegar în curți, dacă au privată, dacă sănăturile și drumurile din dreptul fiecărei case sunt curățate și maturate, iar acolo unde nu erau respectate asemenea cerințe, se dădeau indicațiile igienico-sanitare necesare fiecărui locuitor în parte, fixând un termen până la care urma să fie duse la îndeplinire. La expirarea termenului, era controlat modul în care sătenii realizaseră cele stabilite³³.

În perioada anilor 1942–1943, localitatea a depins, din punct de vedere sanitar, de Circumscripția Carmen Sylva, aflată la 42 km depărtare³⁴. În anul 1943 se reînființeașă Circumscripția Sfântu Gheorghe, având ca medic pe Octav Axinte (refugiat). De circumscripția deservită de acest medic, de trei agenți sanitari și două moașe aparțineau 3 comune și 8 sate. De comuna Caraorman depindeau satele Ivancea, Litcov, Lumina și Roșu, unde funcționa agentul sanitar Ioan Bădescu. Comuna Carmen Sylva avea satele Fântâna Dulce, Floriile, Prințipele Mircea, Prințipele Ferdinand, unde funcționau agentul sanitar Vasile Codreanu și moașa Maria Ruse. În comuna Sfântu Gheorghe aveau grija de sănătatea locuitorilor doctorul Octav Axinte, agentul sanitar Iacov Scutelnicu și moașa Ana Savencu³⁵.

Medici veterinari nu au existat la Sfântu Gheorghe, dar au fost scurte perioade de timp în care asistența de specialitate era asigurată de agenți veterinari. Atunci când era nevoie de un medic veterinar, acesta venea de la Sulina.

Între anii 1950–1990, teoretic, Sfântu Gheorghe a avut medic uman aproape în permanență, dar mulți dintre aceștia au făcut totul pentru a fugi cât mai repede dintr-o localitate atât de izolată, la capătul țării. Doar doamna doctor Mariana Pop a consacrat sănătății oamenilor din Sfântu Gheorghe o perioadă mai lungă de timp. Numele medicilor Viorica Călină, Mircea Ungureanu, Boris Ivanov, Boris Ignătescu mai stăruie, de asemenea, în memoria localnicilor.

Dispensarul a trecut prin mai multe sedii. În perioada premergătoare anului 1998, aici și-au desfășurat activitatea cinci cadre sanitare cu studii medii sau postliceale (Liliana Nichita, Mariana Mastică, Mirela Ivanov, Lavinia Caia, Georgeta Dragomir)

și o moașă (Alexandra Constantin). Apoi, efectivul personalului a fost redus la două asistente, care se confruntă cu diverse probleme profesionale. În anul 2000, satul nu a avut medic, cetățenii fiind înscrîși pe listele unui medic de familie din Sulina. De la începutul anului 2001, localitatea are un medic Tânăr și entuziasmat, Jorj Cristea, interesat de problemele locuitorilor, și o asistentă.

Clădirea dispensarului, veche și lipsită de dotarea cu instrumentar și aparatură medicală necesară, a fost reparată parțial cu ocazia campaniei electorale din anul 2000. Acum are un acoperiș nou, care – în sfârșit - nu mai curge, un tavan renovat, geamuri din termopan, lemnăria ușilor nouă etc.

Cazurile mai grave și urgențele sunt transportate cu ambulanța, care sosește de la Sulina, sau cu șalupa, până la Murighiol ori Tulcea, unde bolnavul este preluat de o salvare, care îl transportă la Spitalul județean. Toată această procedură durează mult timp și, uneori, poate fi fatală bolnavului. Neexistând moașă în sat, femeile însărcinate, pentru a naște, pleacă la Tulcea.

De câțiva ani, Sfântu Gheorghe are și un dispensar veterinar, recent renovat, în care își desfășoară activitatea un medic, Vasile Malcovici, și un tehnician veterinar, Traian Ivanovici.

BIBLIOGRAFIE

1. Ion Ghinoiu, *Originea genealogică a aşezărilor româneşti la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX*, în *Atlas Etnografic al României*, Institutul de Cercetări Etnologice şi Dialectologice, Bucureşti, 1978, p. 24
2. B. I. Kiss, *op. cit.*, p. 165
3. Grigore Dănescu, *Dicţionarul geografic, statistic şi istoric al judeţului Tulcea*, Editura Stabilimentul grafic I. V. Socec, Bucureşti, 1896, p. 435
4. Alexandru Daia, în *Dobrogea – 50 de ani de viaţă românească*, Editura Cultura Naţională, Bucureşti, 1928, p. 420
5. *Ibidem*
6. Arhivele Naţionale, Tulcea, Primăria comunei Sfântu Gheorghe, dos. 93/1935, f. 7
7. *Ibidem*, dos. 164/1939, f. 11
8. *Ibidem*, dos. 417/1948, f. 31
9. M. Nițu, *op. cit.*, p. 58
10. A. Echim, *op. cit.*, p. 37
11. Arhivele Primăriei comunei Sfântu Gheorghe, Statistica populaţiei, 1999, f. 5
12. Arhivele Naţionale, Tulcea, Primăria comunei Sfântu Gheorghe, dos. 164/1939, f. 5
13. *Ibidem*, f. 9
14. A. Echim, *op. cit.*, p. 37
15. *Ibidem*
16. B. I. Kiss, *op. cit.*, p. 12
17. Arhivele Naţionale, Tulcea, Primăria comunei Sfântu Gheorghe, dos. 18/1920, f. 11
18. *Ibidem*, dos. 18/1928, f. 15
19. *Ibidem*, dos. 46/1930, f. 4
20. *Ibidem*, f. 8.
21. *Ibidem*, dos. 93/1935, f. 7
22. *Ibidem*
23. *Ibidem*, dos. 144/1938, f. 166
24. Idem, Prefectura Judeţului Tulcea, Serviciul sanitar, dos. 29/1937, f. 110

- 25. *Ibidem*, f. 127
- 26. *Ibidem*, f. 100
- 27. *Ibidem*, dos. 160/1939, f. 151
- 28. *Ibidem*, dos. 45/1942, f. 41
- 29. *Ibidem*, f. 28
- 30. *Ibidem*, dos. 29/1942, f. 133
- ³¹ *Ibidem*, dos. 29/1937, f. 127
- 32. *Ibidem*, dos. 29/1941, f. 195
- 33. *Ibidem*, f. 376
- ³⁴ *Ibidem*, dos. 45/1942, f. 16
- 35. *Ibidem*, f. 31

**Evidența nașterilor, căsătoriilor și deceselor
(din registrul stării civile al localității Sfântu Gheorghe)**

<i>Anul</i>	<i>Nașteri</i>	<i>Căsătorii</i>	<i>Decese</i>
1896	33	-	24
1897	35	3	20
1898	36	8	17
1899	39	8	16
1900	43	2	21
1901	34	4	21
1902	44	7	31
1903	30	11	17
1904	42	3	21
1905	30	4	13
1906	35	5	21
1907	32	4	21
1908	45	18	25
1909	41	-	22
1910	43	10	24
1911	37	15	-
1912	58	13	22
1913	44	8	27
1914	54	6	19
1915	49	5	16
1916	64	8	27
1917	30	-	52
1918	28	4	62
1919	36	3	48
1920	35	10	24
1921	48	7	13
1922	44	11	15
1923	49	11	31
1924	56	9	22
1925	39	9	28
1926	48	9	26
1927	46	6	27

1928	35	5	18
1929	46	6	27
1930	43	11	12
1931	45	9	27
1932	43	5	20
1933	51	12	16
1934	40	12	18
1935	42	5	22
1936	47	8	28
1937	47	17	23
1938	45	5	18
1939	51	2	40
1940	34	19	23
1941	44	4	20
1942	32	11	23
1943	24	7	22
1944	27	7	18
1945	32	22	15
1946	36	14	34
1947	35	7	48
1948	37	23	20
1949	54	18	26
1950	86	31	13
1951	64	15	15
1952	47	8	22
1953	41	21	13
1954	48	34	22
1955	43	24	11
1956	45	18	17
1957	42	26	13
1958	27	17	7
1959	43	19	10
1960	31	23	16

1961	27	18	11
1962	30	16	15
1963	26	10	12
1964	16	18	10
1965	15	17	7
1966	26	18	17
1967	44	18	16
1968	60	15	20
1969	28	11	16
1970	29	10	23
1971	24	4	4
1972	11	13	13
1973	17	8	11
1974	21	15	11
1975	23	12	12
1976	16	11	13
1977	11	6	12
1978	9	14	12
1979	12	11	14
1980	7	7	21

1981	2	8	18
1982	9	10	14
1983	5	7	14
1984	12	10	17
1985	11	7	12
1986	7	5	11
1987	13	11	14
1988	7	9	18
1989	13	7	24
1990	8	9	15
1991	9	8	19
1992	4	9	16
1993	7	5	25
1994	4	3	19
1995	5	13	19
1996	3	8	26
1997	3	9	20
1998	1	7	14
1999	1	6	18
2000	-	2	3

CAPITOLUL AL VI - LEA
VIAȚA CULTURALĂ

DEZVOLTAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

Populația localității Sfântu Gheorghe a acordat întotdeauna învățământului un rol important. Părinții își trimiteau copiii la școală cu multă conștiinciozitate, în perioada anilor 1895–1963, în sat înregistrându-se o școlarizare medie de 82%.

Cel mai slab indicator de școlarizare a fost înregistrat în anul școlar 1921/1922, când doar 15 % din populația de vîrstă școlară a frecventat cursurile (din 162 de elevi înscrisi, doar 23, restul de 139 rămânând, practic, în afara procesului de învățământ), și apoi în anul școlar 1922/1923, când situația s-a mai redresat, ajungându-se la un indice de 28 %. În continuare, acest indicator va crește, oscilând între 50 % și 98 %¹.

Astăzi, procentul de școlarizare este foarte ridicat, absenteismul fiind aproape eradicat.

În anii 1894–1957, efectivul elevilor cuprinși în matricolele școlii oscilează între 50 și 180², pentru ca, după 1958, să depășească cifra de 200. Numărul elevilor din anii 1958–1984 dovedește că, față de perioada anterioară, natalitatea a crescut, existând chiar ani școlari în care sunt înmatriculate peste 300 de nume. Astfel, anul școlar 1964/1965 se desfășoară cu 308 elevi, iar în anul 1966/1967 sunt înregistrați 339, cel mai mare număr de elevi din istoria școlii. Începând cu anul 1985, efectivul copiilor de vîrstă școlară scade continuu, în principal ca efect al înrăutățirii condițiilor de trai, care a

determinat și scăderea natalității. Dacă în anul 1985 încă erau înscriși 186 de elevi, în anul 2001 numărul a scăzut la 98³.

În perioada anilor 1894–1937, la școala din Sfântu Gheorghe se studia până la nivelul clasei a V-a⁴. Învățământul se desfășura în sistem monitorial. Toți elevii învățau în aceeași clasă, unde existau cinci řiruri de bănci, fiecare corespunzând unei clase. Elevii mai mari îi supravegheau pe cei mai mici. Din fiecare clasă erau aleși monitori, care îi supravegheau pe cei mai mici cu un an, iar pe monitori îi asculta un monitor general. Acesta din urmă era controlat de învățător. Învățătorii aveau șapte clase și, de obicei, erau veniți din zonele unde se făceau mai mulți ani de școală⁵.

Locuitorii satului au acordat o mare importanță învățăturii, astfel că școala primară avea local propriu, cu patru camere, construit în anul 1904. În timpul primului război mondial clădirea a fost bombardată, deși fusese transformată în spital de campanie și avea crucea roșie pe acoperiș. Reparațiile au fost făcute din banii satului, în anul 1916. În 1940, directorul școlii era Sarandi Vulgaris, iar învățător, Gheorghe Teodorescu. Grădinița de copii avea local propriu, cu două săli de clasă, educatoare fiind Virginia Smântână⁶.

Conform statisticilor vremii, elevii școlii erau, în majoritate, ucraineni, dar existau și un număr mai mic de români, câțiva bulgari, greci și germani⁷.

Statistic, dinamica elevilor din Sfântu Gheorghe, în perioada interbelică, se prezintă astfel:

Anul școlar	Număr de elevi	Ucraineni	Români	Bulgari	Greci	Germani
1922/1923	173	152	11	1	9	-
1930/1931	147	121	23	1	2	-
1934/1935	131	100	24	1	5	1
1935/1936	147	121	16	1	9	-
1940/1941	116	73	28	6	9	-

În anul 1935, la școală se organizau comitete școlare, alcătuite din locuitori ai satului, care depuneau jurământ și controlau banii

școlii. Bugetul școlii avea ca surse de constituire donațiile locuitorilor mai înstăriți, 14% din veniturile ordinare ale satului și un sfert din veniturile cărciumilor⁸.

La 15 octombrie 1942, a luat ființă *cantina școlii*, cu ajutorul învățătoarelor, care s-au deplasat pe la fiecare gospodar pentru a procura zarzavaturile necesare. S-a încercat înființarea de grădini școlare și comunale de legume și zarzavaturi, pentru cantina școlară, dar culturile s-au uscat din cauza arșiței⁹. Cantina funcționa în casa directorului de școală și, în afară de fondul avut, fiecare locuitor trebuia să plătească, lunar, o cotizație pentru întreținerea acesteia, pentru ca elevii, indiferent de starea materială a părinților, să beneficieze de o mâncare caldă la masa de prânz¹⁰.

Din anul 1937 și până în 1939, copiii au putut învăța la școală din sat șase clase, iar în perioada anilor 1939–1948, deja învățau șapte clase¹¹.

În aceste condiții, mâncarea la cantina școlii era gătită și servită de către elevele cursului complementar, sub supravegherea învățătoarelor. Masa se servea în aceeași odaie, fiind suficient de încăpătoare¹². La început, cantina hrănise nouă copii, care mâncau icre și pâine. Pentru copiii lipsiți de mijloace, se colectau fonduri de la oamenii cu dare de mâna din sat¹³.

Frecvențarea școlii devine obligatorie și gratuită din anul 1938. Toți cei care nu-și trimiteau copii la școală erau pedepsiți cu amendă (de la 260 până la 1040 de lei pe lună), iar în cazuri de rea voință - cu zile de închisoare¹⁴.

În anul 1941 a funcționat un comitet de construcție și de strângere a donațiilor în bani și în natură pentru repararea școlii. Executarea lucrărilor de reparație generală la Școala elementară din comuna Sfântu Gheorghe a început abia în anul 1946. Au fost schimbate ușile, s-au realizat tencuieli și spoieli interioare și exterioare, un nou acoperiș din tablă, s-au făcut gardul, sobele etc.¹⁵

Dată fiind structura etnică a populației, între anii 1947–1957 învățământul s-a desfășurat și în limba ucraineană¹⁶.

În anul 1949, statul de funcții al școlii prevedea un post de profesor de limba rusă, ocupat de învățătorul Sebastian Alempy, care predă la patru clase. Pentru limba română erau două posturi, ocupate de învățătoarea Nina Sandu (care predă la clasele I și a II-a, fiind și directorul școlii) și de învățătorul Valeriu Busuioc (care predă la clasele a III-a și a IV-a)¹⁷. Această încadrare a fost determinată de faptul că, între anii 1948-1958, școala a funcționat numai cu învățământ de patru ani. Din anul 1958 s-a revenit la sistemul de învățământ cu clasele I-VII, între anii 1961-1969 a crescut la opt clase¹⁸, în anul școlar 1970/1971 la nouă, iar în perioada 1971-1974 de zece clase. Învățământul de zece clase a durat puțin. Din anul 1974, s-a revenit la învățământul general și obligatoriu de opt ani, în vigoare și astăzi, deși, sporadic, dacă este cazul, se mai înființează în câte un an o clasă a IX-a sau chiar a X-a¹⁹.

Clădirea actuală a școlii a fost dată în folosință la 1 ianuarie 1960 și construcția ei a costat 256.165 lei. Clădirea grădiniței a fost inaugurată la data de 1 ianuarie 1962 și a costat 142.800 lei²⁰.

În perioada anilor 1950-1952 au luat ființă, și în satul nostru, clase de alfabetizare, pentru cei care nu știau să scrie și să citească. Aceștia erau oameni în puterea vîrstei, de la 40 de ani în sus, iar învățătorii mergeau la fiecare acasă, cu abecedarul și caietele, pentru a-i învăța scrisul, cititul și socotitul. În anul școlar 1950/1951, existau la școală clase paralele, cu limbi de predare diferite. Clasele I-IV, cu limba de predare ucraineană, aveau 128 de elevi, iar clasele I-IV, cu predare în limba română, aveau 19 elevi. De asemenea, au fost organizate clase pentru învățământ intensiv și serial²¹.

Astăzi, procesul instructiv-educativ se desfășoară într-o școală modernă. Clădirea cuprinde hol mare, cinci săli de clasă, un cabinet de informatică, o cancelarie și un birou pentru director. Elevii învață în clase mari, bine aerisite, curate, împodobite cu o mulțime de flori. Pereții holului principal, la rândul lor, sunt frumos împodobiți cu picturi pe sticlă, realizate chiar de elevii școlii. De instrucția tinerei generații din comuna Sfântu Gheorghe se ocupă patru învățători, din care trei sunt calificați (Cristinca Ciumag, Elena Alexandrov, Doina

Epifanov), și șase profesori, din care patru sunt calificați (Victoria Pătrășchioiu – specialitatea limba și literatura română, Timofei Nichita – specialitatea biologie, Adnana Pătrășchioiu – specialitatea limba franceză și limba engleză, Paula-Grațiela Cernamoriț – specialitatea istorie). Cadrul didactic cu cea mai mare vechime la școală din Sfântu Gheorghe este doamna Victoria Pătrășchioiu. Domnia sa, din cei 33 de ani consacrați învățământului, 29 i-a dăruit satului Sfântu Gheorghe, ca profesor și, multă vreme, director de școală. Din anul 2002, conducerea școlii a fost preluată de prof. Adnana Pătrășchioiu.

Pentru preșcolari există o grădiniță de copii (vechea clădire a școlii), cu program de patru ore pe zi. Aici, două educatoare își desfășoară activitatea de instruire și educare a celor două grupe de mici învățăcei.

În anul 2002 fost efectuate reparații ale exteriorului, acoperișului și gardului școlii și a fost construit un teren de sport, din sponsorizările Fundației Anonimul, condusă de domnul Sorin Marin, toate în valoare de aproximativ 450 milioane lei. Reparații s-au realizat și la grădinița din sat, unde, tot în anul 2002, exteriorul a fost refăcut, cu fondurile donate de doamna Aurelia Alexandrov, iar acoperișul, cu fonduri din bugetul școlii. Școala și grădinița au fost dotate cu firme luminoase, donate de S.C. Vobis, din Brăila.

În curând, Ambasada Statelor Unite ale Americii la București va oferi fonduri pentru renovarea interiorului grădiniței și realizarea tâmplăriei, a tencuielii, a unor toalete pentru cei mici și a unui grup sanitar.

Elevii școlii noastre corespundă cu elevi din Franța, din Parcul Național Camargue, iar școala a fost onorată de prezența profesorilor francezi Claude Reynaud și Gerard Brousse, care le-au prezentat copiilor Delta Camargue. Sub îndrumarea domnișoarei prof. Pătrășchioiu Adnana se desfășoară activitatea Cercului de ecologie, care editează o revistă pe teme de profil, ce apare o dată la două luni și a ocupat locul al III-lea la Concursul județean al revistelor școlare, organizat de Inspectoratul școlar al județului

Tulcea. Membrii Cercului se ocupă și cu observații ornitologice studii de plante și animale, salvarea păsărilor, curățenia plajei și satului. Societatea ornitologică din Marea Britanie a trimis Cercul de ecologie o lunetă, 4 determinatoare și 16 binocluri, folosite pentru o mai bună desfășurare a activității lor. Școala a fost vizitată de studenți din Cehia, Ucraina și Malta, care au discutat cu copiii pe teme ecologice. A fost aprobat parteneriatul școli noastre cu Programul „Comenius” – Austria, Germania și Ungaria, pe perioadă de 3 ani, prin care colaborează 4 școli pe tema „Dunăre albastră leagă Europa”, care va consta și în schimburi de experiență. Colaborări fructuoase se realizează între școala noastră și Comisia UNESCO, reprezentată de reputatul publicist și om al școlii Alexandru Mironov, care ne-a și vizitat. De asemenea, cu A.R.B.D.D., cu Centrala ornitologică română, cu Fundația „Delta Dunării”- in memoriam Doichița Subțirică și cu Societatea ornitologică.

*Evoluția numărului de elevi,
la Școala din Sfântu Gheorghe-Deltă,
între anii 1921-2001²²*

<i>Anul școlar</i>	<i>Nr. elevi</i>	<i>Anul școlar</i>	<i>Nr. elevi</i>	<i>Anul școlar</i>	<i>Nr. elevi</i>
1894/1895	100	1947/1948	180	1974/1975	221
1895/1896	51	1948/1949	181	1975/1976	217
1900/1901	75	1949/1950	137	1976/1977	207
1905/1906	104	1950/1951	147	1977/1978	201
1915/1916	176	1951/1952	144	1978/1979	216
1921/1922	162	1952/1953	179	1979/1980	177
1922/1923	173	1953/1954	150	1980/1981	203
1923/1924	80	1954/1955	125	1981/1982	207
1924/1925	100	1955/1956	128	1982/1983	178
1925/1926	75	1956/1957	122	1983/1984	208
1926/1927	120	1957/1958	139	1984/1985	186
1927/1928	131	1958/1959	212	1985/1986	155
1928/1929	145	1959/1960	213	1986/1987	147
1929/1930	156	1960/1961	268	1987/1988	154
1930/1931	147	1961/1962	244	1988/1989	138
1931/1932	130	1962/1963	284	1989/1990	101
1932/1933	136	1963/1964	280	1990/1991	94
1933/1934	130	1964/1965	308	1991/1992	100
1934/1935	131	1965/1966	299	1992/1993	91
1935/1936	147	1966/1967	339	1993/1994	103
1936/1937	144	1967/1968	298	1994/1995	100
1937/1938	156	1968/1969	291	1995/1996	103
1939/1940	189	1969/1970	262	1996/1997	104
1943/1944	156	1970/1971	243	1997/1998	101
1944/1945	164	1971/1972	253	1998/1999	96
1945/1946	180	1972/1973	214	1999/2000	98
1946/1947	138	1973/1974	248	2000/2001	97

**Lista cadrelor didactice
care au funcționat la școala din Sfântu Gheorghe – Deltă,
între anii 1950 și 2001**

Învățători: 1. Nina Sandu, 2. Vasilina Nichita, 3. Maria Nichita, 4. Natalia Varenic, 5. Sofia Munteanu, 6. Valeriu Busuioc, 7. Vasile Ciobaniuc, 8. Iustina Haraseniuc, 9. Dumitru Marianciuc, 10. Vasile Țapoveț, 11. Paraschiva Vicol, 12. Elisabeta Visancencu, 13. Maxim Coraliov, 14. Ioan Poliec, 15. Nicolae Simionov, 16. Constantin Samocat, 17. Paraschiva Sevastian, 18. Eleonora Samocat, 19. Nicolae Lăzărescu, 20. Olga Miron, 21. Mihai Bunduc, 22. Gheorghe Pricopie, 23. Ioan Gherasim, 24. Anton Dabija, 25. Elena Vasiliev, 26. Elena Alexandrov (Gavrilă), 27. Despina Munteanu, 28. Lucica Ivanov, 29. Cristina Ciumag, 30. Doina Epifanov, 31. Andrei Poliacov.

Educatoare: 1. Sofica Maniu, 2. Viorica Ilea, 3. Mirela Voicicovschi, 4. Ioana Roșu, 5. Lila Ștefan, 6. Ioana Lucin, 7. Floare Mateescu, 8. Leila Cristea.

Profesori: 1. Maria Popescu – biologie, 2. Victoria Marinescu - limba și literatură română, 3. Maria Pisică – biologie, 4. Victoria Pătrășchioiu - limba și literatura română, 5. Ioana Tipirigă – istorie, 6. Maria Pospoi- biologie, 7. Constantin Râpea – matematică, 8. Mioara Ivăncescu - limba și literatura română, 9. Vasile Iaschiu - biologie, 10. Antonia Goldu - biologie, 11. Victoria Popescu - limbi moderne, 12. Sergiu Simion – istorie, 13. Adrian Jurjiu - matematică, 14. Mirel Mihăilă - biologie, 15. Ioana Pascu - istorie, 16. Zoe Pancu - fizică-chimie, 17. Crenguța Petrovici - fizică-chimie, 18. Elena Simionescu - biologie, 19. Daniela Borhan - limbi moderne, 20. Adnana Pătrășchioiu - limbi moderne, 21. Paula-Grațiela Cernamorit - istorie, 22. Ionel-Florian Mincu - matematică.

BIBLIOTECĂ

Ca instituție, biblioteca din sat a luat ființă oficial în anul 1949, prin mutarea cărților și a documentelor de la Primărie la Căminul cultural²³

Deseori se organizau serate duminicale, cu scopul ca din banii obținuți să se cumpere aparate de radio și cărți pentru bibliotecă²⁴. Prima bibliotecară a fost Vasilina Nichita, care a funcționat pe acest post mai mult de 30 de ani.

La sfârșitul anului 2003, biblioteca oferea celor 210 cititori, 7200 de titluri de carte, la care se adaugă diverse titluri de reviste și ziare. În slujba iubitorilor de lectură se află doamna bibliotecară Sofia Ciumag-Rugină.

BISERICA

Religia populației din comună a fost și este creștină ortodoxă. Locuitorii merg la biserică din sat în zilele de sărbătoare și, tot aici, își oficiază cununiile religioase, botezurile copiilor, înmormântările.

Biserica veche a fost construită în anul 1820, din donațiile localnicului Alexa Dionisie, care era rus. Acesta donează bani pentru construcția părții din față a bisericii. Biserica era din lemn, iar în interiorul ei se afla o placă de marmură. Pe locul acestei prime biserici, astăzi se pot vedea o piatră și o cruce, la 50 m depărtare de biserica actuală. Vechea biserică se afla alături de vechea clădire a școlii, și ambele au ars din temelii în anul 1880. În același an a fost construită din temelii o nouă biserică, pe locul celei vechi. Bâtrânii satului mai povestesc și azi, cu mare satisfacție și vădită cinste, ceea ce știu de la părinții lor, că cel mai mare ajutor la clădirea bisericii a fost acordat de Maiestatea sa regele Carol I²⁵.

În anul 1896 a luat foc și cea de-a doua biserică și a ars toată. Sătenii au marcat locul cu o cruce și, în același an, au construit actuala biserică, din banii statului, dar și din donații făcute de un

comerciant grec, ale cărui vase s-au scufundat în dreptul localității noastre. Lemnul și alte materiale de construcție de pe vase au fost folosite la ridicarea bisericii. Clopotnița a fost construită abia în anul 1901, din lemn și pe cheltuiala italianului I. Milano, patronul pescăriilor din Sfântu Gheorghe la acea vreme. În același an au fost montate clopotele²⁶. În 1908 se construiește, din banii satului, clădirea de lângă biserică, destinată a fi locuința preotului. Lângă aceasta a fost ridicată, mult mai aproape de zilele noastre, o nouă casă parohială.

În anul 1935, sătenii au împrejmuit curtea bisericii și a școlii, au reparat biserică în interior și exterior și au îngrădit cimitirul²⁷.

Preotul, ajutat de un dascăl, slujește în limba română. Bătrânnii satului țin sărbătorile pe stil vechi, la o distanță de 13 zile față de sărbătorile pe stil nou. Cei tineri sărbătoresc însă atât pe stilul nou, dar și pe cel vechi, pentru a arăta respect față de vârstnici și de vechile rânduieri strămoșești. Preotul slujește în limba română, dar corul bisericii, alcătuit din localnici, cântă atât românește, cât și în ucraineană. Slujbele sunt oficiale pe stil nou, dar la sărbătorile mari, preotul slujește și pe vechi, pentru bătrânnii satului. Desigur, de-a lungul timpului s-au perindat mai mulți preoți. În perioada anilor 1960–1987 a păstorit preotul Ioan Guțu. I-a urmat preotul Ioan Enache, care a slujit între anii 1988–1991. Cățiva ani, satul rămâne fără preot și este păstorit de călugări trimiși cu această misiune. În anul 1995, la Sfântu Gheorghe s-a instalat un preot Tânăr, Olimpiu Caia, care s-a zbătut pentru repararea bisericii (a fost învelită cu tablă, s-au refăcut tencuielile interioare și exterioare, a fost montat un clopot nou). Lucrările au fost finanțate din banii enoriașilor din sat și din diferite donații.

Din anul 2000, satul are un nou preot, tot Tânăr, căruia îi revine sarcina restaurării picturii bisericii – lucrare aflată în curs de desfășurare.

MONUMENTE

În anul 1990, ca urmare a strădaniilor unui grup de oameni de știință, Guvernul României a declarat întreaga Deltă a Dunării „Rezervație a Biosferei” (R.B.D.D.).

În luna mai 1991, Parlamentul României a aprobat aderarea țării noastre la Convenția asupra Zonelor Umede, de importanță internațională, cunoscută sub sigla R.A.M.S.A.R. În felul acesta, Delta Dunării a fost înscrisă pe lista patrimoniului protejat de Convenție²⁸. În decembrie 1991 – semn de maximă recunoaștere internațională - a fost acceptată înscrierea Deltei Dunării pe lista Convenției asupra Patrimoniului Natural Mondial.

Biosfera reprezintă totalitatea viețuitoarelor de pe Pământ, care, împreună cu toate elementele necesare vieții, formează un înveliș specific, alături de hidrosferă, litosferă și atmosferă²⁹.

Rezervația este o suprafață terestră sau acvatică, în care sunt ocrotite - prin lege - monumente ale naturii, de interes geologic, geomorfologic, paleontologic, botanic, zoologic, speologic, dendrologic, marin și peisagistic.

În România, au fost stabilite - prin lege - trei categorii de rezervații: naturale, științifice și peisagistice. Cu excepția rezervațiilor științifice, în celealte, accesul turiștilor este permis cu restricții bine stabilite.

Denumirea de *Rezervație a Biosferei* pentru Delta Dunării a fost adoptată de UNESCO, în cadrul Programului M.A.B. (Omul și Biosfera), lansat în anul 1971, pentru a învăța oamenii să întrețină, peste tot în lume, relații armonioase cu mediul înconjurător.

Funcțiile Rezervației Biosferei

- conservarea resurselor pentru generațiile viitoare;
- păstrarea formelor tradiționale de folosire a pământului;
- găsirea modului de administrare a resurselor naturale spre bunăstarea populației, fără să degradeze mediul;
- cooperarea internațională pentru rezolvarea problemelor protecției și administrării resurselor naturale.

Beneficiarii

- populația locală (protejarea resurselor naturale de bază și valorificarea lor pe termen nelimitat, noi locuri de muncă, un mediu mai curat și mai sănătos);
- managerii resurselor (posibilitatea de a prevedea consecințele folosirii iraționale a terenurilor);
- factorii de decizie guvernamentali;
- comunitatea mondială (îmbunătățirea resurselor contribuie la stabilitatea economică, politică și ecologică a lumii).

Zonarea ecologică a Rezervației Biosferei Delta Dunării

1. *Zonele strict protejate* sunt suprafețe restrânse din interiorul rezervației (cca. 9 % din teritoriul Deltei Dunării), în care se păstrează, în condiții nemodificate sau puțin modificate de om, specii de plante și animale, precum și mediul lor de viață. Rolul lor principal este de conservare a vegetației caracteristice și de refugiu pentru diferite specii de animale.
2. *Zonele tampon* sunt zonele care încadrează incintele strict protejate și în care pot avea loc activități tradiționale ale locuitorilor Deltei (pescuit, recoltarea stufului, pășunat, culturi agricole pe suprafețe restrânse, precum și practicarea turismului), toate sub control strict.
3. *Zonele de tranziție* cuprind restul rezervației, incluzând așezări umane, incinte îndiguite pentru piscicultură, agricultură, silvicultură și alte folosințe caracteristice regiunii. În aceste zone sunt permise toate activitățile economice care nu afectează, în mod direct sau indirect, echilibrul ecologic natural al întregului teritoriu.

ZONELE STRICT PROTEJATE

CARE APARTIN COMUNEI SFÂNTU GHEORGHE-DELTĂ

1. *Zona Sahalin – Zatoane* (19.340 ha) cuprinde Insulele Sahalinul Mic și Sahalinul Mare. Este o zonă de hrănire și popas a peste 200 de specii de păsări. Aici cuibăresc chira de mare, piciorongul, ciocântorsul. Tot aici întâlnim și cea mai mare colonie

de pelicanii și chira de baltă. Zatoane este o zonă de grinduri marine, cu vegetație de nisipuri sărăturate și faună caracteristică.

2. **Zona Erenciuc** este un lac de meandru, cu o pădure de arini negri, cu rogozuri înalte, fiind una din cele mai importante zone de cuibărit a vulturului codalb.

3. **Zona Belciug** (110 ha) este un lac de meandru, cu formațiuni tipice de „popândaci”. Aceștia se înalță până la 1 m, sunt alcătuși din resturi ale mai multor generații de rogoz, în amestec cu nisip și aluviuni proaspete³⁰.

Din numărul total al păsărilor existente în Delta Dunării, 10 specii sunt ocrotite de lege, unele fiind declarate monumente ale naturii, din cauza faptului că sunt pe cale de dispariție: pelicanul comun și creț, lopătarul, egreta mare și mică, lebăda mută și cântătoare, piciorongul, ciocântorsul, călifarul alb și roșu, vulturul codalb. Alte trei specii sunt luate în atenție pentru a fi protejate: cocorul, șoimul dunărean și pasărea ogorului³¹.

PELICANUL – fiind pe cale de dispariție – a fost declarat monument al naturii. Pelicanii sunt de două feluri: pelicanul creț și pelicanul roz (comun). Aceasta din urmă are o talie mult mai mare. Pelicanii cuibăresc în Europa numai la gurile Dunării și în Delta Volgăi. Sunt mari consumatori de pește (4–5 kg/zi). Cuibăresc doar pe plaur. Aici au siguranță că ouăle lor nu vor fi acoperite de apă, în cazul creșterii nivelului ei. Cuiburile pelicanilor sunt foarte apropiate unele de altele. După ieșirea din ouă, micii pelicanii sunt alimentați de către părinții lor, care le servesc peștele direct din gușă, ca dintr-un castron. Datorită pelicanilor, cea mai periculoasă boală a peștilor – hidropizia – este aproape necunoscută. Aceste păsări vânează, în majoritatea cazurilor, peștii bolnavi, limitând răspândirea bolii. Sucul lor gastric distrug orice agent patogen care ar pătrunde în organism odată cu ingerarea hranei. Pelicanii nu iernează niciodată în Delta Dunării. Ei pleacă toamna spre Nil, Zambezi, Mozambic, în Africa³².

PICIORONGUL este ocrotit de lege, fiind declarat monument al naturii. Preferă locurile cu nămol și vegetație puțină, unde

cuibărește și clocește 3–4 ouă. Cu ciocul său lung și drept, apucă cu ușurință insectele acvatice, răcușori și viermi³³.

CIOCÎNTORSUL este monument al naturii și trăiește în grupuri mari, pe țărmurile joase și mlăștinoase, cu salinitate ridicată. Forma și delicatețea ciocului, potrivite pentru scormonitul în mâl, îl obligă să se hrânească cu alimente moi, cum sunt răcușorii, viermii și unele insecte acvatice, pe care le găsește în apă și mâl.

EGRETA ALBĂ este întâlnită în apropierea apelor puțin adânci, bogate în stuf și vegetație hidrofilă. Pasărea consumă insecte, pește, broaște, pe care le omoară cu ciocul ei subțire. Numărul acestor păsări a scăzut mult, din cauza vânării intense în vederea comercializării penelor lungi de pe cap, și din acest motiv a fost declarată monument al naturii³⁴.

LEBĀDA, la prima vedere, pare a fi o pasare pașnică. În realitate, lebedele sunt bătăioase, netolerând în apropierea lor prezența nici unei alte specii de păsări. În zbor, își țin gâtul foarte lung complet întins, ceea ce le conferă o siluetă de mare eleganță, caracteristică, ușor de recunoscut, chiar de departe. Sunt bune înotătoare, dar nu le plac apele prea adânci, fiindcă nu se pot scufunda. Nu pot umbla pe uscat. Hrana și-o procură filtrând apa prin lamele dese ale ciocului. În Delta Dunării se găsesc două tipuri de lebede: lebāda mută și lebāda cântătoare. Sosesc în martie și pleacă în noiembrie. Aria de răspândire a lebedelor o constituie Europa și Asia de Nord; iarna o găsim în Europa Sudică³⁵.

VULTURUL CODALB este o pasare întâlnită în ultimul timp din ce în ce mai rar. Din acest motiv a fost declarat monument al naturii. E cea mai mare pasare văzută în zona Deltei. Are un areal de răspândire destul de întins, cuprinzând, în general, zonele în care se află bazine de apă, între tundra siberiană și Asia Mică. El a fost semnalat și în vestul Europei, în Groenlanda, în China și Coreea. Vulturul codalb este o pasare de pradă, vânând pești, broaște, șerpi. Perechile au mai multe cuiburile, în care stau, periodic, și clocesc o dată la doi ani. În cuiburile lor uriașe, aşezate la înălțimi, depun, de

obicei, 1–2 ouă. Puii ajung să aibă coada albă (de la care î se trage numele) numai când devin adulți³⁶.

CĂLIFARUL este altă pasăre protejată. În Delta Dunării întâlnim călifarul roșu și călifarul alb. Amândouă speciile fac parte din marea familie a rațelor. Vin primăvara și pleacă toamnă. Rare se pot vedea, în iernile mai blânde, exemplare de călifar alb, pe lacurile care n-au prins crustă de gheăță. Își fac cuiburile în galerii, gropi, vizuini. Se hrănesc cu crustacee, viermi, insecte și plante acvatice³⁷.

LOPĂTARUL este o pasăre migratoare. Hrana lui este alcătuită din animale mici, pe care le adună din mâlul de pe fundul apei. Cuibărește în locurile cu stufării dese³⁸.

NUFERII – albi sau galbeni - sunt plantele cele mai frumoase din Delta Dunării. Pe lângă funcția lor estetică, nuferii asigură, datorită frunzelor late, posibilitatea depunerii de ponte pentru animalele acvatice, între care și melcii, dar și de melcul care ar îndrăzni să roadă codița frunzei. Planta și-a luat precauția de a fabrica un „gard ghimpăt”. Astfel, pe codițe întâlnim, din când în când, un smocușor de țepi ascuțiți. Cum dă cu gura de „gard”, melcul „sare ca ars”. Floarea să stă închisă în apă, îmbrăcată în patru sepale de culoare verzuie. Petalele sunt albe ca neaua și staminele de culoarea aurului. Florile se deschid întotdeauna la orele 6–7 dimineață și se închid la orele 4–5 după amiaza. Preferă un soare puternic. Polenizarea este asigurată de insecte, atrase de un parfum ușor, discret. Acestea se aleg numai cu parfumul, pentru că florile nu au nectar. Floarea să deschisă până este asigurată fecundația, după care se retrage în adâncuri. Acolo, fructul se coace și se desface. Apoi apoi semințele, care au în jurul lor o manta de clei. Acestea se umflă în apă. Mai târziu, cleiul dispare, iar semințele, după o perioadă de plutire, cad la fund și germează în mâl. Fructul nufărului alb seamănă cu o butelie pântecoașă. Se coace sub apă, apoi se desface felii. Acestea plutesc, asemenea unor luntre, pline cu semințe păstrate într-o materie gelatinosa. După ce rezerva de aer care le susține la suprafață este epuizată, semințele se lasă la fund, unde încolțesc. Semințele nuferilor sunt agreate de păsări. Ingerate de lișite, acestor

semințe nu li se întâmplă nimic. Evacuate din aparatul lor digestiv, ele mai pot germina. Cu rațele se întâmplă altfel: stomacul lor are sucuri puternice și le digeră. Între nufării galbeni și cei albi se află o graniță. Nu le prea place să se amestecă, fiecare având teritoriul său, la margini diferențiate. Nufărului galben îi plac mai mult gârlele, nu lacurile. Mai există o deosebire: frunza nufărului alb pare lipită de luciul apei, a celui galben are tendința de a se ridica de la margini, care se îndoae puțin³⁹.

Administrarea patrimoniului natural din domeniul public, de interes național, al Rezervației, constituie atribuția Administrației Rezervației Biosferei Delta Dunării, aflate în subordinea Ministerului Apelor, Pădurilor și Protecției Mediului. Prin aplicarea Legii nr. 82/20.11.1993, privind constituirea Rezervației Delta Dunării, întărită prin Legea nr. 69/17.07.1996, s-au luat măsuri drastice împotriva celor care încalcă prevederile legale. Urmărirea modului în care sunt respectate aceste prevederi constituie obiectul activității unui corp de inspecție și pază specializat⁴⁰. Voi enumera câteva dintre cele mai frecvente încălcări ale regimului rezervației:

- pescuitul sportiv în zonele interzise sau în perioadele prohibite;
- recoltarea sau distrugerea ouălor și a cuiburilor păsărilor sălbatică;
- pătrunderea ambarcațiunilor ușoare în zonele cu protecție integrală;
- producerea de zgomote intense în perimetrele zonelor de cuibărit;
- vânarea păsărilor ocrotite de lege;
- nerespectarea restricțiilor de viteză pe căile de navigație;
- debarcarea de pasageri sau turiști în zonele interzise;
- aruncarea în apă și împrăștierea pe teren a deșeurilor menajere;
- camparea în zone interzise;
- organizarea și desfășurarea de activități economice și de agrement, fără autorizarea prealabilă din partea Administrației;

- refuzul de a prezenta organelor de control abilitate autorizațiile sau alte documente prevăzute de lege;
- tăierea sau distrugerea arborilor, tufelor de pe diguri și zonele de protecție a acestora;
- efectuarea de săpături pe malul și în albiile cursurilor de apă;
- spălarea mijloacelor de transport, a obiectelor sau instalațiilor de orice fel, în apa râurilor și a lacurilor naturale;
- distrugerea sau degradarea puietilor, arborilor, lăstarilor;
- pescuitul fără permis;
- pescuitul - mai mult de 3 kg de pește/zi⁴¹.

ARTA ȘI ARHITECTURA POPULARĂ

Portul

Într-o descriere a satului din anul 1935, se amintea că portul sătenilor și al sătencelor nu era portul național românesc. Majoritatea locuitorilor fiind de origine slavă, aceștia se îmbrăcau ca în Rusia - cu cizme, flanelă vătuită și pantaloni, cel mai adesea din piele, care le serveau de protecție atunci când mergeau la pescuit⁴².

Populației îi plăceau și încă îi mai plac dansurile vechi și să cânte în limba ucraineană, la petreceri, dar și la biserică.

Costumul popular nu se mai poartă în comună, dar unele piese moștenite de la bunici și străbunici se mai păstrează și azi și sunt îmbrăcate la sărbători de bătrâni satului.

Voi încerca să fac o scurtă descriere a acestui costum.

PORTUL FEMEIESC tradițional era format din catrință („pristelca”) și androc. Ele au ieșit din uz la sfârșitul secolului al XIX-lea, păstrându-se sporadic în lăzile de zestre ale femeilor în vîrstă. Portul contemporan este compus din cămașă (confectionată din pânză de bumbac, țesută în casă, în două ițe, și, mai rar, de cânepă sau de borangic), iar de la brâu în jos, fustă cu șorț, fustă simplă și rochie simplă. Acestea sunt piese intrate mai târziu în componența costumului, ca urmare a influenței urbane⁴³. Șorțul are

forma unui dreptunghi, confecționat, inițial, din pânză de casă, iar azi din materiale de fabrică. Se purta în asociere cu alte piese (androc, fustă). Fusta, de influență urbană, confecționată inițial din lână, iar mai târziu din materiale de fabrică, se purta singură sau în combinație cu șorțul sau „pristelca”. Rochia întreagă, cu mâneci lungi, confecționată din postav de casă sau materiale de fabrică, încheiată cu nasturi până la talie și de la mijloc în jos în clini, se poartă singură sau cu șorț⁴⁴.

PORTUL BĂRBĂTESC reflectă și el conviețuirea, secole de-a rândul, în unele sate dobrogene, a românilor cu grupuri etnice diferite (în cazul nostru ucraineni). Mă refer acum la cămașa bărbătească. Ea este de mai multe feluri: cu guler, cu mâneci largi sau strâmte, cu manșetă. Cel mai vechi tip de cămașă era lungă până la genunchi, cu stanul și poalele confecționate dintr-o singură bucată de pânză și cu mânecile prinse la nivelul umerilor. Țesută în două ițe, din pânză de bumbac, cămașa avea un guler-bentiță drept, se încheia în față cu „cheotori” sau cu nasturi, mânecile erau largi și terminate cu manșete sau fără manșete⁴⁵. Cămașa era îmbrăcată, atât în zilele de lucru, cât și la sărbători, de către vârstnici și tineri. De la sfârșitul secolului al XIX-lea aceste tipuri de cămăși au ieșit din uz, fiind înlocuite cu cămașa scurtă, fără poale, care sporadic se mai întâlnește și azi. De la brâu în jos, bărbații purtau pantaloni largi din piele, materiale țesute în casă sau cumpărate⁴⁶.

Arhitectura

Comuna Sfântu Gheorghe este o localitate de tip răsfrirat, ocupația de bază a locuitorilor fiind pescuitul.

Oamenii sunt harnici și, de-a lungul timpului, construcția sediilor principalelor instituții publice, ca și întreținerea sau repararea acestora, s-au făcut pe cheltuiala lor⁴⁷. Casele sunt frumoase, luminoase, curate, în curte există locuri bine stabilite pentru orice activitate.

În general, casele sunt construite fără temelie, cu pereții din pământ bătut între cofraje, din chirpici sau sunt construite pe stâlpi și locurile dintre stâlpi sunt umplute cu stuf sau vălătuci de lut⁴⁸.

Acoperișurile caselor sunt, în general, în două ape și, mai rar, în trei sau patru. Înainte erau realizate numai din stuf, azi se folosesc și alte materiale (îndeosebi tabla și azbestul).

Anexele gospodărești sunt destinate adăpostirii animalelor (vaci, cai, porci, păsări), uneltelelor și atelajelor. Se mai ridică hambare, magazii pentru lemne, pătule și porumbare.

Pătulele sunt construcții simple, destinate păstrării unei cantități mici de grâne, cantitățile mari fiind depozitate în podul casei.

Porumbarele, meșteșugite din nuiele, se sprijină pe tâlpi groase din lemn, care la colțuri au pietroaie ori butuci de lemn pentru susținere, sau se sprijină pe stâlpi din lemn bătuți în pământ⁴⁹.

Chirpicii sunt realizăți din lut amestecat cu paie, bine frământat și pus în tipare de lemn pentru a forma cărămizi, care apoi se usucă la soare. Ei sunt făcuți după o tehnologie rudimentară, pe care și-a însușit-o majoritatea sătenilor.

Vălătucii sunt bulgări de lut amestecați cu paie, dar care nu sunt puși în tipare. Mai sunt cunoscuți sub denumirea de „ceamur de pământ”. Se folosesc la „fățuitul” pereților caselor sau ai anexelor, la pardoseala prispelor și a încăperilor. Vălătucii se pun rânduri, rânduri, printre furci sau pari înfipți direct în pământ. După ce se usucă, se cioplesc cu sapa pentru a se nivelează pereții.

Diferențierea socială se reflectă, în trecut, și prin materialele folosite la construirea casei. Tabla sau nuielele, de exemplu, erau costisitoare și puteau fi achiziționate doar de anumite categorii de săteni⁵⁰.

La Sfântu Gheorghe, majoritatea construcțiilor anexe au, și astăzi, pereți și acoperiș de stuf⁵¹. În zilele noastre însă, adăposturile pentru animale găzduiesc mai mult cornute mari decât cai, iar șoproanele adăpostesc mai mult unelte și, doar sporadic, atelaje. Șoproanele sunt utile și pentru adăpostirea sculelor de pescuit⁵².

Pentru încălzitul caselor se folosește în principal lemnul, dar și bălegarul de vită, frământat cu paie, tăiat în calupuri și uscat (*tizic*). Probabil că, în prezent, *tizicul* mai este „fabricat” și utilizat doar în comuna Sfântu Gheorghe⁵³!

DATINI, OBICEIURI, CREDINȚE. SĂRBĂTORI CREȘTINE ȘI LAICE

Localitatea Sfântu Gheorghe are multe obiceiuri și datini păstrate din străbuni, unele respectate și astăzi cu sfîntenie, îndeosebi de vârstnici.

1. Claca, de exemplu, încă se practică. Este organizată la tors lână, cusut, împletit, pescuit etc. La începutul secolului al XX-lea, putea să organizeze clacă orice membru al comunității sătești, aceasta fundamentându-se pe relații de reciprocitate. Spiritul de întrajutorare se manifesta, în mod deosebit, prin organizarea de clăci în sprijinul oamenilor vârstnici, al văduvelor și al altor categorii cu o situație materială precară. Se înțelege că astfel de clăci nu mai presupuneau reciprocitate. Participanții erau vecini, rude și, în general, cine dorea. La preot și la alte notabilități locale, săreau majoritatea sătenilor. Fetele și femeile veneau la clacă pentru tors, împletit, cusut. Se organiza și clacă la scărmănatul lânii. Femeile se adunau la o familie, care avea nevoie de ajutor, iar când terminau treaba la aceasta, se mutau la altă familie, care făcea parte din grupul de clacă. În satele Deltei se semnalează și o formă specifică de asemenea întrajutorare - claca la pescuit. La cele mai multe clăci, sfârșitul lucrului presupunea o petrecere. Se prepara mâncare, se fierbea porumb cu zahăr, se coceau plăcinte, se servea vin, firește, participanții cântau și jucau. În felul acesta, tinerii preluau obiceiurile de la cei vârstnici. Tot tinerii, iarna, se adunau pentru a învăța colinde, atât în limba română cât și în ucraineană. În zilele noastre, clăcile se organizează rar, de regulă la construcția caselor⁵⁴.

2. Hora satului se desfășura la nivelul întregii comunități. Ea a constituit un prilej permanent de afirmare a creației spirituale sătești, mijlocind o participare a tinerilor la un obicei social. Bucuria participării la horă se exprimă și prin costumația aleasă, mai ales de fete, sau prin încercarea fiecărui Tânăr de a-și personaliza prezența prin strigături. Hora se organiza în zilele de duminică, la Crăciun, de Anul Nou, la Bobotează, de Paști, Rusalii, dar și cu ocazia altor sărbători. La horă participau, alături de tineri, și oameni căsătoriți, bărbați și femei, indiferent de vîrstă⁵⁵. La Sfântu Gheorghe, băieții tineri închiriau o sală, plăteau muzicanți și invitau fetele la horă. Acestea, neplătind nimic, erau obligate să danseze cu oricine le invita. Dacă refuzau, erau date afară și nu li se mai permitea să participe la horă decât după câteva săptămâni. Cu ocazia marilor sărbători, la Căminul cultural, se organizează baluri, unde, până nu demult, cânta formația muzicală a satului - „DELFIN 90”. Membrii formației interpretau melodii ucrainene și românești, pe toate gusturile.

Într-o sală alăturată, se organizează discotecă – o achiziție mai nouă a satului -, unde se cântă muzică modernă și danseză mai mult tineretul. În sezonul cald, formația muzicală a satului cânta la grădina de vară, locul unde turiști și localnici se adună la un pahar de vorbă și la dans sub cerul liber.

3. Plata pentru fete constituie datoria cavalerului străin (din alt sat) care vine să ia de nevastă o fată din sat. El are obligația să dea băieților satului o vadă de vin, pentru că „au avut grija de fată”.

4. Andreiul de iarnă este o sărbătoare populară cu dată fixă (30 noiembrie), moștenește obiceiurile dedicate unei zeități pagâne autohtone, patron al lupilor, care s-a contopit în calendarul creștin ortodox cu numele și data de celebrare a apostolului Andrei (30 noiembrie). Este noaptea strigoilor, când lupul poate să-și vadă coada. Noaptea de Sf. Andrei a păstrat, până la începutul secolului al XX-lea, unele elemente specifice Revelionului: distractie nocturnă, excese de mâncare și băutură, prepararea colacului, credința că se deschid mormintele și se întorc spiritele morților, abundența

farmecelor de Ursită⁵⁶. La Sfântu Gheorghe, în ajunul zilei de Sf. Andrei, fete și băieți se adună la cineva acasă. Băieții cumpără băutura, iar fetele aduc mâncarea și fac un colac din făină, ornat cu bomboane, pe care îl agață cu sfoară de un cui, bătut în pragul de sus al ușii. Unul dintre băieți, de obicei mascat cât mai amuzant, stă de cealaltă parte a ușii și încearcă să facă fetele să râdă, când acestea vor să muște din colacul atârnat. Dacă fata râde, ea nu mai mușcă, ci este mânjată cu funingine. Toate fetele încearcă să muște din colac, pe rând. Apoi, ele trebuie să aducă, fiecare de trei ori, apă cu gura de la Dunăre. Băieții încearcă să le sperie, întind funii, ca să se împiedice, sau le fac să râdă, pentru a scăpa apa din gură și a fi nevoie să se întoarcă la Dunăre. Odată adusă, apa este amestecată cu făină, obținându-se câte un cocoș, numit „balabușcă”. Toate fetele își pun *cocoloșii* astfel realizăți pe o scândurică, ce va fi dusă în fața câinelui. Ordinea în care câinele va mânca acele cocoloașe ar indica ordinea în care fetele se vor mărita. După acest ritual, fetele ies în stradă și numără stâlpii de la gardul gospodăriei, spunând: cavaler, văduv, cavaler, văduv..., ca să vadă cum va fi ursitul ei. În continuare, petrec până dimineață. Atunci, dorm câteva ore, după care tinerii se întorc să termine mâncarea.

5. În sat, sărbătorile se celebrează de majoritatea locuitorilor, atât pe stilul nou, cât și pe stilul vechi. În ajunul Crăciunului, se fierbe grâu amestecat cu nuci pisate, peste care se adaugă apă fierbinte cu zahăr și mirodenii. Acest amestec se numește „cuchea”. Într-un alt castron se amestecă prune afumate cu compot din diferite fructe. Acesta este „ozvarul”. Cele două feluri de mâncare se aşeză, împreună cu altele, pe masă, în seara în care se umblă cu vecera. Atunci, tineri, copii, perechi căsătorite merg la rudele mai apropiate și mai în vîrstă, cu colaci și cadouri. Și ei, la rândul lor, primesc de la gazde colaci și cadouri.

6. După vecera, copiii merg cu **colindul**. Colindătorii satului sunt numiți „kalindekei”.

7. În ajunul Anului Nou, copiii pornesc cu **Plugușorul**. La Sfântu Gheorghe, acest obicei este practicat numai de copii (băieți și

fete), ca și colindul. Ei urează, fiind acompaniați de buhaie, bice, tălangi. Obiceiul are denumiri variate: plugușorul, buhaiul, uratul sau *scedrenca*. Cei care merg cu colindul și plugușorul trec din casă în casă, urând la fereastră sau pe prispă. Darurile primite de copii sunt fructe, colaci și bani⁵⁷. Pe vremea bunicilor noștri, flăcăii de însurat umblau din ajun și toată ziua de Anul Nou, până când reușeau să ureze întregului sat. Din grupul de băieți care mergeau cu uratul, unul dirija cu clopotul. Se obișnuia ca unul dintre băieți să se lege la picior și să se prefacă șchiop, iar fiecare familie era obligată să-i dea o bucată de cărnăt, slănină, colac și bani. Din colacii primiți, vindeau jumătate, iar banii, jumătate îi dădeau la biserică, jumătate îi păstrau pentru ei. După ce terminau, se duceau la cărciumă și făceau bâlcii, jucau hora, mâncau și chefuiau vreme de trei zile⁵⁸.

8. În dimineața Anului Nou, copiii, în vîrstă de până la zece ani, umblă cu **sorcova**. Sorcova este simbol al vegetației de primăvară, iar cei mici recită un text augural: „Sorcova, vesela/ Să trăiți, să-mbătrâniți, / Peste vară, primăvară, / Ca un măr, ca un păr, / Ca un fir de trandafir, / Tare ca fierul, iute ca oțelul, / Tare ca piatra, iute ca săgeata./ La anul și la mulți ani!”. Colindătorii sorcovesc, mai întâi, pe membrii familiei, apoi se deplasează, în grupe mici, de doi-trei, din casă în casă, în special pe la rude și vecini. În timp ce recită textul, copiii ating ritmic, cu sorcova, fereastra și ușa, când colindă în afara locuinței, și corpul gazdelor, când colindă în casă. Sorcova era confecționată, înainte, din una sau mai multe rămurele de pomi fructiferi (meri, peri, vișini, gutui, pruni etc.) Copiii sorcovescu cu una sau mai multe crenguțe puse la un loc. Astăzi, se confecționează din hârtie colorată și flori artificiale. După încheierea colindatului, sorcova, simbol al fertilității, sănătății și puritatei, se păstra la fereastra dinspre răsărit a camerei curate, lângă icoană⁵⁹.

Sărbătorile se iau de la capăt, pe stil vechi, pe 6 ianuarie, continuă cu colindul, pe 7 ianuarie, apoi cu Revelionul, pe 13 ianuarie, și sorcova, în ziua următoare.

9. **Biserica** poartă hramul „**Sfântul Gheorghe**”, care se sărbătorește, pe stil nou, la 23 aprilie, dar, atunci când această dată

cade în post, se amâna sărbătorirea până la 6 mai, adică pe stil vechi. Cu două săptămâni înaintea hramului, se constituie un grup de femei, care umblă din casă în casă și strâng alimente sau bani, după cât dorește fiecare familie să dea. Alimentele se gătesc și sunt servite, în ziua de hram, după slujba religioasă, pe mese întinse în curtea bisericii. În cîstea acestei zile se jertfesc și animale, care apoi sunt preparate cu celelalte alimente. Se mănâncă până în seară, fiind invitați toți locuitorii, dar mai ales străinii. Cu această ocazie sosesc în sat coruri ucrainene sau artiști, care susțin spectacole la căminul cultural. Seara se organizează bal.

10. Oul joacă un rol important, nu numai în credințele popoarelor mai puțin evolute, ci și în ale celor civilizate. Pe lângă faptul că este un aliment foarte apreciat, poate fi și simbolul vieții latente, al reînnoirii, al nașterii, al învierii. Oul fierăt, cu coaja vopsită, își capătă principalul rol în ritualurile legate de echinocțiul de primăvară. Această sărbătoare este precedată de Postul mare al Paștelui, al cărui rol igienic este ușor de pătruns - de la alimentația de iarnă, bogată în grăsimi și carne, generatoare de surplussuri de calorii și de energie, se trece acum la bucate de post, purificând organismul de o parte din toxinele acumulate, spiritual însă, pregătindu-l pentru marea taină a Învierii. În ultima zi înaintea începerii Postului mare, mulți obișnuiesc să lase sec, înfruptându-se zdravăn din bunătățile care, în curând, vor fi interzise. De obicei, e o petrecere în cadrul sărbătoresc al familiei largi, se strâng toate neamurile la o singură masă, perechile mai tinere se duc la naști, relațiile de rudenie contând foarte mult pe aceste meleaguri⁶⁰. Pe timpul Postului Mare nu se consumă altceva decât fasole, gătită într-o multitudine de feluri, cartofi fierți în coajă, la cuptor sau gătiți în diverse moduri, sarmale de post, cușcuș, adică un amestec de orez, zarzavaturi și varză murată, fructe etc. În prima zi a postului, copiii mai mănâncă lactate, dar adulții și, mai ales, bătrânnii țin postul cu cea mai mare strictețe. Excepții constituie ziua de Buna Vestire și de Sfântu Gheorghe (25 martie și, respectiv, 23 aprilie), când este dezlegare la pește. De

altfel, în noaptea de Sfântu Gheorghe nu se doarme, deoarece se zice că cine doarme atunci va fi somnoroasă toată vara.

11. Paștele este sărbătoarea care are la bază un scenariu ritual de înnoire anuală a lumii, fiind deschis de Duminica Floriilor și închis de Duminica Tomii și intersectat de noaptea marii taine a Învierii Mântuitorului. În Joia Mare, se face cozonacul și se vopsesc ouăle. Azi, vopselele sunt cumpărate din comerț, iar ca material de colorat, de origine casnică, a mai rămas numai coaja de ceapă. Ouăle colorate mai apar, timp de cel puțin zece zile, cu diferite ocazii. În Vinerea Mare se merge la biserică, iar la întoarcere se aprinde candela. Sâmbătă, lumea se pregătește de Paște. Oamenii merg la biserică să asiste la Înviere, de la care câte un membru al familiei aduce acasă lumina sacră și aprinde de la ea candela, pentru a reveni apoi la Biserică. Aici, asistă la slujbă până la 4 dimineață, când se aşează coșulețele pentru sfîntit, în jurul bisericii. În coșulețe, fiecare pune ce are mai bun de mâncare: ouă roșii, cozonac, pască, pește prăjit, friptură, pâine și sare. Preotul trece și sfîntește cu agheasmă oamenii și coșulețele. Abia acum, toți creștinii merg acasă, unde vor pune, într-un lighean, apă, un ou roșu și un ban, fiecare membru al familiei spălându-se pe față cu apa din lighean, pentru a fi roșii în obraji și bogați tot restul anului. După ce au împlinit și acest ritual, întreaga familie se aşează la masă, mănâncă din bucatele sfîntite, beau și apoi se culcă⁶¹. În satul nostru există un obicei singular în zonă. În noaptea de Paște, tinerii fac, în curtea bisericii, un foc mare, care arde până dimineață și este alimentat cu maldăre de stuf și lemn de bârci vechi, luate de la oamenii din sat. Se utilizează și pocnitori. Cu toate încercările unor preoți de a-l desființa, obiceiul persistă.

12. Un ritual foarte interesant, legat de cultul strămoșilor și cu o largă răspândire până în ziua de azi, atât la români cât și la alte etnii din zonă, este **Paștele morților** (Paștele blajinilor sau Provade). Această sărbătoare cade în prima zi de luni, după luna Paștelui. Membrii mai vârstnici ai familiei merg în prealabil la cimitir, aranjează și curăță de buruieni mormintele rudelor, plantează flori. Apoi vine și sărbătoarea propriu-zisă de pomenire a morților.

Familiile, cu mic cu mare, de la bunic la nepot, umplu cimitirul. Pe lângă majoritatea mormintelor, împrejmuite cu gărdulețe, este pusă o măsuță și o bâncuță; aici se aşeză cu toții, iar în lipsă de loc, stau și pe iarbă, lângă mormânt. Apar nelipsitele ouă roșii, cozonacii rumeni și lumânările subțiri. În coastă se mai găsește și sticla cu vin. Primele picături se varsă pe mormintele morților, în memoria celor care odihnesc în adânc, iar restul va fi consumat de către urmași, spre bucuria sufletului celor vii. Preotul este nelipsit în asemenea ocazii și trece de la mormânt la mormânt, să sfințească lumânările, coliva garnisită cu stafide, bomboane, arome de rom și vanilie, dar și celelalte alimente aduse întru pomenirea celor care nu mai sunt. Din aceste bucate, dar și cu băutură, sunt serviți cu ospitalitate și cei care se abat întâmplător pe acolo. Nu este permis nimănui să refuze ceea ce i se oferă în această împrejurare, că ar dovedi lipsă de respect pentru memoria străbunilor, ci se acceptă tot, zicând bogdaproste. Nu știm dacă Paștele morților le folosește celor duși pe drumul fără întoarcere; dar precis, nici nu le dăunează; importantă rămâne cinstirea memoriei lor; însă cei vii sunt bucuroși în această zi de ieșirea, cu toată comunitatea, în mijlocul naturii renăscânde de primăvară⁶². Este un ritual deosebit de important, care prilejuiește și revenirea simbolică la vatră a tuturor copiilor satului, inclusiv a celor plecați, care locuiesc și muncesc la orașe.

13. Rusaliile sunt reprezentări mitice feminine, sinonime cu iecele, celebrate la 50 de zile după Paște. Este o sărbătoare populară, cu dată mobilă, dedicată spiritelor morților⁶³. Sărbătoarea Rusaliilor este marcată, în Sfântu Gheorghe, prin împrăștierea pe jos, în fiecare cameră, a izmei de baltă, iar la poartă, prin legarea unor crengi de nuc și flori de trandafir.

14. Un obicei intrat mai recent în tradițiile anuale ale locuitorilor satului este **Ziua pescarului**. Aceasta este sărbătorită la 1 octombrie, de toți pescarii și familiile lor. Cu câteva zile înainte se face mâncare, mai ales din pește, se întind mese la căminul cultural, unde lumea mănâncă, bea, dansează și se veselește. De multe ori au fost prezenți la eveniment și reprezentanți ai presei și televiziunii

dobrogene, uneori și naționale, artiști, coruri ucrainene etc. Pescarii petrec toată ziua și toată noaptea.

15. Alt obicei vechi, care se păstrează și astăzi, privește perechile mai vârstnice din sat. Soțul și soția, cu ocazia cununiei ultimului lor copil, în prezența ruedelor, sunt duse cu o cotigă la Dunăre, pentru a-și spăla picioarele („spălarea grijilor”), dacă, desigur, în mod întâmplător, nu apare în drum o cărciumă, unde o cinste pe cheltuiala socrului mic *va spăla*, de asemenea, *toate grijile*. Soacra pregătește și ea cea mai bună dulceață și servește rudele apropiate⁶⁴.

16. Prima scaldă este un ceremonial care se desfășura la câteva zile de la nașterea copilului, dar, uneori, momentul putea fi amânat, chiar cu mult peste limita de timp impusă de ritual. Cadrul în care se desfășura acest ceremonial era restrâns, al familiei nou-născut. Era obligatorie prezența mamei copilului și a celei care asistase la naștere. Prima scaldă era socotită fortificatoare și purtătoare de virtuți benefice, regeneratoare, prin faptul că apa neîncepută ar fi purtătoare de forță, virtute sau capacitate de absorbtie a răului. Apa folosită se arunca la miazănoapte, nu pe foc, ci la tulpina unui pom roditor⁶⁵. La câteva zile după naștere, cea care moșise pe mamă era obligată să o îmbăieze. Ea punea apă la încălzit, pe care o vârsa într-o copacie mare, unde era îmbăiată lăzuza. În baie se încălzeau pietre, peste care se turna apă pentru a se forma aburi. În apa rămasă după spălatul lăuzei, se îmbăiau încă două sau trei femei, pentru a fi fertile și sănătoase. La acest ceremonial participau numai femeile, iar după scaldă, petreceau și se veselieau⁶⁶.

17. Pe lângă obiceiurile schițate mai sus, există și altele, legate de superstițiile pescarilor ce pleacă în larg. De exemplu, în Deltă, mergând cu barca, nu se cade să fluieri, în special dacă avem un barcagiu mai în vîrstă. S-ar putea ca fluieratul să cheme „vidma”, un fel de „rusalcă” rea, care pretinde jertfe și răstoarnă barca⁶⁷.

BIBLIOGRAFIE

1. Arhivele Școlii din comuna Sf. Gheorghe, Foile matricole din perioada 1895–1963
2. *Ibidem*, Foile matricole din perioada 1894–1957
3. *Ibidem*, Cataloagele anilor 1921–2001
4. *Ibidem*, Foile matricole din perioada 1894–1937
5. Pătrășchioiu Victoria – director școală
6. Arhivele Naționale, Tulcea, Prefectura Județului Tulcea, Serviciul administrativ, dos. 896/1940, f. 90
7. Arhivele Școlii din comuna Sf. Gheorghe, Foile matricole ale anilor școlari 1922/1923, 1930/1931, 1934/1935, 1935/1936, 1940/1941
8. Arhivele Naționale, Tulcea, Primăria comunei Sf. Gheorghe, dos. 93/1935, f. 10
9. *Ibidem*, dos. 250/1942, f. 34
10. *Ibidem*, f. 24
11. Arhivele Școlii din comuna Sf. Gheorghe, Foile matricole din perioada 1937–1948.
12. Arhivele Naționale, Tulcea, Primăria comunei Sf. Gheorghe, dos. 250/1942, f. 34
13. *Ibidem*, dos. 217/1941, f. 20
14. *Ibidem*, dos. 143/1938, f. 10
15. *Ibidem*, dos. 364/1946, f. 1–5
16. Arhivele Școlii din comuna Sf. Gheorghe, Foile matricole din perioada 1947–1957
17. Arhivele Naționale, Tulcea, Primăria comunei Sf. Gheorghe, dos. 453/1949, f. 27
18. Arhivele Școlii din comuna Sf. Gheorghe, Foile matricole din perioada 1948–1969
19. *Ibidem*, Cataloagele anilor 1970–2001
20. Arhivele Primăriei comunei Sf. Gheorghe, Registrul pentru contabilitatea mijloacelor fixe, 1980, f. 20
21. Arhivele Școlii din comuna Sf. Gheorghe, Cataloagele și foile matricole din perioada 1950–1973
22. Arhivele Școlii din comuna Sf. Gheorghe, Foile matricole din perioada 1894–1921 și cataloagele din perioada 1921–2001

23. Arhivele Naționale, Tulcea, Primăria comunei Sf. Gheorghe, dos. 453/1949, f. 7
24. *Ibidem*, f. 23
25. Cpt. M. D. Ionescu, *op. cit.*, p. 264
26. Arhivele Naționale, Tulcea, Primăria comunei Sf. Gheorghe, dos. 143/1938, f. 32
27. Arhivele Naționale, Tulcea, Primăria comunei Sfântu Gheorghe, dos. 93/1935, f. 8
28. Gh. Romanescu, *op. cit.*, p. 40
29. *Ibidem*, p. 39
30. *Ibidem*, p. 42
31. *Ibidem*, p. 41
32. *Ibidem*, p. 29
33. *Ibidem*, p. 30
34. *Ibidem*, p. 31
35. *Ibidem*, p. 32
36. E. Panaghianț, *op. cit.*, p. 67
37. *Ibidem*, p. 68
38. G. Simion, și M. Popescu, *op. cit.*, p. 55
39. E. Panaghianț, *op. cit.*, p. 48
40. Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 150, anul VIII, p. 2
41. A. Echim, *op. cit.*, p. 176–178
42. Arhivele Naționale, Tulcea, Primăria comunei Sf. Gheorghe, dos. 93/1935, f. 10
43. Maria Constantin, Mira Meitert, *Portul popular*, în *Atlas Etnografic al României*, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, București, 1978, p. 121
44. *Ibidem*, p. 124
45. *Ibidem*, p. 126
46. *Ibidem*, p. 127
47. Arhivele Naționale, Tulcea, Primăria comunei Sf. Gheorghe, dos. 93/1935, f. 8
48. Monica Budîș, *Materiale și tehnici de construcție*, în *Atlas Etnografic al României*, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, București, 1978, p. 38
49. *Ibidem*

50. *Ibidem*, p. 39
51. *Ibidem*, p. 41
52. Petre Popovăț, *Construcții gospodărești anexe*, în *Atlas Etnografic al României*, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, București, 1978, p. 35
53. B. I. Kiss, *op. cit.*, p. 1
54. Silvia Iosipescu, *Claca*, în *Atlas Etnografic al României*, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, București, 1978, p. 136
55. Vasile Vetișanu, *Hora satului*, în *Atlas Etnografic al României*, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, București, 1978, p. 139
56. Ion Ghinoiu, *Obiceiuri populare de peste an – dicționar*, Editura Fundației Culturale Române, 1997, p. 5
57. Germina Comănci, *Plugușorul*, în *Atlas Etnografic al României*, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, București, 1978, p. 142
58. Din amintirile bunicii mele, Maria Ciumag, 70 de ani
59. I. Ghinoiu, *op. cit.*, p. 184
60. B. I. Kiss, *op. cit.*, p. 167
61. *Ibidem*, p. 168
62. *Ibidem*, p. 167
63. I. Ghinoiu, *op. cit.*, p. 166
64. B. I. Kiss, *op. cit.*, p. 169
65. Paul Simionescu, *Prima Scaldă*, în *Atlas Etnografic al României*, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, București, 1978, p. 150
66. Din amintirile bunicii mele, Maria Ciumag, 70 de ani
67. B. I. Kiss, *op. cit.*, p. 169

În lucrarea de față, mi-am propus să redau, într-un mod cât se poate de riguros, ceea ce se cunoaște despre locul unde am crescut și actualmente muncesc, din 1996, la școala din localitate.

Deși m-am născut în Tulcea, mi-am petrecut toate vacanțele în această zonă, la bunici, mătuși, unchi, la Sfântu Gheorghe, unde marea se îngemănează cu cerul, iar vara nisipul fierbinte și vegetația de pe canale te așteaptă și te îmbie, deopotrivă. Păsările cântă, aerul miroase a mare, iar pescarii se întorc de la pescuit cu bărcile pline sau mai puțin pline, după cum le-a fost norocul.

Localitatea Sfântu Gheorghe este plină de oameni cumsecade, curați și primitori și are un potențial turistic deosebit, dar care azi nu este exploatat în totalitatea lui.

Pentru pescarii sportivi, locurile de pescuit sunt numeroase. Ei pot pescui pe malurile canalelor de la marginea satului sau pot închiria o barcă de la un pescar, care-i va duce la kilometri distanță, acolo unde peștele trage mai vârtos.

Pentru cei care preferă plaja, drumul până acolo (aproximativ 2 km) este o bună ocazie de mișcare oferită orășeanului sedentar. Odată ajuns, plaja liniștită și întinsă te așteaptă. Poți alege orice dorești. Și cei care preferă singurătatea, și cei care vor veselie, cântec, joc. Plaja este mare, poate fi ospitalieră cu fiecare și pe placul tuturor. Apa mării este caldă și te îmbie să te scalzi.

Cei care nu au rău de mare pot închiria o barcă. Barca îi poate duce și pe canalele Deltei, străjuite de sălcii plângătoare, iarba

broaștei sau nuferi galbeni și albi. Peștii sar prin apă, veseli că nu-i poți prinde, iar păsările zboară speriate la apariția unui intrus.

Localitatea Sfântu Gheorghe, prin tot ceea ce oferă, este o zonă mirifică și merită să fie vizitată de cât mai mulți turiști. Sper ca, pe viitor, potențialul zonei să fie mai bine valorificat, să încânte cât mai mulți turiști, așa cum a făcut-o, întotdeauna, cu mine.

Doresc să precizez că această carte s-a născut din lucrarea mea de licență, elaborată ca absolventă a Universității „Dimitrie Cantemir”, Facultatea de Istorie, din București, și susținută la Universitatea „București”, Facultatea de Istorie, în anul 2001. Îmi fac o datorie de onoare să mulțumesc, și cu acest prilej, domnului prof. univ. dr. Constantin Corbu, care mi-a fost coordonator științific. Precizez, totodată, că întregul conținut și bibliografia lucrării se opresc la anul 2001. Adăugiri minime privesc mai ales învățământul și, iarăși o datorie de suflet, Fundația *Anonimul* din București, grație căreia lucrarea mea de diplomă a putut deveni carte.

BIBLIOGRAFIE

I. IZVOARE

1. Arhivele Naționale, Tulcea, Primăria comunei Sfântu Gheorghe (1920, 1928, 1930, 1935, 1938–1941, 1945, 1946, 1949)
2. Arhivele Naționale, Tulcea, Prefectura Județului Tulcea, Serviciul administrativ (1936, 1940, 1942, 1943)
3. Arhivele Naționale, Tulcea, Prefectura Județului Tulcea, Serviciul sanitar (1937, 1939, 1941, 1942)
4. Arhivele Naționale, Tulcea, Oficiul de cadastru (1883, 1923, 1930).
5. Arhivele Primăriei din comuna Sfântu Gheorghe (1930–1933, 1980, 1984, 1999)
6. Arhivele Școlii din comuna Sfântu Gheorghe (1894–2001)
7. Arhivele Stației meteorologice din comuna Sfântu Gheorghe (1984)
8. Monitorul Oficial al României (1993)

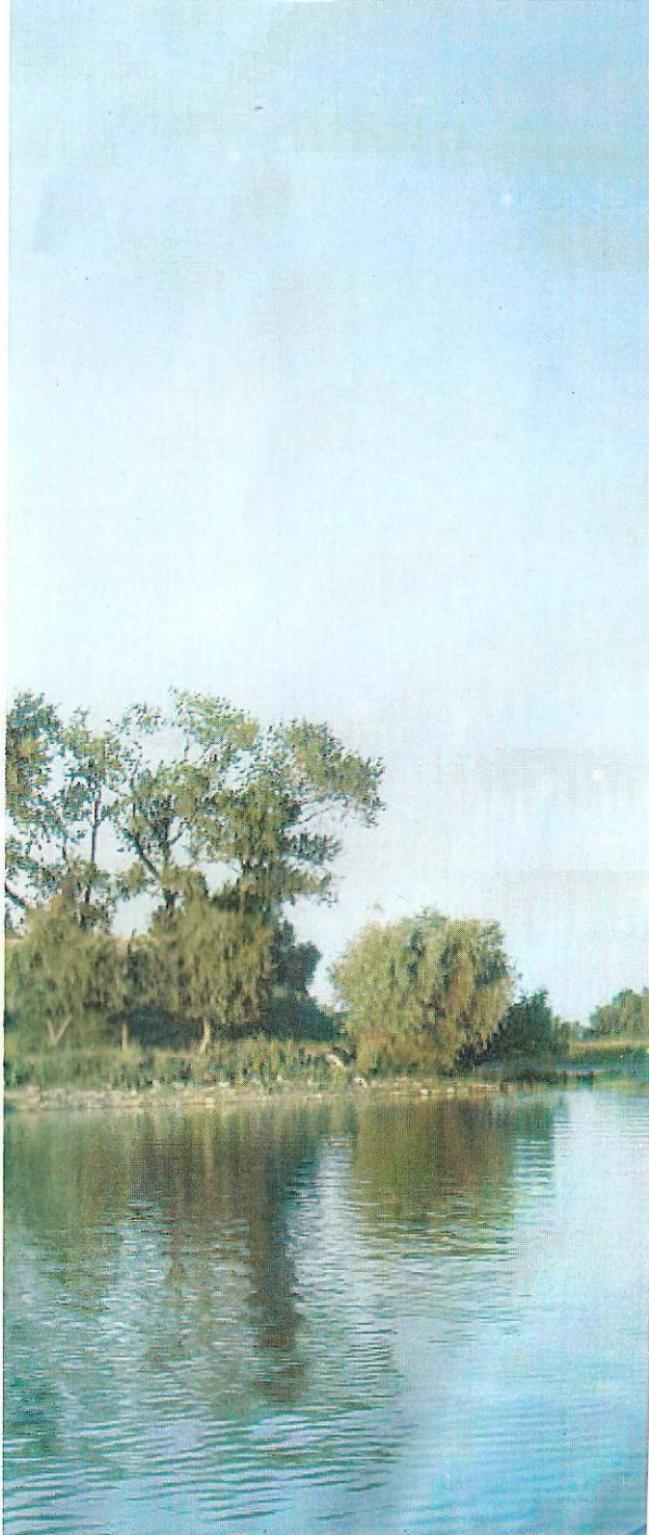
II. LUCRĂRI GENERALE ȘI SPECIALE

1. Alexandrescu, Ion, *Delta, Tezaurul Dunării*, Constanța, 1964
2. Antipa, Grigore, *Pescăria și pescuitul în România*, Editura Institutului de Arte Grafice „Carol Göbl”, București, 1916
3. Babeș, Mircea, *Peuce – Peucini*, în „Peuce” VI. Studii și cercetări de istorie și arheologie, Muzeul „Deltei Dunării”, Tulcea, 1977
4. Bacalău, Vasile, *Istoria inedită a nașterii și dezvoltării industriei miniere din Dobrogea de Nord*, București, 1998
5. Bacalău, Vasile; Predica, L.; Martinof, Gheorghe, *Rezultatele cercetărilor geologice pentru substanțe minerale utile solide în Delta Dunării și în zonele înconjurătoare*, în „Peuce” I – Studii și comunicări de științele naturii, Muzeul „Deltei Dunării”, Tulcea, 1969
6. Banu, A.C., Rudescu, L., *Delta Dunării – evoluția, viața și bogățiile ei*, București, 1957
7. Baumann, Henrich Victor, *Considerații asupra importului de amfore grecești din nordul Dobrogei*, în „Peuce” IV – Studii și comunicări de istorie și arheologie, Muzeul „Deltei Dunării”, Tulcea, 1973-1975
8. Brindu, Doina, *Pescuitul de la A la Z – ghidul pescarului sportiv*, Editura Venus, București, 1995
9. Budiș, Monica, *Materiale și tehnici de construcție*, în „Atlas Etnografic al României”, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, București, 1978
10. Comănci, Germina, *Plugușorul*, în „Atlas Etnografic al României”, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, București, 1978

11. Constantin, Maria, Meitert, Mira, *Portul popular*, în „Atlas Etnografic al României”, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, București, 1978
12. Coșovei, Traian, *Farmecul Genezei*, Editura Albatros, București, 1979
13. Daia, Alexandru, *Pescăriile dobrogene*, în „Dobrogea – 50 de ani de viață românească”, Editura Cultura Națională, București, 1928
14. Dănescu, Grigore, *Dicționarul geografic, statistic și istoric al județului Tulcea*, Editura Stabilimentul grafic I. V. Socec, București, 1896
15. Echim, Andrei, *Condiția populației din Rezervația Biosferei Delta Dunării*, Editura Ararat, București, 1995
16. Georgescu, Vlad, *Istoria românilor. De la origini până în zilele noastre*, Editura Humanitas, București, 1992
17. Gheorghe, Ion; Maran, Alexandru; Stan, Gligor și alții, *Monografia Județului Tulcea*, Editura Sport-Turism, București, 1980
18. Ghinoiu, Ion, *Originea genealogică a aşezărilor româneşti la sfârşitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*, în „Atlas Etnografic al României”, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, București, 1978
19. Ghinoiu, Ion, *Obiceiuri populare de peste an – dicționar*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1997
20. Giurescu, Constantin C., *Istoria pescuitului și a pisciculturii în România*, vol. I, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964
21. Ionescu, Cpt. M.D., *Dobrogea în pragul secolului al XX-lea*, Editura Atelierele Grafice I.V. Socec, București, 1904
22. Ioniță, Gheorghe I., *Retrospective revoluționare tulcene*, în „Peuce” IV. Studii și comunicări de istorie și arheologie, Muzeul „Deltei Dunării”, Tulcea, 1973–1975
23. Ioniță, Gheorghe I., *Acțiuni patriotice desfășurate în Delta Dunării în 1941–1944 împotriva dictaturii militare fasciste și a războiului hitlerist*, în „Peuce” II. Studii și comunicări de istorie, etnografie și muzeologie, Muzeul „Deltei Dunării”, Tulcea, 1971
24. Iosipescu, Silvia, *Claca*, în „Atlas Etnografic al României”, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, București, 1978
25. Kaszoni, Zoltan, *Pescuitul sportiv*, Editura Sport-Turism, București, 1981
26. Kiss, Botond I., *Cartea Deltei*, Editura Fundația Aves
27. Macellariu, Contraamiral Horia, *În plin uragan*, Editura Sagittarius, București, 1998
28. Marinescu-Bîlcu, Silvia, *Câteva observații asupra sculpturii în lut a culturii Hamangia și influența ei asupra plasticiei culturii Precucuteni*, în „Peuce” VI. Studii și comunicări de istorie și arheologie, Muzeul „Deltei Dunării”, Tulcea, 1977.

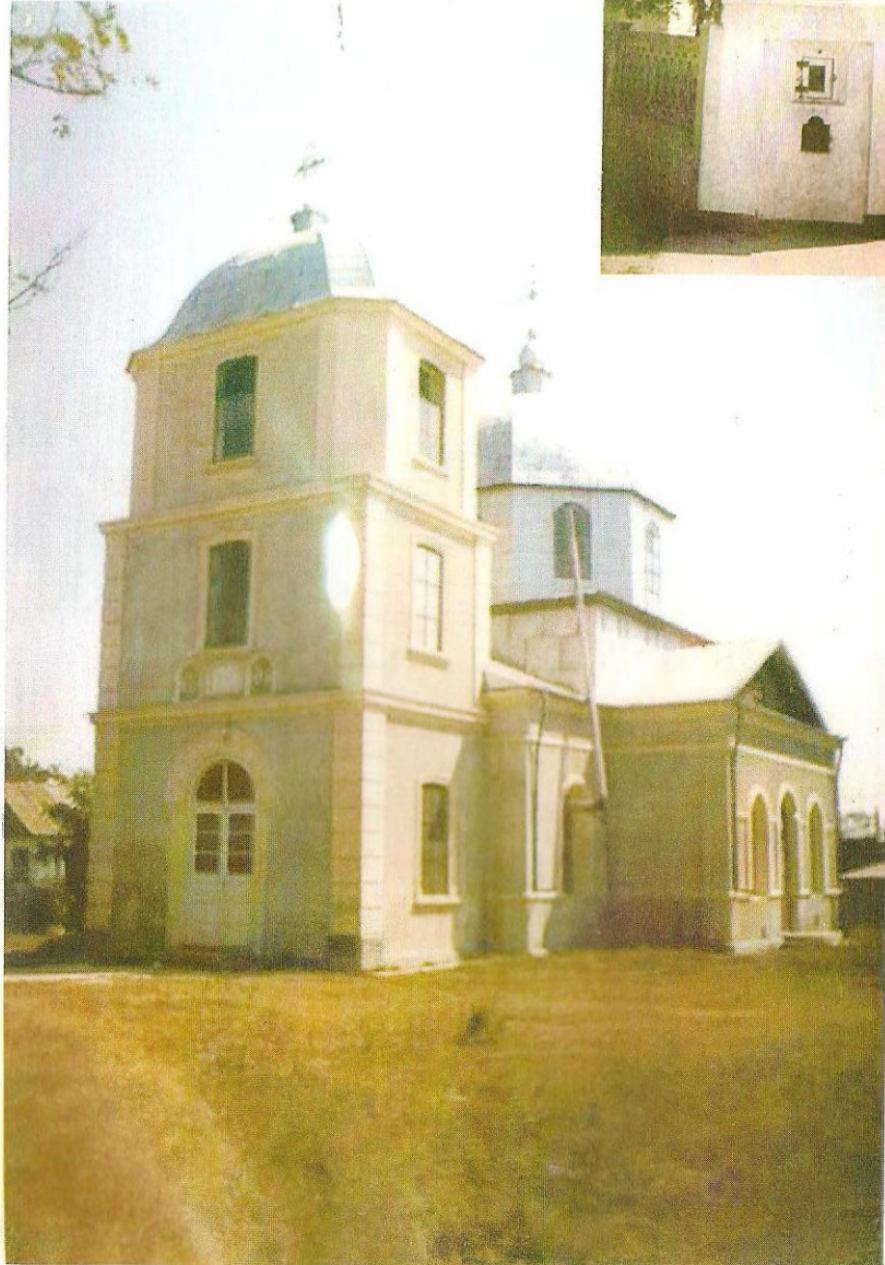
29. Maxim, Elena, *Procedee de pescuit*, în „Atlas Etnografic al României”, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, București, 1978
30. Miclea, Ion, *Delta Dunării*, Editura Sport-Turism, București, 1982
31. Năvodaru, I. și Staraș, M., *Evoluția, cercetarea și administrarea pescăriilor din Rezervația Biosferei Delta Dunării*, în „Analele științifice ale Institutului Delta Dunării”, Tulcea, vol. IV-1, 1995
32. Nițu, Marin, *Turismul în Delta Dunării*, Editura Sport-Turism, București, 1982
33. Panaghianț, Eugen, *Delta Dunării și complexul lagunar Razelm*, Editura Sport-Turism, București, 1982
34. Popescu, Demetrie, Giurcăneanu, Claudiu, Stoinescu, Ștefan și alții, *Ghid al Dobrogei*, Editura Meridiane, București, 1964
35. Popescu, Maria, *Animale rare din Colecția Muzeului Deltei Dunării Tulcea*, în „Peuce” I. Studii și comunicări de științele naturii, Muzeul „Deltei Dunării”, Tulcea, 1969
36. Popovăț, Petre, *Construcții gospodărești anexe*, în „Atlas Etnografic al României”, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, București, 1978
37. Romanescu, Gheorghe, *Delta Dunării – ghid turistic*, Editura Corson, Iași, 1997
38. Simion, Gavrilă, *Cetatea geto-dacică de la Beștepe*, în „Peuce” VI. Studii și comunicări de istorie și arheologie, Muzeul „Deltei Dunării”, Tulcea, 1977
39. Simion, Gavrilă și Popescu, Maria, *Muzeul „Deltei Dunării” Tulcea- ghid turistic*, Intreprinderea Poligrafică Sibiu, 1980
40. Simionescu, Paul, *Prima scaldă*, în „Atlas Etnografic al României”, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, București, 1978
41. Stan, Gligor, Exploatarea pescuitului și consecințele acestuia asupra muncii și vieții pescarilor din județul Tulcea în perioada 1919-1944, în „Peuce” IV. Studii și comunicări de istorie și arheologie, Muzeul „Deltei Dunării”, Tulcea, 1973-1975
42. Tăruș, Victor, *Pescuitul din Deltă în Carpați*, Editura Sport-Turism, București, 1983
43. Vetișanu, Vasile, *Hora satului*, în „Atlas Etnografic al României”, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, București, 1978.

Sfântu Gheorghe - album cu fotografii

**Troița înălțată de enoriași pe locul
bisericii vechi (*dreapta, sus*)**

**Biserica a preluat numele satului,
Sfântu Gheorghe, sărbătoare prăznuită
de toți localnicii (*jos*)**

Primăria comunei Sfântu Gheorghe

**Loc de joacă pentru copii,
în parcul din centrul comunei**

**Alte două instituții reprezentative ale satului:
Școala cu clasele I-VIII și Grădinița de copii**

Căminul cultural și imagine din interiorul bibliotecii comunale

Carmece în aşteptarea
întâlnirii cu marea şi cu
faimoşii moruni de
Sfântu Gheorghe (sus)
Farul nou, ale cărui spoturi
de lumină pătrund adânc
în mare şi spun „Bine aţi venit!”
tuturor marinariilor şi pescarilor

